

didakta

intervju

fokus

reportaža

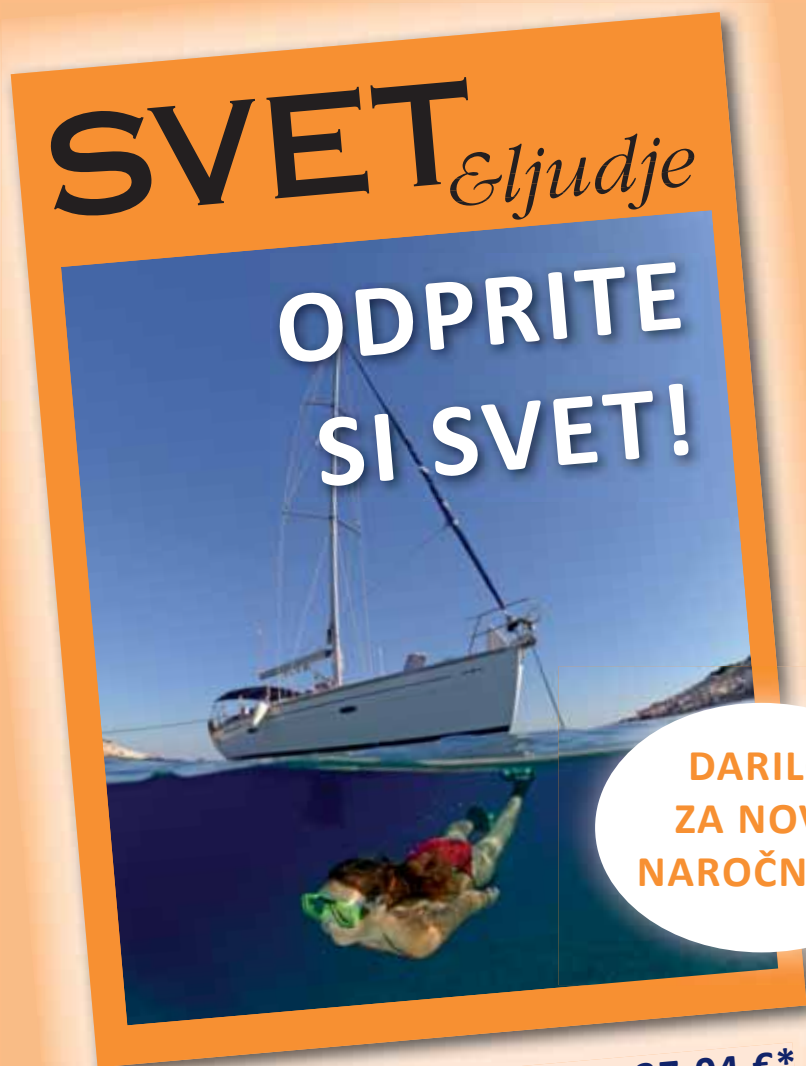
Dr. Igor Lukšič

Učitelji in počitnice

Festival Igraj se z mano

VELIKA POLETNA NAGRADNA IGRA

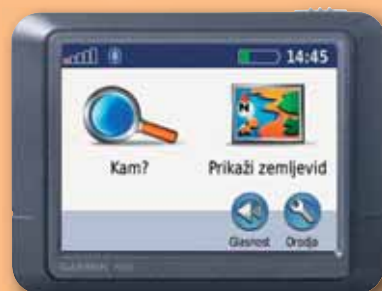

LETNA NAROČNINA SAMO 27,04 €*

Avto šotor Autohome Overcamp

Cestni navigator Garmin nüvi 265

1. nagrada: Avtošotor AUTOHOME OVERCAMP

2. nagrada: Cestni navigator GARMIN nüvi 265

3. nagrada: 5 x fotomonografija POTOVANJE V NAVIDEZNO OGLEDALO

 04 5320 210 **narocnine@svetinjjudje.si**

 www.svetinjjudje.si

*Nakup ni pogoj za sodelovanje v nagradni igri. Slike so simbolične. Vsi pogoji poslovanja v reviji in na www.didakta.si.
Nagradna igra traja od 6.7. do 20.8.2009.

Drage bralke in dragi bralci!

Pa je tu! Težko pričakovani konec šolskega leta. Počitnice trkajo na vrata in z njimi čas brezskrbnih dni, dolgega spanja, druženja s prijatelji, potovanj, lenarjenja ...

Učenci in dijaki bodo torbe zabrisali v kot in pozabili na šolo. Kaj pa učitelji? Malce boste še ostali na šoli, postorili to in ono, pripravili večino stvari že za novo šolsko leto, potem pa ... zasluženi oddih tudi za vas. Toda – ali znate res izpreči? Se znate sprostiti in v resnici pozabiti na šolo. Jo odmisлити tako, da tudi takrat, ko srečate poklicnega kolega nekje na obali ali v hribih, niste »spet v šoli«? O ja, učitelji težko zdržijo brez nje.

Pa bi bilo dobro, da bi znali »zapreti šolska vrata« in vsaj v času počitnic obrniti glavo drugam. Predvsem pa poskrbeti zase - za kakovosten počitek, pa kar koli vam ta besedna zveza pomeni. Pomembno je, da nabereite dovolj psihične in fizične energije ter moči zase, za nove delovne zmage, ki jim boste jeseni stopili na-sproti.

Vse to smo imeli v mislih, ko smo ustvarjali zadnjo številko revije za iztekajoče se šolsko leto. Vabimo vas, da si v njej preberete nasvete dr. Braneta Slivarja, kako se spopasti s stresom, se ga otresti in se spočiti; članek profesorice Ane Jarc o tem, kako si učitelj dobesedno ohrani dober glas; provokativen prispevek dr. Viljema Ščuke ter množico zanimivih zapisov vaših stanovskih kolegov o projektih in primerih dobre šolske prakse. Nato pa zaprite vsa šolska vrata in si privoščite dopust.

Od vas se poslavljam z željo, da preživite kar se da prijetne in sproščujoče počitnice!

Petra Pučnik

2_KOLUMNA

Počitnice pa ne!

4_RAVNATELJEVA KOLUMNA

O vzgoji

6_INTERVJU

Dr. Igor Lukšič

10_FOKUS

Stres pri učiteljih – kako preživeti • Kako ohranim o dober glas • Počitnice pred vrati (veselo-žalostno razmišljanje)

20_REPORTAŽA

Šola za 21. stoletje • Zakaj festival »Igraj se z mano«?

25_MEDNARODNO

Projekt Pollen • Projekt Comenius na OŠ Brusnice

29_MED TEORIJU IN PRAKSO

Kaj bi s plesnim izročilom v osnovnih šolah? • Debata v prvem razredu osnovne šole

41_PROJEKT

Preventiva pred škodljivimi vplivi sončnega sevanja v slovenski osnovni šoli

44_ŠOLSKA PRAKSA

Eko popoldne na OŠ Savsko naselje ali kako smo praznovali dan zemlje na OŠ Savsko naselje • Oh, te šole v naravi! • Strokovno komuniciranje v nemškem jeziku pri avtoserviserjih • Ustoličevanje koroških vojvod

57_IZBIRNI PREDMETI

Projekt Pasavček pri nas v šoli • Medgeneracijsko druženje v podaljšanem bivanju – doprinos k uresničevanju ciljev vzgojnega načrta OŠ

65_ŠOLA SE PREDSTAVI

Dvojezična osnovna šola Prosenjakovci – Kétnyelvű általános iskola Pártosfalva

68_PRIREDITVE

Počitniške prireditve za mladino in otroke julij in avgust 2009

75_STRIP

Aksinja Kermauner, Gašper Rus

Počitnice pa ne!

Majda Koren

Če bi poslušali javnost, ki se na učiteljski poklic ne spozna kaj dosti -četudi se vsi čutijo kompetentne na tem področju, saj »so tudi sami hodili v šolo« – učitelji počitnic sploh ne potrebujemo in smo že tako »več na počitnicah kot v šoli«.

Čemu so namenjene počitnice?

Najprej počitku – kar koli že to pomeni. Za nekoga je počitek brkljanje po vrtu, za drugega kolesarjenje, za tretjega poslušanje čričkov v travi. Počitek potrebuje vsakdo, ne glede na to, kateri poklic opravlja.

Šolske počitnice pa tako za učence kot za učitelje vsebujejo tudi drugo komponento: dejavnosti, ob katerih si oba širita duha, postajata bolj splošno razgledana in se učita na

neformalni ravni: s knjigo v roki, na potovanjih, ob obiskovanju kulturnih prireditev ali ob lastnem udejstvovanju na področju umetnosti.

Bomo ob koncu počitnic lahko povedali kolegom, katero knjigo smo prebrali, katero razstavo ali koncert smo obiskali? Ali pa se bomo zadovoljili zgolj z obdelovanjem svojega majhnega vrtička?

Če želimo zagovarjati pravico do počitnic, vrtiček žal ne bo dovolj.

In potihoma si želim še tisto, kar si vsak od učencev lahko privošči, mi pa ne: pošteno porcijo lenarjenja. Presneto – le zakaj živimo v družbi, kjer mora biti tudi vsak prosti trenutek »pametno« porabljen! Naj nas grize vest vsako minuto, ko nismo aktivni in produktivni?

Vrzimo vse skupaj čez ramo, vsaj med počitnicami, in si privoščimo kanček nespodobnega lenarjenja!

Sama se bom potrudila in si ga privoščila za polno malho – če le ne bo udaril na plan moj deloholični jaz in mi pokvaril počitnic, kot že tolikokrat doslej.

Priporočamo vam Didaktino strokovno literaturo:

Ivan Ferbežer, Suzana Težak, Ivanka Korez
Samopodoba nadarjenih otrok

Knjižica je namenjena staršem in učiteljem, ki želijo mlajšim nadarjenim otrokom pomagati pri oblikovanju samopodobe. Na samopodobo vpliva več dejavnikov tako v družini kakor tudi v odnosu s širšo okolico. Pri nadarjenih otrocih je še posebej problematična, saj se v večini pogledov razlikujejo od svojih vrstnikov.

22x15 cm, 150 strani, 17,90 EUR.

Ivan Ferbežer, Suzana Težak, Ivanka Korez
Nadarjeni otroci

Avtorji v delu osvetljujejo različne vidike nadarjenosti osnovnošolskih otrok. Pri tem se ne osredotočajo zgolj na prednosti nadarjenosti, ampak tudi na težave, s katerimi se soočamo pri delu z nadarjenimi otroki. Na podlagi svojih bogatih izkušnj so razvili tudi načrt dela z nadarjenimi učenci v slovenskih osnovnih šolah.

22x15 cm, 71 strani, 14,90 EUR.

Vanda Rebolj
E-izobraževanje

Knjiga Vande Rebolj bo v pomoč učiteljem in drugim strokovnim delavcem, ki uvajajo e-poučevanje in jim nove tehnologije prinašajo nov način dela. Knjiga govori o različnih vlogah učiteljev kot avtorjev e-grafov, tutorjev in scenaristov učne poti. Prikazano je, kako se izvedejo posamezne naloge ali rešijo problemi, najdejo ideje in izzivi.

23,5x16,5 cm, 218 strani, 49,90 EUR

Joca Zurc
Biti najboljši

Strokovna monografija je posvečena obravnavi šolske uspešnosti na začetku šolanja ter odpira nove poti, kako le-to izboljšati, predvsem na podlagi izsledkov o vlogi gibalne aktivnosti na otrokov čustveni, socialni, kognitivni in telesni ter gibalni razvoj.

23 x16 cm, 375 strani, 19,90 EUR.

Vilijam Ščuka
Šolar na poti do sebe

Obsežen in pregleden priročnik priznanega zdravnika in psihoterapevta Viljema Ščuke je plod avtorjevih dolgoletnih izkušenj na področju dela z mladimi ter poznavanja gestaltkega pristopa.

23,5x16,5 cm, 412 strani, 29,90 EUR.

Jože Bajzek et al
Odiseja mladih

Mladi nas silijo, da v sodobni družbi, ki s svojo tehniko posega v najintimnejšo globino človeka, ponovno preverimo vse naše duhovno, politično in družbeno življenje, da ustvarjamo take življenjske pogoje, v katerih ne bo komunikacijske praznine.

23,5x16,5 cm, 216 strani, 39,90 EUR.

O vzgoji

Franc Gornik, OŠ Zbora odposlancev Kočevje

Sokrat je verjel, da bo čez 2000 let avtoriteta racionalnosti dokončno utemeljena in čez nadaljnjih dvesto let se bo moralna in vzgojna teorija sprijaznila z dejstvom, da si vzgoje ni mogoče zamisliti brez opore v eni od oblik avtoritete. Utemeljena avtoriteta predstavlja tisto obliko opore v vzgoji in poučevanju, ki ima na učenca močan vzgojni vpliv in mu omogoča najvišjo stopnjo samoaktivnosti in svobode ter posledično najboljše pogoje za razvoj samostojnosti, kreativnosti in moralne avtonomije. Ali so bila Sokratova pričakovanja zmotna?

V sodobnem svetu prevladujejo permisivne vzgojne teorije, ki utemljujejo vzgojo na (absolutni !?) svobodi. V šoli vedno bolj prevladujejo ohlapna pravila, meja med igro in učenjem ter med učiteljem kot »avtoriteto« in učenecem je zabrisana. Učenec naj bo osvobojen vsake prisile, saj je znanstveno dokazano (!), da učenci v stresnih situacijah (!) težko mislijo. V tako organiziranem učno-vzgojnem okolju bi pričakovali, da si bodo učenci razvili dobro samopodobo, visoko samozavest in samospoštovanje ter se bodo v prihodnosti oblikovali v svobodne posameznike, ki se bodo v družbi opredeljevali za demokratične odnose. V vzgojne načrte smo zapisali skupno dogovorjene, tisočkrat predebatirane vrednote, lepo smo jih razvrstili in zadovoljno ugotovili, da smo jih potrdili z visoko stopnjo strinjanja. Naša pričakovanja glede vzgojnih rezultatov so visoka. Kaj pa bo pokazalo življenje in kaj že kaže življenjska praksa?

Najmočnejša avtoriteta, ki pomembno vpliva na vzgojo, se skriva v zrcalni sliki družbenih dogajanj. Preko množičnih medijev iz dneva v dan vsiljuje napačne vrednote; kot ideal predstavlja – vsiljuje življenjski standard namesto smisla življenja, kratkotrajne užitke in materialne koristi predpostavlja človekovi sreči. Ko s svojim vplivom ustvari

pri ljudeh množico umetnih potreb, jih seveda z veseljem zadovolji. Namesto svobodnega posameznika dobimo ujetnika potrošniške družbe. In otroci se hitro učijo. Namesto realnega vzgojitelja – učitelja, ki s svojimi dejanji lahko predstavlja vzgled in je vreden spoštovanja ter posnemanja, ki zahteva od učenca spoštovanje šolskih pravil, da bi lahko pridobil navado, da bo v življenju spoštoval splošno dogovorjena pravila, ki od učenca zahteva aktivnost in napor, da bo dosegel zastavljene cilje, ki pogojuje širjenje učenčeve svobode z določeno stopnjo osebne odgovornosti, učenci izberejo virtualnega oziroma napačnega vzgojitelja, ki ne postavlja nobenih zahtev ali pa obljublja bližnjice do učnih in vzgojnih ciljev. Zanimivo je, da kljub veliki osebni svobodi naših učencev govorimo o njihovi slabi samopodobi, nesamozavesti in slabem samospoštovanju, o psihični neodpornosti, ki ima za posledico pobeg iz realnosti v svet omame in pozabe. Današnji koncept vzgoje je zaradi socialno psiholoških razlogov in s pomočjo množičnih medijev pripeljal do prezgodnje odraslosti otrok, ki imajo pravice, ne morejo pa nositi odgovornosti. Pri psihologiji so nas učili, da otroci niso pomanjšani odrasli in da moramo v učno-vzgojnem procesu upoštevati njihovo starost. Ali je pri naši vzgoji kaj narobe?

Platon je v svojem delu *Država* napisal: »Do propadanja idealne države pride tedaj, kadar ni prave vzgoje, a tudi zato, ker je vsaka država človeška stvaritev ter zato do neke mere nepopolna, /.../« Upam, da bo pri nas propadel samo kakšen vzgojni koncept, državi pa želim vse najboljše.

To je slovenska šola in vsi se moramo potruditi (zdaj imamo možnost, ko posodabljammo Belo knjigo), da bo šel njen razvoj v pravo smer.

ALPE

Kot jih vidijo ptice

V zadnjih 150 letih smo izgubili več kot polovico ledenikov.

Severna stena Matterhorna (Švica)

»ALPE – kot jih vidijo ptice« je **mednarodni projekt**, s katerim predstavljamo celotno verigo Alp, kot izjemen in enkraten geološki, geografski, biotski, kulturni ter gospodarski prostor. Projekt pokriva celotne Alpe in zajema države: **Monako, Francijo, Italijo, Švico, Liechtenstein, Nemčijo, Avstrijo in Slovenijo**.

Fotografije: Matevž Lenarčič

Besedilo: Janez Bizjak in 15 vrhunskih strokovnjakov iz vseh alpskih držav.

Uvod v knjigo so prispevali:

sir Christian Bonington, svetovna alpinistična legenda,

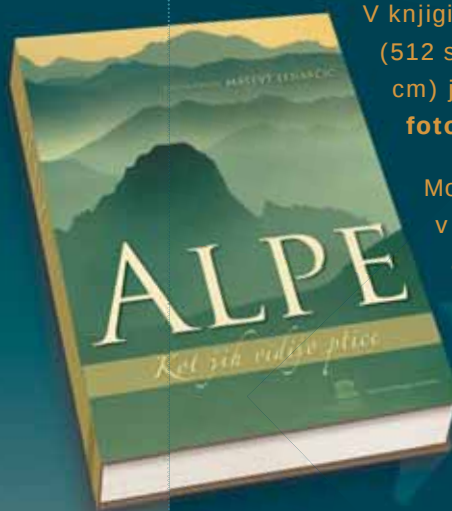
Koichiro Matsuura, generalni direktor UNESCO,

Marco Onida, generalni direktor Alpske konvencije.

Matevž Lenarčič je posnel 100 000 novih fotografij Alp iz zraka.

V knjigi velikega formata (512 strani, 27 x 37 cm) je **250 najboljših fotografij**.

Monografija je izšla v slovenskem in angleškem jeziku.

Cena monografije je 49,90 €.

Naročila:

telefon: **04 5320 210**

e-pošta: **zalozba@didakta.si**

www.didakta.si.

Dr. Igor Lukšič, minister za šolstvo in šport

Slovenska šola je dobra šola

Petra Pučnik

Kam lahko po vašem mnenju uvrstimo slovenski šolski sistem v evropskem merilu, kje zaostajamo za ostalimi in kje so naše dobre strani?

To je eno od vprašanj, ki jih obravnavamo znotraj razprave o Beli knjigi. Oblikovali smo skupine, ki bodo odgovorile na ta vprašanja. Na osnovi tega, kar je znano skozi rezultate mednarodnih raziskav, kjer učenci izkazujejo znanje iz matematike, naravoslovja, opismenjevanja in v katere je Slovenija vključena, lahko vidimo, da smo v zgornji polovici. Ti rezultati so precej dobri. Kar sem videl z obiski po šolah, srečanjih z ravnatelji, imam vtis, da je slovenska šola dobra šola. Ima dobre ravnatelje in učitelje. Da pa ima tudi težave, ki so vezane ne toliko na delovanje sistema kot tu in tam na nesporazume, težave s kakšnim ravnateljem, učiteljem, staršem, z učenci. Ampak to so posamične zgodbe in jih je tako malo, da ne vplivajo na celoto do te mere, da bi lahko zbijali kakovost. Torej lahko ocenjujemo, da je šolski sistem dober.

Pred časom se je poudarjalo, da je šola predvsem izobraževalna in ne toliko vzgojna ustanova. Kakšen je vaš pogled na razmerje med vzgojo in izobraževanjem v šoli?

Na Slovenskem je pojem vzgoje izpadel v času tranzicije zato, ker je bilo treba vzpostaviti nov vrednotni

sistem, pa še ni bilo točno jasno, kaj naj bi to bilo. Z uvajanjem strankarske, parlamentarne demokracije ter tržne ekonomije je bilo precej jasno, da se je treba vrednotam, na katerih je temeljil socializem, odpovedati. Zato je bilo favorizirano izobraževanje, ki je bilo predstavljeno kot prosto ideologije in vrednot. V resnici je šlo samo za to, da smo se na tak način otresli predhodnih vrednot in temeljev, na katerih je temeljila socialistična vzgoja.

Vzgoja gre vedno z izobraževanjem in izobraževanje z vzgojo (zmeraj gre za relacije med ljudmi in šolski proces po definiciji to je). Torej tudi tam, kjer mislijo, da gre samo za vzgojo, se ljudje izobražujejo in tam, kjer mislijo, da gre samo za izobraževanje, pa naj bo še tako tehnično (kot je recimo matematika ali pa informacijsko opismenjevanje, kjer zgleda, da gre samo za odnos med tehniko, ki jo lahko razvije posameznik s prsti rok in globino uma ter nekim aparatom), gre za vzgojo. Oblikujejo in prenašajo se vrednote, po katerih ljudje živijo. Mislim, da gre za lažno dilemo, ali vzgoja ali izobraževanje, ali več vzgoje ali več izobraževanja. Gre za celovitega človeka. V teh relacijah gre zmeraj za stoddostno vzgojo in stoddostno izobraževanje.

Ali že obstaja kakšna strategija uvajanja pozitivnih družbenih vrednot v šolski sistem? Jo morda na ministrstvu pripravljate in katere vrednote bi želeli uvesti?

Eno je spoznanje, da je vzgoja zmeraj na delu, drugo pa je vprašanje, ali bolj skrajnost, ko se poskuša iti v indoktrinacijo. Ko neka ekipa, ki se ji reče lahko stroka, politika, stranka, vlada, cerkev – kar koli, ugotovi, da tej mladi populaciji manjkajo točno te vrednote, v katere oni verjamejo, dobimo zelo hitro indoktrinacijo. Nisem za to, da ob zavesti, da je vzgoja potrebna, naredimo nek nabor vrednot, ki jih poskušamo na način indoktrinacije vlivati v glave učencev. Je pa seveda tudi neka srednja pot – pot zdrave pameti, kjer spodbujamo, ne pa ignoriramo in mečemo vrednote ven. Včasih je mogoče tudi zaznati, da bi radi imeli vrednot prosto šolo in iz nje naredili samo prenašanje dejstev. Ta tendenca obstaja, ampak v resnici ne odraža dobro tega, kar se dejansko dogaja v odnosih med ljudmi. Mislim, da se vrednote da prenašati na relacijah učenci–učitelji, ravnatelj–učenci. Tisto, kar je zelo pomembno, se pa navadno ne vidi, je državna politika v odnosu do vseh drugih subjektov. Če vlada sodeluje z vsemi socialnimi partnerji, če upošteva opozicijo, če minister za šolstvo vzdržuje stik s šolskim poljem, tj.

da hodi okrog, vzpodbuja ljudi z lastno prisotnostjo, se pogovarja, odpira prostor itd., so to najbolj odgovorna ravnanja, ki sprožajo procese tudi na nižji ravni. Če minister sporoča šolski klienteli, da je dialog nekaj slabega, potem je nemogoče pričakovati, da se bo v pedagoškem procesu ta dialoškost razvijala. Imamo različne izkušnje med prejšnjim in sedanjim mandatom. To se vidi zmeraj, ko odpremo nek dodaten prostor za diskusijo.

Ko smo prišli, smo odprli prostor za diskusijo tukaj v hiši (*na ministrstvu; op. p.*) in enkrat mesečno imamo posvetovanja na posamezne teme. Bil sem na vseh srečanjih ravnateljev, sindikalistov, vzgojiteljev itd. in tam se je pokazalo, da ljudje to pogrešajo. Prej niso imeli možnosti toliko govoriti. Odprli smo prostor tudi za nevladne organizacije. Pokazalo se je, da je bila neka napetost, ki so jo ljudje sedaj lahko sprostili. Če v družbi kot celoti ne bomo vzdrževali dialoga in demokratične pripravljenosti, potem nam tudi ne pomaga niti ena sama dolga ura domovinske vzgoje, ki bi trajala pet šolskih ur na dan, da bi prevzgojili naše učence.

19. maja je bila javna tribuna na temo Kakšno šolo hočemo? Kakšen je vaš komentar? So se pokazale/po-nudile nove ideje, težave, pobude, ki bi jih ministrstvo lahko upoštevalo pri svojem delu?

Ključen pri okroglih mizah je dialog. Okroglih miz ne cenim toliko po tem, kakšne individualne ideje pridejo do izraza, ampak da odpirajo prostor in potrjujejo proces, ki smo ga zastavili. Se pravi, da je to prava pot. Ljudje pridejo, povejo svoja mnenja, dobijo priložnost, v javnosti tekmujejo za podporo svojih idej, jih brusijo in sami vidijo, koliko energije bojo še vložili v svoje projekte. Ampak ljudje morajo vedeti, da moraš v demokratični družbi za idejo dobiti podporo. To je ključno. Ni zadosti, da ministru nekaj poveš ali mu daš nalogo, ga na okrogli mizi spremeniš v učenca (kar je bilo tudi čutiti), potem pa naj jo minister izpelje, ker je ideja tako genialna. Naj ljudje vidijo, da to ni paternalistična pot, ki so jo nekateri ponotranjili. Imajo pa odprt prostor, da razvijajo idejo, dobijo podporo oziroma preverijo ali dobijo podporo in potem lahko grejo v realizacijo, minister pa jih bo podprl. Minister namreč ne podpira tistega, kar je genialno, ampak lahko podpre tisto, kar predhodno že ima podporo.

V večini vrtcev v Sloveniji primanjkuje prostih mest za otroke. V Ljubljani skoraj 2000. Kako komentirate to? Vemo, da je trenutno največji poudarek razvoja znotraj celotnega šolskega sistema na predšolski vzgoji. Zakaj lokalne oblasti tako slabo skrbijo za urejanje te problematike? Kateri so mehanizmi države oz. ministrstva, da tako stanje ureja?

Vrtci so v pristojnosti lokalnih skupnosti, tako smo se pač odločili v tej državi. Država tako kakor sofinancira občine, na nek posreden način sofinancira vrtce. Neposredno je pa od občin odvisno, kako spremljajo svoja populacijska gibanja in kako hitro lahko odreagirajo. Pred desetimi leti smo imeli težavo, ker je bilo vrtcev preveč in so jih občine zapirale, zdaj pa jih je na hitro postalo premalo, ker se je trend obrnil in imamo več rojstev. Poleg tega pa prihaja generacija, ki bolj množično vpisuje otroke v vrtce. Deset let nazaj je bilo več otrok v varstvu dedkov in babic, kot jih je danes. Ne gre samo za pritisk, ki se je zgodil lani zaradi brezplačnega bivanja drugega otroka v vrtcu, ampak gre tudi za premik v medgeneracijski solidarnosti oziroma kaj ljudje pričakujejo od upokojitve. Ti premiki niso bili predvideni s strani občinskih in šolskih oblasti in zato imamo malo

večjo težavo. Ideja našega ministrovanja je, da bi čim več otrok spravili v vrtce, zato ker je prav, da se otroci vsaj po tretjem letu starosti začnejo družiti z drugimi, da se naučijo delati v nekem šolskem polju in pod strokovnim vodstvom. Ne gre samo za varstvo, ampak predvsem za vzgojo in izobraževanje.

Pogovarjal sem se s predstavniki Skupnosti občin ter Združenja občin o tem in jih prosil, naj izgradnja in kakovostni vrtci postanejo ena od prioritet vseh slovenskih občin. Za prestrukturiranje slovenske družbe je izjemnega pomena, da pomagamo generaciji, ki nosi največje breme. To so mladi starši. Mladi imajo navedno otroke in zanje je pomemben vrtec in čim nižja cena zanj, zato da lahko sorazmerno kakovostno živijo v primerjavi s tisto generacijo, ki je deset let starejša in ima otroke že v drugem delu osnovne ali v srednji šoli. Zdaj imamo izrazito krivično situacijo. Ta populacija ljudi, ki nima stanovanj in je na začetku službe ter ima majhne otroke in je bila postopno izrinjena iz bolj pravične obravnave, ker se nima časa in možnosti politično organizirati, ni mogla konkurirati z upokojenci in močnejšo generacijo pri delitvi dobrin. Zato se je breme pri vrtcih, ki je bilo do leta 1991 razmeroma nizko, povečalo, ko so začeli veljati principi političnega boja pri delitvi kolača glede na organizacijsko sposobnost posamičnih skupin. Ljudje z majhnimi otroki se niso mogli organizirati in zato so pristali na to, da je vrtec dražji od osnovne in srednje šole. Mislim, da je to pomembna bitka za prestrukturiranje družbe, zato to vprašanje ne more biti predvolilno drobljenje drobtinic. Torej, ali bomo vpeljali kot pomemben princip razdeljevanja dobrin tudi solidarnost ali pa bomo še vedno vztrajali na tem, da je politična moč neke skupine ključni faktor pri delitvi dobrin.

Kaj pa če bi se zmanjšala cena za posameznega otroka?

Ideja je, da bi bil vrtec za vse otroke brezplačen in da bi plačevali samo hrano. To pomeni približno sto evrov na otroka, pri čemer imamo socialni korektiv, da dobijo tisi, ki tega ne zmorejo, prek Ministrstva za delo in socialne zadeve popolnoma brezplačen vrtec ali nekaj malega doplačajo. Brezplačen vrtec je problematična stvar. Dogajalo se je, da nekateri starši zdaj, ko se bivanje drugega otroka ne plačuje, vpisujejo otroke v vrtec in so le-ti tam po en dan ali le dve uri na teden, samo da zasedajo mesto. To je enostavno nekorektno do javnega servisa.

Omenili ste, da so se vrtci v prejšnjem sistemu zapirali zaradi upada rodnosti. Nekaj podobnega se sedaj dogaja z osnovnimi šolami, ki se zapirajo ali združujejo. Ali bo čez čas ponovno potreba po odprtju novih šol ali razširitvi starih?

V osnovnih šolah imamo zdaj dovolj prostora, ker se je ta populacija zelo zmanjšala, skoraj za tretjino, tako da ne bo težav še kar nekaj let.

Ko govorimo o prijazni šoli, kjer naj bi se ljudje dobro počutili, mislimo na prijaznost do učencev, staršev. Kaj pa učitelji? Kako je poskrbljeno za njih? Za njihovo kakovost je na voljo veliko dobrega dodatnega izobraževanja. Kako pa je poskrbljeno za njihovo počutje in zdravje? Marsikateri sorodni poklici imajo možnost t. i. supervizij, ki so namenjene temu, da učitelji »poskrbijo zase«, se lahko olajšajo psihičnega bremena. Razmišljate na ministrstvu o čem podobnem?

Ne, ne razmišljamo. Mislim, da je to stvar avtonomije šol. Sami lahko razvijejo tehnike sproščanja ipd. Mi poskušamo narediti klimo, v kateri se bodo ravnatelji počutili varne in odgovorno počeli to, kar morajo. Ta klima se potem prenaša na učitelje in tako naprej.

Dobra šola je zahtevna šola. To pa pomeni, da se vzdržujejo in mobilizirajo napetosti, ker le-te silijo ljudi, da dajo od sebe nekaj več kot tisto, s čimer so prišli zjutraj v šolo. Pedagoški proces je nekaj, kar se dogaja znotraj napetosti, tako emocionalne kot psihične in tudi fizične. Treba je mobilizirati nek napor, gre za stanje pričakovanj pa tudi nezadovoljstev. Iz šole moramo narediti proces, kjer se to lepo pretaka, kjer so naravni tudi krči, konflikti. Ljudi je treba naučiti, kako se konflikt vodi. Torej da ne bodo konflikti vodili našega šolskega prostora, ampak da bomo mi upravljali z njimi. Kar je medicinski del zgodbe, naj opravi medicina, kar je del socialne zgodbe, naj opravi sociala, kar je pa del pedagoškega procesa, zanima nas. Kar je del politične klime, je seveda stvar vlade in ministra, da skrbita, da je klima dobra. Zelo slabo bi bilo, če bi vsa polja med sabo pomešali in ne bi bilo več jasno, kdo je za kaj pristojen. To se marsikje dogaja in tudi v tej smeri so pritiski, da bi iz šole naredili mešanico neke socialne ustanove, ki naj poskrbi za urejanje odnosov med otrokom in njegovo družino, da bo v okolju, kjer so razvite neke socialne patologije, pridobila dodatne socialne delavce ali psihoterapevte, ki bodo reševali problematiko v celoti. Šole imajo podporo, da razmišljajo o teh težavah ter imajo lahko tudi določena finančna sredstva zanje, ampak to je stvar njihovega premisleka.

Dotaknili ste se finančnih sredstev. Kako vam bo uspelo, da se trenutna gospodarska kriza ne bo poznala v šolstvu? Se bodo sredstva iz proračuna kaj znižala na ta račun?

Zaenkrat v sedanjih rebalansih ni prišlo do znižanja. S prvim rebalansom smo dobili 9 % več, z drugim rebalansom bomo izgubili kakšen odstotek ali dva, ampak le na tistih področjih, kjer se pol leta izkazuje, da pričakovanih nalog ne bomo udeležili. Nekatere investicije bi se morale izvesti, pa so iz različnih razlogov odstopili od pogodb tisti, ki bi jih morali narediti. Pri šolski prehrani smo ugotovili, da 20 % dijakov enostavno ne je in tu je ostal ali predvidevamo, da bo ostal del sredstev.

Zaenkrat nimamo težav in ne bo treba zmanjševati kakovosti šolskega ali pedagoškega procesa. Seveda pa ta nevarnost obstaja. Takoj v začetku mandata sem sprožil iniciativo, da bi se čim več upokojenih učiteljev vključilo kot prostovoljcev v pedagoški proces. Nekaterim se zdi ideja dobra, bistvenih korakov v to smer pa še ni. O tem se pogovarjamo na vseh možnih sestankih ter srečanjih in večina zamisel pozdravlja. Drugo je vključevanje mlajših ljudi že v času študija v delo šol, tako da bi ti, ki se pripravljajo na učiteljski poklic, dobili večji dostop do šolske prakse, s čimer bi tudi lahko razbremenili nekatere učitelje, hkrati pa bi mladi ljudje pridobili izkušnje, takrat ko imajo največ časa, ko še nimajo družin, da bi potem lažje ter odgovorno začeli delati, ko dobijo možnost. To sta dva ukrepa na področju kadrovskih zadev, ki so pri pedagoškem procesu najbolj občutljive.

Kar zadeva materialne zgodbe smo prej rekli, da imamo zlasti z vrtci velike težave. Obstajajo pa sredstva za energetske obnove. Z Ministrstvo za okolje in prostor, ki ta sredstva ima, se pogovarjamo, da bi jih prečrpali v energetske prenovne šol, s čimer bi privarčevali 20–30 % pri porabi energije. Ena dimenzija kakovosti je tudi informacijsko-komunikacijska tehnologija. Na ministrstvu kar dobro vodimo politiko opismenjevanja učiteljev in nabave opreme. Vendar je ne razporejamo glede na to, kolikor je kdo rabi, ampak na to, kdo se javi na razpis. V tem pa je glavna težava, saj pomeni, da tista šola, ki caplja zadaj, nima zadosti ambicioznih ali usposobljenih učiteljev, da bi se sploh javila na razpis in da bi bolj sistematično začela uvajati IKT. Najti moramo način, kako tudi te šole nekako opremiti in dati učencem čim bolj enake možnosti.

Stres pri učiteljih – kako preživeti

Dr. Branko Slivar, Zavod RS za šolstvo

Pa je spet tu – konec pouka? Ne, ampak stres, ta zoprni in neprijetni spremljevalec večine učiteljev pri nas in v svetu. Če je bil med šolskim letom pritajen in se je pojavil tu in tam, ob koncu pouka udari z vso močjo. Je pojav, ki lahko prizadene katerega koli učitelja, ne glede na spol, starost, izkušnje ali šolski sistem. Številne raziskave s tega področja dokazujejo, da je opravljanje učiteljskega poklica stresna dejavnost oz. da je stres pri učiteljih oblika poklicnega stresa. Nekateri raziskovalci poklicnega stresa celo uvrščajo ta poklic v skupino stresno bolj ogroženih. Pri nas 45 %, v EU pa okoli 30 % učiteljev doživlja zaradi dogajanj v šoli močan stres in trpi zaradi njegovih posledic. Posledice stresa so lahko resne in ne ogrožajo samo posameznika in njegovo ožje okolje, ampak posegajo tudi na poklicno področje – predvsem na kakovost poučevanja in odnose z učenci.

Na različne zahteve in specifičnosti svojega poklica se učitelji različno odzivajo, nekateri jih obvladujejo in jim predstavljajo izziv, druge pa to preobremenjuje ali celo ogroža. Kadar posameznik zahteve okolja zaznava in ocenjuje kot preobremenjujoče in je ogroženo doseganje ali uresničevanje pomembnih ciljev ter pričakovanj, se pojavi stres, ki ga zaradi njegovega škodljivega vpliva imenujemo tudi negativni ali slabi stres. Slednji je stanje napetosti, ki se odraža kot vrsta negativnih občutij in čustev (jeza, žalost) ter sproža različne vedenjske, čustvene in medicinske posledice kot npr. nespoštovanje rokov, nezmožnost koncentracije, neakovostna komunikacija s sodelavci, učenci, družinskimi člani, zapiranje vase, nezmožnost sodelovanja s kolegi, nezmožnost sprejemanja kritike, zmanjšano samospoštovanje, agresivnost, apatija, izguba apetita, povečana poraba alkohola, pomirjeval, cigaret, kave, nespečnost, glavoboli itd.

POSLEDICE STRESA

Posledice delovanja stresa in neučinkovitega spoprijemanja z njim se kažejo tudi pri pouku kot rutinsko, neangažirano, čustveno prazno izvajanje pouka, distanciranje od težav in problemov učencev, sodelavcev, šole itd. Delovanje stresorjev, kot so časovni pritiski, uresničevanje prevelikega števila ciljev iz učnega načrta v določenem časovnem obdobju, pridobivanje ocen pri vseh učencih v oddelku v ocenjevalnem obdobju, obsežno, nepotrebno administriranje ipd. povzročajo, da učitelji razvijajo neučinkovito poučevanje. Tako kljub novostim in usposabljanju še naprej uporabljajo stara gradiva in

tehnike dela, s katerimi ne morejo dolgo časa vzdrževati ustrezne stopnje motivacije in navdušenja pri učencih. Gradivo za pouk, čas za načrtovanje dela in priložnost za eksperimentiranje, ki po mnenju učiteljev predstavljajo pomemben dejavnik ustvarjalnega poučevanja, so zaradi pomanjkanja časa in delovanja ostalih stresorjev redko ali v manjši meri prisotni pri šolskem delu. Stres slabi učiteljevo intelektualno radovednost in tisto vrsto navdušenja, ki je nujna pri angažiranju posameznika pri delu v razredu. Ko se učitelji prilagajajo stresnim šolskim zahtevam, se vedno pretirano ukvarjajo s kontrolo in z rutino lastnega vedenja in vedenja učencev. Zato v pri-

čakanju disciplinskih problemov pri učencih izvajajo takšen pouk, kjer je v ospredju skrb za disciplino v razredu in ne razvoj spodbudnega učnega okolja. Prisotnost stresa negativno vpliva tudi na učiteljev odnos z učenci, ki se kaže predvsem kot čustveno in socialno oddaljevanje učiteljev od učencev v smislu zmanjšane osebne skrbi in zavzetosti za učence. Učitelji pod stresom se obnašajo drugače do učencev: so manj tolerantni, manj potrpežljivi, manj so skrbni in nasploh manj angažirani v stikih z njimi. Dvosmerna interakcija med učitelji in učenci se zmanjšuje, učitelji izražajo tendenco po večjem nadzoru med poukom, kar se npr. kaže v specifičnih vprašanjih, na katera je dovoljen zgolj kratek in enostaven odgovor. Pri učiteljih, ki so v stresu, se vidno zmanjšujejo vedrino, zavzetost in ustvarjalnost pri pouku, pri pouku dajejo manj informacij in pohval učencem, manj sprejemajo njihove ideje in predloge ter manj z njimi sodelujejo.

Poleg tega pa se učinki stresa kažejo tudi na visoki fluktuaciji, bolezninah, poškodbah na delu, nizki delovni moral, nizki motivaciji, nezadovoljstvu z delom ipd.

Najpogostejši stresorji v učiteljskem poklicu so problematični starši, neprimerno vedenje učencev, različne oblike trpinčenja, povzročene s strani vodstva in sodelavcev ter administrativne naloge.

Poleg teh zunanjih vzrokov stresa poznamo tudi t. i. notranje vzroke, ki omogočajo oz. spodbujajo pojavljanje in delovanje stresa ter so lastne posameznim učiteljem. Najpomembnejši notranji stresorji so lastne misli.

Vendar je potrebno opozoriti, da ni prevladujočega vzroka stresa, teh je veliko, med seboj se razlikujejo in spreminjajo glede na kontekst in čas, v katerem se pojavljajo. Različnim učiteljem lahko različni vidiki njihovega dela povzročajo stres oziroma drugače povedano, vsak učitelj ima lasten profil vzrokov stresa. Prav tako je lahko en dejavnik za nekega učitelja stresen, mu predstavlja breme, drugemu učitelju pa prav ta dejavnik predstavlja izziv oz. mu ne povzroča stresa.

UKREPI ZA OBVLADOVANJE STRESA

Danes poznamo že kar nekaj strategij ukrepov za zmanjševanje negativnih učinkov stresa. Del ukrepov je usmerjenih k organizaciji (k delu), drugi pa so usmerjeni k posamezniku. Predstavili bomo nekaj pristopov, ki so usmerjeni k posamezniku, s katerimi se boste lažje spoprijemali s stresom ali vsaj blažili njegove učinke. Vendar tudi ti ukrepi niso aspirini, ki bodo kar odpravili stres. Ukrepe je potrebno izvajati ves čas, sistematično, skozi celo leto. Če tega niste delali, vseeno poskusite – pri stresu ni nikoli prepozno. Mogoče vam bo katera od ponujenih dejavnosti vendarle pomagala, da preživite do konca pouka. Potem bo pa že kako ...

Prehrana

Če ste se odločili za zmanjšanje stresa, začnite najprej z ustrežno prehrano, ki naj bo raznolika. Pri tem vam bo koristila predvsem:

- hrana, bogata z ogljikovimi hidrati: testenine, riž, kruh, krompir, nizkokalorični piškoti ipd.;
- hrana bogata z vlakninami, kamor sodijo sadje, zelenjava (najprimernejša je zelena, rumena in oranžna zelenjava) ter žita: stres namreč povzroča krče in zaprtje, vlaknine pa ohranjajo gibanje črevesja.

Izogibajte pa se pretirani uporabi kofeina, sladkorja, soli in maščob (zmanjšajte porabo rdečega mesa).

Če ste na šoli, kjer ni šolske kuhinje, ne pozabite od doma vzeti s seboj sadja ali kakšen drug prigrizek, predvsem v tistih dneh, ko bo ob pouku tudi veliko drugih dejavnosti in boste zaradi njih ostali dlje časa na šoli (pedagoške konference, sestanki predmetnih aktivov, projektnih skupin itd.). Prav tako ne pozabite na pitje vode, še posebej, ker se aktivnosti ob zaključku pouka dogajajo v vročih dneh, na večini šol pa ni klimatskih naprav. Poskrbite tudi za dovolj spanja.

Sproščanje

Dobrodošla je tudi redna telovadba, vsaj trikrat na teden 15 do 30 minut; znebili se boste odvečne teže, bolje boste spali, utrdili boste usahle mišice in okrepili srce.

Za učinkovito zmanjševanje stresa so na voljo tudi različne tehnike sproščanja. Sprostitev ni enaka počitku, je predvsem tehnika, vrsta vaje, ki zahteva osredotočenost na sebe in uporabo notranjih predstav. Stanje sprostitve je povezano z odpravo stresnih čustev in odvečnih ter nepotrebnih napetosti v telesu. Načinov sprostitve je več. Opisali bomo samo nekatere. Enostaven, vendar pomemben element sproščanja sestavljajo dihalne vaje: umirite se in sprostite, izdihnite ves zrak iz pljuč, vdihnite globoko skozi nos, da se vam rahlo vzdigne trebuh, nato pa čimbolj izdihnite ves zrak iz pljuč. Pri tem si lahko pomagate tako, da z rokami od strani stiskate rebra. Izdih je počasen (dvakrat daljši od vdih), skozi usta. To je t. i. trebušno dihanje, kjer se ob vdihu dvigne trebuh in spusti prepona, da zrak vdre v spodnje dele pljuč, kjer je izmenjava plinov boljša. V stresni situaciji upočasnite svoje dihanje do šest vdihov na minuto. Pet sekund naj traja vdih in pet sekund izdih. To počnite 2 do 5 minut oziroma dokler se ne umirite.

Primerna je tudi t. i. tehnika progresiven mišična relaksacije, ki temelji na zaznavanju izmeničnega občutka napetosti in sprostitve v mišicah. Določeno skupino mišic najprej napnete, nato sprostite: npr. stisnite pesti obeh rok in napnite mišice rok, nato jih sprostite. To nekaj-

krat ponovite. Tako naredite za vsako posamezno skupino mišic posebej. Zelo popularna so tehnike avtogenega treninga, joge, meditacije ... Avtogeni trening se lahko naučite tudi doma, s pomočjo ustrezne literature in poslušanjem posnetih vaj. Te tehnike je potrebno vaditi in utrjevati – potrebna je vsakodnevna, sistematična vaja. Dostikrat pomagajo tudi enostavne vizualizacije v obliki enominutnega odmora: zaprite oči in globoko vdihnite; predstavljajte si kaj prijetnega, na primer kako poležavate na sončni plaži ali kako opazujete sončni zahod (oz. tisti dogodek, situacijo ali kraj, kjer ste bili sproščeni ali vam je bilo prijetno). Ali pa pojdite na petminutne počitnice: zaprite oči in nekajkrat globoko vdihnite; potem si predstavljajte dejavnost ali kraj, ki vam je všeč; pustite, da vas domišljija odpelje nekam, kjer je za vas pomirjujoče in osvežilno. To lahko naredite v svojem kabinetu, na avtobusu na poti domov ipd.

Ko pa nas nekaj nepredvidoma spravi v stres, nam lahko pomaga avtosugestija v obliki stavkov, kot so: Sem miren; Ne bom se prepustil jezi (žalosti); Vse bo še dobro; Njegovo (njeno) vedenje me ne moti; Ne more mi do živega; Ne bom se pustil(a) sprovcirati; To bom zmozel ipd. Pri tem je pomembno, da si sami izoblikujemo stavke, ki nam dejansko pomagajo ostati mirni. Hkrati to kombiniramo s pravilnim dihanjem.

Jaz stavki

Zelo učinkovit način zmanjševanja stresa je tudi asertivno vedenje, ki je uporabno v komunikaciji s težavnimi ljudmi – predpostavljenimi, sodelavci, učenci, straži ipd. Obnašati se asertivno pomeni, da zaupamo vase, se spoštujemo ter spoštujemo druge. To vedenje temelji predvsem na zavedanju svojih vrlin in pomanjkljivosti, sprejemanju sebe, zmožnosti sprejemanju svojih napak in napak drugih, prepoznavanju svojih potreb, interesov, čustev, občutkov in omejitev, zavedanju svojih pravic in upoštevanju pravic drugih, zavedanju svojih odgovornosti do drugih, spoštljivemu ravnanju z drugimi, razumevanje njihovih pomanjkljivosti in omejitev, nepopuščanju pred manipulacijami in agresivnostjo ter znati reči ne. In na koncu: sprejemati moramo tudi asertivno vedenje drugih. Kako lahko vzpostavimo asertivno vedenje? Pomembna tehnika je tehnika oblikovanja jaz stavkov, ki jih moramo izražati umirjeno, a odločno. Jaz stavki so način, kako izraziti naše želje, potrebe ali občutke z besedami, ki ne obtožujejo, ocenjujejo, predpostavljajo ali napadajo sogovornika. Osnovna struktura jaz stavka je:

- **Kadar (ko)** – opis vedenja druge osebe brez obtoževanja;
- **Se počutim** – vaša čustva, če je to primerno;

- **Ker/zaradi** – zakaj predstavlja vedenje druge osebe problem – konkretno;
- **In žele/a bi** – kaj želite, da se zgodi.

Poglejmo primer. K vam je prišel razburjen starš, jezen, ker ste njegovemu otroku »dali« negativno oceno. Starš vam očita nestrokovnost in nepoznavanje otrokovih sposobnosti. Jaz stavek:

Gospa xxx, ko me tako brez argumentov obtožujete, se čutim prizadeto, ker sem vašega otroka ocenila po enakih kriterijih kot druge. Želim si, da vam najprej predstavim kriterije ocenjevanja in si nato skupaj pogledava pisne izdelke vašega otroka. Lahko?

Podobno lahko uporabite jaz stavek, ko k vam pride ravnatelj in želi, da ste član neke komisije:

Gospod ravnatelj, kadar me v mojem prostem času nenapovedano določite za člana izpitne komisije, se ne počutim preveč dobro, ker običajno takrat načrtujem govorilne ure. Želela bi, da me v prihodnje obvestite vsaj kak dan vnaprej. Ali mislite, da bi to šlo?

Ali pa kadar je ravnatelj jezen na vas zaradi npr. velikega števila negativnih ocen v razredu:

Gospod ravnatelj, kadar me v prisotnosti drugih zmerjate, se počutimo ponižano, ker so vaše kritike neutemeljene. Želela bi, da se najprej midva sama pogovoriva v vaši pisarni, da bi vam lahko predstavila svoje argumente. Ali mislite, da bi to šlo?

Če želimo uporabljati jaz stavke, jih moramo prej vaditi, sicer lahko izpademo neprepričljivi in nenaravni. Zato je dobro, da si zamislimo nekaj tipičnih situacij, s katerimi se bomo srečali oz. smo se že, in si pripravimo nekaj scenarijev z jaz stavki. Vedeti moramo, da je večina stresnih situacij v šoli napovedljivih, najpogostejše gre za ene in iste starše, ki se »borijo« za pravice svojih otrok; prav tako je napovedljivo vedenje sodelavcev in ravnatelja ob koncu pouka: dežurstva, nadomeščanja, članstvo v izpitnih komisijah, zahteve po različnih poročilih, tu so tudi razburjeni učenci, ki želijo zadnji dan popraviti oceno. Ta napovedljivost omogoča tudi nadzor nad stresnimi situacijami, saj se nanje lahko pripravimo in s tem zmanjšamo njihov negativni učinek.

Obvladovanje vpliva iracionalnih misli

Omenili smo že, da so lahko vir stresa tudi naše lastne misli. Ves čas poteka v nas notranji govor. To so stavki, s

katerimi opisujemo in interpretiramo svet zunaj nas ali v nas samih. Če je naš notranji govor točen in v skladu z realnostjo, potem funkcioniramo ustrezno. V primeru, ko notranji govor ni realen oz. je iracionalen, doživljamo stres in čustvene motnje, težave ... Govorimo o iracionalnih idejah ali mislih. Ozadje takšnih iracionalnih idej je predpostavka, da se dogodki, situacije, stvari dogajajo nam: *Učenci so med poukom nemogoči. 6.b me spravlja ob živce. Te pedagoške konference so mi grozne. Vsako leto je ob tem času na šoli norišnica, ne morem več.* Itd., itd ... Nič se ne zgodi vam. Situacije se dogajajo z nami ali brez nas; so del objektivnega sveta. Tisto, kar je naše, je naša subjektivna interpretacija objektivnih dogodkov. Vi se s temi dogodki (A) srečate, jih izkusite, v vas se sproži notranji govor (B) in nato doživite čustva (C), ki so posledica vašega notranjega govora. A ne povzroča C, B povzroča C. Če je notranji govor iracionalen in nerealen, sproža neprijetna čustva. Iracionalni govor se najpogosteje odraža v katastrofičnosti in absolutnosti. Katastrofičnost se izraža z izjavami, ki vključujejo misel, da je vse slabo, grozno, nemogoče ter v pripisovanju katastrofalnih posledic različnim dogajanjem (bolečina -> rak, kritika mojega dela -> odpustitev, neprimerno obnašanje učenca -> fizični napad). Čustva, ki sledijo takšnemu katastrofičnemu notranjemu govoru, so prav tako katastrofična (bes, brezup, žalost, prestrašenost, ponižanost) in posameznik se potem tudi sam vede v skladu s svojimi opisi sveta in čustvi. Absolutnost se izraža skozi izjave, kot so: Vse je zanič; Nič se ne da; Moralo bi biti ... Ozadje absolutnosti je, da morajo stvari potekati na nek določen, nedvomen način ali da jaz delujem na takšen nedvomen, natančno določen način. Vsako odstopanje od takšne posebne vrednote ali standarda je slabo. Oseba, ki ne deluje v skladu s takšnimi standardi, je slaba. V resničnem življenju pa takšni standardi niso dobri, ker so iracionalni. Pogosta absolutna iracionalna trditev je: »Učenci me morajo spoštovati!« Realnost je namreč drugačna: ne morejo VSI učenci nekoga spoštovati. Med seboj se razlikujejo v standardih glede spoštovanja, imajo različne izkušnje z vzpostavljanjem spoštovanja, prihajajo iz različnih družin, mogoče tudi takih, kjer starši učitelje ne spoštujejo ipd. Po drugi strani pa se spoštovanje gradi, pridobiva z dejanji, vedenjem do posameznikov itd. Nihče ni nekoga spoštoval samo zato, ker si nekdo misli, da tako mora biti. Takšna notranja misel pogosta spravlja učitelja v stres, ker jo zaradi iracionalnosti ne more uresničiti, posledično lahko zaradi tega prihaja tudi v konflikt s starši itd. Podobna je tudi misel: »V tem oddelku se ne da nič narediti, saj so grozni«. Ali se res ne da nič narediti in ali so res VSI slabi? V šolstvu obstaja še kar nekaj takšnih iracionalnih misli in prepričanj: »Kakršen razrednik – tak razred«; »Dober razrednik mora svoj

razred vedno zagovarjati«; »Uspeh na maturi je učiteljeva odgovornost«; »Dober učitelj ima v razredu vedno red in disciplino«; »Znanje pri mojem predmetu je nujno potrebno za uspeh v življenju«; »Dober učitelj nikoli ne dela razlik med dijaki. Do vseh mora biti vedno enak«. Te misli in prepričanja povzročajo stres in stresna čustva, ker so nerealna, jih ne moremo uresničiti, kar zmanjšuje našo samopodobo itd. Dobra lastnost teh prepričanj pa je, da jih lahko spreminjamo. Obstaja več pristopov. En takšnih vključuje naslednje korake:

1. Zapišite na kratko dejstva o določeni stresni situaciji (npr. Učenec mi je po ocenjevanju v besu zabrusil, da sem nesposoben in krivičen učitelj.);
2. Zapišite notranji govor ob tej stresni situaciji – iracionalne misli, prepričanja ... (Učenci bi me morali spoštovati. Kakšen nesramnež, treba ga je izključiti iz šole.);
3. Spomnite se na svoja stresna čustva v stresni situaciji (bes, nemoč, užaljenost, ponižanost) in jih zapišite;
4. Poskušajte razmisliti o iracionalnih mislih v drugem koraku: Ali so realne? Ali jih bom lahko uresničil? Razmislite o možnih racionalnih dokazih za napačnost iracionalne misli (Ne morejo me vsi spoštovati, posebej če sem nekoga slabo ocenil; izključitev iz šole ni moč doseči hitro, pa tudi sicer ta učenec ni tako nesramen ...). Čigava je odgovornost za takšno vedenje? Pri premisleku o odgovornosti res natančno razmislite, kdo npr. je odgovoren za manjkanje učenec, za njihove slabe uspehe, za neprimerno vedenje itd.? Jaz ali mogoče straši, učenci sami. Že sama razjasnitev odgovornosti dostikrat prinese zmanjšanje stresa;
5. Razmislite tudi o očitnem dejanju (korak 1) in možnih vzrokih za vedenje stresorja: »Mogoče sem bil res preveč strog glede na ostale učence; učenec ima pretirano strogega očeta, ki ga kaznuje za slabe ocene in je iz strahu pred njim bil tako ogorčen ...«;
6. Razmislite o tem, kako ste v konkretni situaciji ravnali in ali ste bili s tem zadovoljni. Če ocenite, da je vaša reakcija bila uspešna, potem ničesar ne spreminjajte. Če z njo niste bili zadovoljni, potem razmislite; kako bi lahko učinkovito ukrepali. Ukrepi so lahko v obliki konkretnih akcij in/ali anti-stresnih misli: »Globoko dihaj, umiri se in preštej do 3, ostani miren; Brez groženj; Ignoriraj ga; Ne bom se pustil sprovcirati, tako ga bom najbolj kaznoval; Moja avtoriteta bo večja, če se ne pustim sprovcirati – po uri ga bom povabil na razgovor itd. V tem koraku si lahko pripravite tudi jaz stavke.

Pomembno je, da si pripravite nabor za vas najbolj stresnih situacij in jih analizirate ter načrtujete konkretne aktivnosti za zmanjševanje njihove stresnosti. Če boste to usvojili kot vaš način reagiranja na stresne situacije, boste lahko učinkoviti pri spoprijemanju s stresom. Na večino stresnih situacij se namreč lahko pripravite, saj obstaja velika verjetnost, da se bodo ponovile. Z zmanjševanjem možnosti presenečenja lahko veliko storite za preprečevanje stresa.

1. Ob tem pa ne pozabimo, da nismo samo mi v stresu, ampak ga doživljajo tudi ravnatelj, učenci, sodelavci in straži. V stresni situaciji se ljudje pogosto odzivajo z agresivnostjo, kar tudi nas spravlja v stres. Zato je v teh primerih dobro narediti naslednje:
2. Globoko vdihnite, poizkusite se sprostiti (*tehnike sproščanja*), uporabite pozitivni notranji govor (*Situacija imam pod nadzorom.*), ne govorite preglasno.
3. Pozorno poslušajte sogovornika in pri tem obdržite očesni stik, vendar se ne smehljajte.
4. Pazite na držo telesa, ki naj odraža umirjenost in samozavest.
5. Preverite, ali vam je jasno, kaj govori druga oseba in zakaj; vprašajte, kar vam ni jasno.
6. S tonom glasu pokažite, da se zavedate negativnih čustev (*Vidim, da ste zaradi tega zelo jezni.*).
7. Povejte, kaj mislite in kako se počutite (*Stvari vidim drugače kot vi ... Dolgo sem se ukvarjal s tem in jezi me, da ...*).
8. V primeru, da se agresija nadaljuje, ponovite svoje stališče odločno, jasno in kratko ter pokažite, da se slabo počutite (*Jezi me, ker še vedno govorite s povišanim tonom*).
9. Če se agresija nadaljuje, nakažite posledice. Govorite mirno in brez pretiranih čustev (*V primeru, da ne morete govoriti z menoj brez kričanja, predlagam, da sestanek preloživa*).

Ko se srečate z agresivnimi straži in gre za občutljive teme (ocene, izključitve, kršenje pravilnikov ipd.), je dobro stresnost takšnih situacij zmanjšati z vključevanjem tretjih oseb v razgovor: ravnatelja, šolskega svetovalnega delavca ali razrednika. Vsekakor pa je pred takim sestankom nujno narediti načrt, kako bo pogovor potekal in kakšna bo vaša vloga v njem. V primeru, da starš pride nenapovedano, imate vso pravico preložiti sestanek na kasnejši, vam ustrezen termin, in pri tem uporabite jaz stavek.

Antistresna socialna mreža

V stresnih situacijah si lahko pomagamo tudi s sodelavci. Govorimo o t. i. antistresni socialni mreži. Bolj jo

imamo razpredeno, učinkoviteje se bomo spoprijemali s stresom. Srečanja v zbornici neposredno po končani uri omogočajo takojšnjo refleksijo s sodelavci. Ti predvsem dobro poznajo probleme na šoli (problematici učenci in razredi, pomanjkanje opreme, neustrezni načini ravnanja vodstva šole ipd.) in v veliki meri razumejo stisko kolegov, zato lahko nudijo konkretne in življenjske nasvete za rešitev ali zmanjšanje stresne situacije. Na ta način učitelji pod stresom spoznavajo, da niso sami s temi težavami, ampak da jih doživljajo tudi drugi, kar olajša spoprijemanje s stresom. Prav tako lahko sodelavci ponudijo interpretacije dogodkov in vpogled v morebitna ozadja, ki so žrtvi stresa praviloma nedostopna. Dostikrat pa zadošča že to, da nas nekdo posluša in nas razume, četudi nam ne nudi nobenega nasveta. S temi načini se zmanjšuje uničujoč učinek stresa in omogoča, da se učitelji pod stresom lažje spoprimejo z njim. Dobrodošli so tudi prijatelji in znanci, toda pozor: vprašanje je, ali nas bodo res razumeli. To se kaže tako, da nas sicer poslušajo in potem rečejo: »Saj te razumem, ampak sedaj te čakata 2 meseca počitnic« ali pa »Kaj se kar naprej pritožuješ, vsake tri mesece imate počitnice«.

Organizacija časa

K zmanjševanju negativnih učinkov stresa sodi tudi organizacija časa:

- Naredite seznam vseh nalog, ki jih morate opraviti, razvrstite jih po pomembnosti in naredite urnik, kdaj jih boste opravili. Najprej se lotite najpomembnejše naloge in jo dokončajte, preden začnete drugo. Vedno se ukvarjajte le z eno nalogo naenkrat. Če vas kdo sili v opravljanje več nalog hkrati, recite NE in pri tem uporabite jaz stavek.
- Kadar ste pod stresom, se poskusite izogniti pomembnim odločitvam.

Za konec

Pomembno je, da se ukrepi za zmanjševanje stresa izvajajo ves čas, sistematično, tako na individualni ravni kot na ravni šole. Zato je nujno začeti razmišljati že sedaj o ukrepanju za zmanjševanje šolskega stresa za naslednje šolsko leto. Hkrati pa se moramo zavedati, da stres pri učiteljih ni niti problem niti šibkost posameznika, ampak pojav, ki zadeva celotno šolo. Prav tako je potrebno ves čas opozarjati na možnost pojavljanja stresa oziroma stresnih situacij, tako da to zavedanje postane sestavni del vodenja in upravljanja šole.

Kako ohranimo dober glas

Ana Jarc, specialistka klinične logopedije, Klinika za ORL in CFK, Foniatrično logopediska služba UKC

HIGIENA GLASU

Ne zlorablajte svojega glasu

- Ne pokašljajte iz navade. Namesto tega zavezajte, da sprostite grlo, počasi pogoltnite ali popijte malo vode, brundajte, osredotočite se na resonanco vokalov in na občutek, ki se pri tem pojavi.
- Ne vriskajte, ne vzklikajte iz navade.
- Uporabite druge načine, da pritegete pozornost: ploskanje, žvižganje, zvonec, hupo.
- Izogibajte se daljšega govorjenja na prostem ali na dolge razdalje.
- Približajte se sogovorniku, da ne boste kričali. Dobro programirajte glasovno tehniko.
- Izogibajte se govorjenja v hrupu: glasna glasba, stroji, javni prostori itd.
- Zmanjšajte hrup iz ozadja v vsakodnevni situacijah. Ko govorite, gledajte sogovornika v obraz, približajte se mu, počakajte, da poslušalstvo utihne.
- Uporabljajte mikrofona pri javnem nastopanju.
- Ne pojte preko mere. Upoštevajte svoje meje tako glede višine kot jakosti. Naučite se pravilne vokalne tehnike. Uporabite ustrezen kontrolni sistem, nikoli ne pojte visokih tonov, ki jih ne morete zapeti tiho.
- Izogibajte se nervoznih, glasu škodljivih razvad, kot so: pokašljevanje, hitro hlatajoče govorjenje, govorjenje v eni sapi, prenizko ali previsoko, monotono, ne uporabljajte mašil.
- Kontrolirajte in zmanjšajte glasovne razvade, ki odvrčajo poslušalce od vsebine, naučite se uspešnega javnega govorjenja.
- Ne govorite dolgo pri naporni fizični vadbi.

Izogibajte se napačni rabi glasu

- Ne govorite z visokim monotonim glasom. Ne zmanjšujte glasovne energije do take mere, da bi postal glas grob.
- Podprite glas z ustreznim izdihom tako, da bo glas močan, da bo zvenel lepo.
- Ne zadržujte dihanja, kot da razmišljate, kaj boste povedali. Izogibajte se napetega začetka fonacije.
- Ko začnete govoriti, naj bo grlo sproščeno. Osredotočite se na dihanje.
- Ne govorite mimo naravnega ritma dihanja: izogibajte se hitremu izgovarjanju zadnjih besed v stavku, ne izgovarjajte jih, kot da lovite sapo.
- Govorite počasi, odmore naredite tam, kjer to zahteva besedilo, s tem boste omogočili tudi pravilno dihanje.
- Ne napenjajte prsnega koša, ramen, vratu in grla, kadar vdihnete ali govorite.
- Sprostite svoje telo, da boste lahko sproščeno dihal. Dopustite sproščeno gibanje trebuha in reber.
- Ne stiskajte zob, ne napenjajte žrela ali jezika.
- Izogibajte se dalj časa trajajočemu šepetanju, godrnjanju, cviljenju.
- Govorite lahno, kadar pa uporabljate posebne glasovne efekte, naredite to tako, da se boste čim manj naprezali in ne izrabljajte glasu.
- Pri petju ne silite v register, ki ni udoben za vas. Učitelj petja naj vas nauči gladkega prehoda iz enega registra v drugega.

TEŽNOST IN RELAKSACIJA

Silo teže lahko izkoristimo kot pomoč pri sproščanju mišic našega telesa.

Vaje delamo leže ali sede. To vajo uporabite za sprostitev rok, nog, vratu, ramenskega obroča.

Vaje raztezanja in sproščanja omogočajo mišicam ustrezno gibljivost in relaksacijo.

OPTIMALNA DRŽA TELESA, KI JE PRIMERNA ZA GIBANJE

Zdrava drža telesa je tista drža, pri kateri je skelet pravilno oblikovan in mišični sistem uravnotežen. Taka telesna drža omogoča sproščeno gibanje telesa brez mišične napetosti. Stojimo v razkoraku, porazdelimo težo telesa na obe stopali, sprostimo roke, ramena v smeri sile teže, prste.

DIHANJE

Kratek poteg trebušne stene navznoter, kot bi potisnili žogo, z izdihom pa gre trebušna stena v svoj prvotni polo-

žaj. Moč vzmetenja trebušne stene ustreza stopnji glasovne moči.

Govorno dihanje je potrebno vaditi seveda z govorom. Govorimo s 35 % do 60 % vitalne kapacitete.

VAJE SPROŠČANJA IN DIHANJE

Dvignite glavo in vdihnite.

Spustite glavo in izdihnite.

Sledijo roke, noge.

Cilj: doseči občutek lahkotnosti telesa.

Dihanje in predstava (pozitivno – vdih, negativno – izdih.).

Dosežemo izravnani ritem dihanja.

Tiho – ropot, harmonija – nemir, sproščenost – napetost, veselje – žalost itd.

Dušan Merc: Resničnostna predstava in utopija

Za vsako družbo je pomembno, da probleme vzgoje in izobraževanja vedno znova premišlja in osmišlja, da se neprestano sprašuje o ciljih delovanja njenih vzgojno-izobraževalnih ustanov, zakonodaje, ki jih definira, in o vprašanih svobode vsakega posameznika.

V šestih esejih pod skupnim naslovom RESNIČNOSTNA PREDSTAVA IN UTOPIJA (eseji o pedagogiki) se avtor ukvarja s problemi odnosov med državo in šolo, med starši in šolo ter med učenci. Avtor pokaže na pogosto težavna in paradoksalna razmerja med otroki in državo, med učitelji in državo oziroma oblastjo.

Vprašanja o pravici države, da kreira vzgojo otrok, pravici staršev, da posegajo v vzgojo in v odnos države do otrok, ter vprašanja o uspešnosti vzgoje in izobraževanja, so bistvo pričujočih esejev. Poleg neprestanega spraševanja in realitviziranja pomena vzgoje in izobraževanja, je iz teh esejev jasno vidno, da je svet brez vzgoje, v katerem živimo, še bolj brezupen. Poleg avtorjevega rahlega in neprikritega posmeha šoli je jasno tudi, da samo javna šola lahko zagotavlja relativno svobodo vsem, ki se je dotikajo: staršem in seveda učencem. Kljub mnogim težavam in skepsi je za avtorja esejev javna šola še vedno najbolj zdrava oblika šolanja otrok oziroma mladih državljanov.

V vseh šestih esejih je vidno, da avtor verjame v učenca in da problematizira vlogo ideologije, države in učitelja, medijev in vzgojnih načel šole in staršev. Včasih nekoliko trpka ironija in tudi neprikrita radost zaradi razvrednotenja in razgaljanja nekaterih na videz pomembnih in nespremenljivih temeljev vzgoje in izobraževanja naredi eseje berljive in zabavne.

Naročila po telefonu: 04 5320 210,
e-pošti: založba@didakta.si in na www.didakta.si

DIDAKTA
Knjige, ki puščajo sledove...

Počitnice pred vrati

Veselo-žalostno razmišljanje

Viljem Ščuka

Neštetokrat sem se zalotil, da sem si želel dopusta ali počitnic, ker mi je postalo poklicno delo odveč in sem želel vsaj za nekaj časa pozabiti nanj. Kolikor poznam učiteljski poklic, si predstavljam, da imam med vami kar veliko enako mislečih, če že ne pretežne večine. Če po psihoterapevtsko pretehtam besedo »pozabiti«, je pozaba lahko tudi težnja po umiku v neko drugo, nadomestno vedenje, ki naj ublaži odpor do dejavnosti, ki jo sicer počnem vse leto. Da sem natančen, postavljam besedico »počnem« v preteklik, saj sem upokojen. Ko še nisem bil, sem počel prav to: dopust sem izrabil za umik v drugačen svet, da sem se izmaknil rutinskemu zdravniškemu delu. Če so me na dopustu neznanci spraševali po poklicu, sem se jim lagal, da sem učitelj glasbe, in pustili so me pri miru. Bal sem se namreč, da mi bodo do onemoglosti pripovedovali o svojih zdravstvenih težavah. Če se me je pa na dopustu vendarle lotil kateri od poklicnih glasbenikov, me zlepa ni ugnal v kozji rog.

Sedaj sem upokojenec in ravno še primerno zdrav in vitalen za dejavnosti, ki naj bi jih počel v svojih »službenih letih«. Da ne bi napak razumeli: ne ukvarjam se z glasbo, pač pa s tistimi poklicnimi dejavnostmi, ki bi jih moral opravljati vsa leta, ko sem še »hodil v službo«, pa ni bilo ne časa ne spodbud s strani zdravstvenih ustanov. Raziskovalno dejavnost v različnih projektnih nalogah si lahko privoščim šele zdaj, ko sem v pokoju. Znanja in izkušenj se mi je v štiridesetih letih zdravniškega dela nabralo dovolj in ga želim strniti v ustrezne strokovne sklope ter ponuditi kolegom znanstvenikom, da jih skupaj raziščemo in ovrednotimo. Le tako je možno ohraniti intelektualno lastnino, ki si jo strokovni delavci pridobivamo z dolgoletnimi izkušnjami in le tedaj je možno pričakovati kulturni in intelektualni napredek nekega naroda. Znanstveno-raziskovalna dejavnost v univerzitetnih inštitutih bo uspešna šele ob sodelovanju usposobljenih strokovnjakov iz prakse.

Ker pri nas še vedno preveč togo ločujemo med praktičnim delom in teoretičnimi raziskavami na univerzah, ni pobud za sodelovanje, saj nas rutinsko delo časovno preveč omejuje, da bi si lahko privoščili tudi raziskovanje oz. sodelovanje s teoretiki na univerzitetnih inštitutih. Če pa se nek strokovnjak v praksi loteva poglobljenih raziskav, računa na akademsko kariero in delo v raziskovalnih

ustanovah. Ne razumem te države, da še vedno ločuje akademsko izobražene raziskovalce na univerzah od strokovnjakov v praksi. Univerze so namenjene gospodarstvu in drugim panogam v praksi, ne samim sebi! Ko se izobraženci obeh smeri po lastnih iniciativah tu pa tam srečujemo, ugotavljamo, da se intelektualno izražamo vsak po svoje: jaz pišem strokovne članke, kolega iz raziskovalnega inštituta na univerzi pa znanstvene. Pri javnih razpisih, ko si vsi prizadevamo pridobiti finančna sredstva za raziskovalno delo, pa šteje znanost ne stroka. Strokovnjaki iz prakse ostajamo brez »pomembnih točk«, kot jih določa Javna agencija za raziskovalno dejavnost in se pri prijavih na razpise ministrstev največkrat obrišemo pod nosom. Dokler bo tako, bodo ostale univerze ločene od praktičnih strok in bodo njihove raziskave skoraj neuporabne pri praktičnem delu. To seveda ne velja povsod, saj sem naletel na imenitne raziskovalce, ki so dovolj iznajdljivi in imajo poleg raziskovalnega dela na univerzah še svoja privatna podjetja, da lahko preverjajo svoje izsledke v praksi.

Si predstavljate, da bi imel učitelj še svoje zasebno podjetje, v katerem bi lahko raziskoval vse tisto, kar bi mu omogočilo postati resnično dober učitelj ...? Na javni tribuni o šolstvu, ki smo jo končno dočakali, in jo s sodelovanjem Ministrstva za šolstvo in šport vodi dr. Manca Košir pod naslovom »Kakšno šolo hočemo?«, sem od učiteljev slišal, česa vsega se niso naučili v letih do diplome in koliko neuporabne »krame« so morali v teh letih prežvečiti. Šele po desetih in več letih pedagoškega dela so mnogi čutili potrebo po dograjevanju znanj in izkušenj na področju osebnostne rasti, da so lahko svoj učiteljski poklic ovrednotili in mu dali smisel. Ob poslušanju teh pogovorov si mislim, kaj vse bi lahko govorili zdravniki, če bi jim minister organiziral javno tribuno »Kakšno zdravstvo hočemo?«. Tudi na medicinskih fakultetah ni kaj dosti slišati o osebnostnih potezah in doživljanju pacientov, preveč pa je med predavanji vsebin, ki jih kot zdravniki v praksi ne potrebujemo. Če kaj vem o človeku kot osebnosti, sem se tega naučil zunaj fakultete, ves prvi letnik pa ponavljal gimnazijsko snov.

Šolstvo in zdravstvo naj bi bila paradna konja družbe in zato najbolj izpostavljena javnemu mnenju. Izgleda, da se šolski konj kot na kresno noč prebujajo iz dolgoletnega sna in se ozira po svobodnejših poteh, zdravstveni pa še vedno ždi v hlevu in žveči oves, ki mu ga ponuja politika. Kresne noči za naš narod še ni, saj manjka civilna pobuda, da bi slišali govorico tistih vedežev, ki molčijo, a bi nas znali »ubraniti pred hudo uro«, če bi spregovorili. Čas je dozorel, praprotnega semena je dovolj in šentjanževke že cvetijo, le glasu vedežev ni od nikoder. Ni jih, ki bi glasno protestirali proti korupciji v gospodarstvu, na borzah, v bančništvu in politiki. Ne vem, kje so izobraženci, ki naj bi tako kot nekoč Trubar, Zois, Prešeren, Bleiweis, Vega,

Meister in drugi postali jedro civilne iniciative. Ne vem, kam so se poskrili učitelji, zdravniki, pravniki, ekonomisti, tehniki, humanisti, umetniki in drugi. Se jih loteva brezbržnost, lenoba, malodušje in naveličanost, ali so se prepustili »neznosni lahкотnosti bivanja«, kot je Kundera označil potrošništvo. Nemara kažejo znake izgorelosti ... Ljubljanski grafit iz poznih 90-ih let je bil jase: **Dost mam!** Čas je, da ga ponovimo in ga brez oklevanja zabrusimo v obraz prevarantom in lažnivcem, ki nas že 20 let vodijo za nos. Morda bi bilo dobro, da bi se po zgledu dr. Mance Košir kateri od pogumnih Slovencev lotil javne tribune »Kakšno politiko hočemo?«, na kateri naj bi, tako kot je Igor Lukšič na tribuni za šolstvo, sodeloval Borut Pahor na tribuni o politiki. Nas je kaj v hlačah?

Zase sem povedal: odprto in jasno sodelujem na javni tribuni pri težnjah po spremembi naše javne šole in bom tudi še kje, če bo treba. Dovolj me je v hlačah: pred dvema letoma sem se na lastno pest skupaj s petdesetimi pogumnimi strokovnjaki lotil projekta »Brez megle v glavi«. To je dovolj pogumen projekt, ki želi ponuditi šolarjem tisto, kar jim doslej ne ponuja šola: urjenje kompetenc za oblikovanje osebnosti. Vlada preteklega mandata je kljub mojim številnim prizadevanjem spremljala projekt s predvidne razdalje, čeprav se je dr. Milan Zver zanj zanimal. Verificiral pa ga je šele tik pred iztekom mandata, ko je imel bolj proste roke. Letos zaključujemo drugo leto usposabljanja in smo »na pol poti«, kot sem zapisal v poročilu za oba ministra (g. Lukšiča in g. Golobiča), saj bi rad, da smo »na polovici poti« in ne zastali le na pol poti. Projektu oblikovanja osebnosti šolarja je čas vedno bolj naklonjen – in, k sreči, sedanja vlada tudi.

Kot vidite sem zdravstvo za enkrat odpisal. Dispanzerski zdravniki smo si petdeset let prizadevali dvigniti raven javnega zdravstva in pri tem dosegali v evropskem ter svetovnem merilu številne zavidljive uspehe, ki sta nam jih dve zaporedni zdravstveni reformi povsem izničili. Zanima me, ali je reformatorje zdravstva, ki so vsi še živi in pri dobrem zdravju, toliko v hlačah, da bi danes spregovorili o takratnih namerah. Pri tem mislim tudi na vse tiste (zdaj že bivše) državne uradnike na najuglednejših položajih, ki so nam lahkomišelnost in v slogu kitajske kulturne revolucije zapravljali stebre socialne države. Javna šola je ostala in še nekako kljubuje številnim poskusom rušenja, sta pa javno zdravstvo in socialno varstvo naša sramota, saj sta postali tržna panoga liberalističnega kapitalizma.

Napovedano je pisanje nove »bele knjige« o šolstvu. Kaže, da jo bodo pisali avtorji prejšnjih knjig in mi zato ni jasno, v čem bo ta knjiga nova. Imam občutek, da se snovalci te knjige spet lotevajo na napačnem koncu, kljub neštetim javnim opozorilom, naj se prenovi šolstva lotijo pri prenovi pedagoških fakultet. Tam je seveda težje, saj si predavatelji

na teh fakultetah ne želijo korenitejših sprememb. Lagodne je predavati po starih vzorcih in oblikovati nove doktorje znanosti po starih merah. Predlaganega programa oblikovanja osebnosti učitelja pri nas še ne obvlada nihče od habilitiranih učiteljev, niso pa še pripravljeni razpisovati mest doktorskih študentov, ki bi si ta znanja pridobili v tujini. Ne gre za finančne probleme, ampak za nerazumevanje načela, da je dober strokovnjak lahko le zrela osebnost. Lažje steče pogovor z dekani pedagoških fakultet, težje z medicinskimi, kjer je klinična naravnost še vedno prvenstvena oblika posredovanja znanj študentom. Večkrat mi pravijo: »Zakaj si ne pridobiš možnosti habilitacije in postaneš univerzitetni učitelj?«. Povem jim, da sem se tega vedno izogibal, saj sem se želel dokopati do šolarja preko izkušenj v praksi in ne preko laboratorijskih raziskav. Poleg specializacije sem raje opravil še pet podiplomskih študijev, kjer sem si nabral dovolj strokovnega znanja za obvladovanje dela »na terenu«.

In še ena misel za zaključek. Včasih smo ob koncu šolskega pouka na ivanovo, dan po kresni noči, kurili kresove in stresali praprotno seme, ki naj bi na ta dan imelo čudžno moč. Ker so bili težki časi, smo verovali v spremembe na bolje. Danes so časi drugačni: namesto stresa praprotnega semena beremo bele knjige, saj smo vraže zamenjali s prepričanji. Nove šole ne bo oblikovalo ne

praprotno seme, ne bele knjige, ampak močna in strokovno bogata civilna pobuda. Boljše čase bomo oblikovali mi vsi, ko bomo spregovorili jasno in glasno in ko se bomo znebili pregovora, da je molk zlato ... Čas je dozorel, le da je odločitev vaša. Dovolite, da bom zloben in karikiral tri scenarije, ki jih imate na voljo: prvi scenarij je namenjen pepelkam, ki vestno ubogajo vsako besedo, izrečeno iz ust nadrejenih, drugi je namenjen brezmejlencem, ki ne marajo megle v glavi in pranja možganov, tretji pa pišmevitnikom, ki jim je popolnoma vseeno, kaj se dogaja s šolarji, šolo, učitelji in družbo nasploh. Izbirate lahko sami: po prvem scenariju vas nedvomno čaka izgorelost, po drugem bolečine v križu zaradi pokončne drže, po tretjem bolšcanje v prazno ob meganakupih v megamarketih.

Ker sem gestaltist, vam ne bom svetoval, saj se vsak odloča po svoje. Jaz sem se odločil za bolečine v križu. Vi pa pomislite: *Sem zadovoljen(a) z vlogo učitelja v takem šolskem sistemu? Sem našel (našla) življenjski smisel v svojem poklicu? Kakšen je moj življenjski slog? Kako se želim dopolniti, da bom dober(a) učitelj(ica)? Sem dojel(a), kaj mi je želel Ščuka povedati v tem članku?, Katerega od treh scenarijev sprejemam kot svojega? Kaj bi želel(a) spremeniti pri sebi?*

Lepe poletne počitnice vam želim!

KULTURNA DEDIŠČINA REKE LJUBLJANICA

Narodni muzej Slovenije,
od 26. 2. do 30. 10. 2009

Tisočletne vezi med rekami in človeškimi naselji so svetovni civilizacijski fenomen, ki ga osvetljujejo tudi bogate najdbe iz Ljubljane. Reka Ljubljanka je bila kot izredno pomembno arheološko najdišče leta 2003 razglašena za kulturni spomenik državnega pomena. Razstava z več kot tisoč eksponatov osvetljuje življenje ob reki od prazgodovine do moderne dobe. Poleg velikega števila in raznovrstnosti najdb je pogosto izjemna tudi njihova ohranjenost.

VODSTVO PO RAZSTAVI

Razstava o zapuščini reke Ljubljane je vsebinsko izjemno bogata, zato se bomo osredotočili le na glavne tematske poudarke. S pomočjo strnjene pregleda arheoloških in zgodovinskih obdobij bodo učenci in dijaki utrdili časovni trak. Voden ogled traja 45 minut (z možnostjo podaljšanja). Oglede z vodstvom priporočamo učencem tretje triade osnovnih šol in dijakom.
Cena vstopnice (za šolske skupine): 2,5 eur
Doplačilo za vodstvo: 0,70 eur

Informacije in najava obiska

T: 01 241 44 18; E: andreja.breznik@nms.si

Narodni muzej Slovenije, Prešernova 20
(vhod z Muzejske ulice), Ljubljana; www.nms.si

Doživljajsko-ustvarjalna delavnica

KOLIŠČARJI IN IZGUBLJENO BODALO

Pustolovsko in dinamično zasnovana delavnica se osredotoča na bakrenodobno koliščarsko kulturo Ljubljanskega barja. Otroci se na aktiven način seznajajo z najzgodnejšo metalurgijo, izvrstno ohranjenimi lesenimi in drugimi ostanki kolišč in sploh z načinom življenja v bakreni dobi.

Delavnico lahko izvedemo v obliki učne ure (70 minut) ali z ustvarjalnim delom (120 minut), kjer otrokom praktično in s pomočjo modernih materialov predstavimo proces ulivanja bakrenih predmetov. Doživljajsko-ustvarjalna delavnica je primerna za učence prve in druge triade osnovnih šol.

Cena za udeležence: 2,5 eur (70 minut); 3,5 eur (120 minut)

Šola za 21. stoletje

Nives Grčar, Šolski center Celje

Četrtek in petek, 16. in 17. april 2009, zame nista bila običajna delovna dneva. S sodelavci sem se namreč udeležila mednarodne konference **Splet izobraževanja in raziskovanja z IKT**, SiRiKT 2009. Potekala je v Kranjski Gori od 15. do 18. aprila. Tisti, ki so se je udeležili že lani, niso skrivali navdušenja nad vsebino, organizacijo in lokacijo IT-dogodka. Spraševala sem se, ali bo tudi name naredil takšen vtis.

Ob registraciji smo udeleženci prejeli program prispevkov, ki so bili na konferenci predstavljeni v obliki plenarnih predavanj, simpozijev in kratkih predstavitev, delavnic, plakatov in sponzorskih predstavitev. Vsi prispevki so bili sestavni del štirih konferenc in glede na to pregledno obarvani:

- Srečanje uporabnikov Arnesa;
- Inovativno poučevanje in učenje;
- Vodenje informatizirane šole;
- Plenarna predavanja in skupno druženje.

Program si lahko sami ogledate na spletni strani <http://www.sirikt.si/slo/sirikt2009/program.html>.

S sodelavci, člani aktiva tujih jezikov, smo se odločali predvsem za predstavitve, ki so bile sestavni del konference Inovativno poučevanje in učenje. Odločitev ni bila lahka. Predavanja so se namreč odvijala v sedmih različnih konferenčnih dvoranh oziroma predavalnicah hkrati. Tako nas dejstvo, da je bila udeležba na posameznih delavnicah zaradi velikega povpraševanja udeležencev omejena in za nas nemogoča, ni razžalostilo. Priročno je bilo, da nas je bilo več in smo se malo razporedili. Z nekaj iznajdljivosti smo se lahko udeležili tistih delavnic, ki so nas še posebej zanimale.

Ob otvoritvi nas je nagovoril minister za šolstvo in šport dr. Igor Lukšič. V svojem nagovoru je med drugim povzel podatke raziskav, ki kažejo, da pri nas le 20–30 % učiteljev pri svojem delu uporablja IKT. Učenci so spretni in navdušeni uporabniki orodij sodobne informacijske družbe, učitelji (razen tistih, ki poučujejo računalništvo)

pa zaenkrat še ne v taki meri. Vendar so pričakovanja, da bo odstotek učiteljev, ki pri svojem delu uporabljajo IKT, v dveh ali treh letih presegel 50 %, zelo uresničljiva, saj so usklajena s ciljem spremembe odnosa učiteljev do uporabe tehnologije v šolskem procesu.

PREOBLIKOVANJE IZOBRAŽEVANJA

V času, ki ga živimo, se spreminja tudi izobraževanje učitelja, spreminja se njegova vloga v vzgojnem procesu. O tem nas je s svojo predstavitvijo **Preoblikovanje izobraževanja v 21. stoletju** prepričal Khoi Trinh (Estonija) iz Kanade. Današnja generacija učencev je prevzeta z digitalnimi mediji in njihovimi pripomočki, ki so del njihovega vsakdana, vendar še vedno hodijo v analogne šole, kjer so jim učni pripomočki in način poučevanja oddaljeni, če ne tuji. Nujno je spremeniti način šolanja in jim s sodobnimi sredstvi približati poučevanje. Informacije so postale ključ vsakdanjega življenja, vendar je treba učence naučiti, kako iskati informacije in predvsem, kako jih preveriti.

Khoi Trinh je bil nekoč prepričan, da lahko vsak, ki ima določeno vedenje o čem, poučuje. Nato je ugotovil, da to preprosto ni res. Vsak, ki izobražuje, mora imeti ne samo znanje, ampak orodja, spretnosti, različne taktike in strategije, ki so mu v pomoč, da se učenci pri pouku ne dolgočasijo, ampak so motivirani za aktivno sodelovanje. Vloga učitelja kot nosilca izobraževanja se spreminja. Ni več le prenašatelj informacij, znanj, podatkov, saj so ta vsem na razpolago in lahko dostopna, ampak mora učenca opremiti s potrebnimi veščinami, da znajo to obilico informacij ovrednotiti, oceniti, selekcionirati, o njih razmisliti in jih analizirati. Še vedno pa morajo razpolagati z zadostnim znanjem, da jih tudi razumejo.

ŠOLA 21. STOLETJA

Šola prihodnosti je visoko tehnološko opremljena šola (high-tech school) – a samo opremiti se ni dovolj, tehnologijo je treba tudi uporabljati in ustrezno spremeniti način poučevanja.

Spoznali smo uporabnost interaktivne table pri različnih predmetih. Takšno podajanje snovi je resnično učinkovito, prestrašilo pa nas je zavedanje, da se tako veččega obvladovanja dela z interaktivno tablo ne da naučiti čez noč. V tolažbo nam je bilo, da tega od nas tudi nihče ne pričakuje. Poudaril je, da osvajanje teh veščin ni enostavno in zahteva čas ("the journey is not easy, it takes time"), pri tem pa učitelji potrebujemo podporo. Najprej se je treba naučiti uporabiti že obstoječe gradivo, naslednji korak je ustvarjanje novega, nato pa sledi integracija sodobne tehnologije z učnim načrtom. Enim uspe hitreje, drugi bodo potrebovali več časa, pri čemer velja upoštevati koristen nasvet – začeti je treba po malem, vsak dan, teden in mesec se naučimo nekaj novega. Raziskovanje in preizkušanje nam mora biti v zabavo, ne pa odvečno delo in dodatno breme. Tako bomo ustvarjalno uvajali sodobno tehnologijo v učni proces.

SPREMEMBE V VSAKDANJEM ŽIVLJENJU IN V UČNEM PROCESU

Nives Kreuh, vodja razvojne skupine za e-angleščino, nas je soočila z dejstvom, da so informacijsko-komunikacijska tehnologija oziroma orodja informacijske družbe (IST) vnesli velike spremembe v vsakdanje življenje, zato bi jih morali vnesti tudi v naš proces vzgoje in izobraževanja. Potreb in zahtev po sodobnem pouku, ki naj bo čimbolj avtentičen, z veliko projektne in sodelovalnega dela, s samovrednotenjem zmožnosti oziroma kompetenc, kar je zapisano v novih katalogih znanj in v posodobljenih učnih načrtih, ni mogoče uresničiti brez uporabe IKT pri pouku. Še posebno je to izrazito pri pouku angleščine oziroma tujih jezikov. Za ohranjanje aktivne motivacije učencev pri pouku tujega jezika, ki ga ti usvajajo tudi zunaj šole in brez sedenja v šolskih klopih, je treba spremembe vpeljati v samem učnem procesu, zaznati pa jih morajo tudi učitelji in se v skladu z njimi tudi sami ustrezno spremeniti (Kreuh, 2008, str. 46). 'Upoštevati je potrebno spretnosti za uporabo sodobnih digitalnih orodij, ki jih učenci že imajo, in ta orodja smiselno uporabiti pri pouku za doseg ciljev pouka. Digitalna zmožnost oziroma kompetenca je ena od ključnih zmožnosti oziroma kompetenc, nujna je za življenje in delo v 21. stoletju, tako da to, ali jo bomo pri pouku razvijali ali ne, sploh ni več vprašanje' (Kreuh, str. 9).

NAČIN POUČEVANJA

O izobraževanju učenca 21. stoletja je predaval tudi Steve Molyneux iz Velike Britanije, svetovalec vlade in številnih organizacij. Omenil je, da je v Evropi dolgo obdobje prevladoval le en pedagoški model. Ta je temeljil na osnovi učbenika, ki je na začetku zelo spremenil učenje in s tem družbo. Prodorno uvajanje digitalnih tehnologij v družbi pa je pripeljalo do velikih razlik med učitelji in učenci, tako da današnji način poučevanja ni več najprimernejši. Obstaja vrsta podatkov in dokazov, s kakšno bliskovito hitrostjo se v svetu odvijajo spremembe, npr. radio je dosegel 50 milijonov uporabnikov po celem svetu v 37-ih letih, mobilni telefon je dosegel enako število uporabnikov v manj kot 12 mesecih. Ocenjujejo, da časopis The Times v enem tednu vsebuje več informacij, kot ji je posameznik, ki je živel v 18. stoletju, prejel v celem svojem življenju. Dijake pripravljamo za delovna mesta, ki danes še ne obstajajo. Količina podatkov se bo že v nekaj v nekaj letih podvajala s tako hitrostjo, da bo pol snovi, ki jo bodo usvojili študentje v 1. letniku njihovega izobraževanja, zastarelo še pred koncem njihovega študija.

ŠOK PRIHODNOSTI

Še pred leti bi se nam vse videno in slišano zdelo prava znanstvena fantastika. A posamezniki so večino sprememb, ki so nas doletele, že pred časom predvideli. Takšen primer je Alvin Toffler, ki je že davnega leta 1970 v svoji knjigi Šok prihodnosti 'opozarjal na vedno hitrejšo spremembo, ki se dogajajo v družbi. Dokazoval je, da pospeški v zgodovinskem dogajanju porajajo lastne posledice, ki pa nikakor niso v skladu s splošno smerjo razvoja. Posamezniki, organizacije, narodi in države so preobremenjene z vsemi temi spremembami, to pa vodi k dezorientaciji, k zmedu pri odločanju. To je »šok prihodnosti«. Odtod množica nepričakovanih in tudi povsem nepotrebnih konfliktov. Napovedoval je razpad družinskega življenja, genetsko revolucijo, družbo preobilja in velikanske prav tako revolucionarne spremembe v šolstvu in vzgoji' (Grabnar, 1996, str. 81).

Danes, 39 let pozneje, lahko ugotovimo, da se v bistvu v ničemer ni motil.

UP IN STRAH

V razmišljanju o sedanjosti in prihodnosti – 21. stoletju nas kot Prešerna navdajata up in strah, saj tehnološki razvoj prinaša napredek, prodor znanosti, obvladovanje naravnih zakonov pa tudi svobodo in demokracijo. Hkrati pa ta isti tehnološki napredek prinaša brezdušno ponižanje človeka, poneumljanje vzvišenega razuma pa tudi suženjstvo stroju, grozljivo diktaturo in totalitarizem (Grabnar, 1996, str. 86).

Učitelji smo zaznali spremembe in se jim bomo prilagodili. A ne smemo pozabiti na naše najpomembnejše poslanstvo – ohraniti osnovne človeške vrednote. Kljub vsem spremembam (ali prav zaradi njih) ne smemo pozabiti, kaj je dobro ali prav in za kaj si je vredno prizadevati, pa naj bo to ljubezen, mir, prijateljstvo, zdravje, življenje, družina, raziskovanje sveta, in spoznavanje ljudi. Vse to je skupek ciljev, ki nam predstavlja vodilo v našem življenju. Zaradi njih se nam zdi vredno prebijati skozi dan in noč. Ohraniti moramo tudi zavedanje, da smo izključno sami odgovorni za to, kako živimo in kaj delamo. Tudi na šolah 21. stoletja.

Za konec še Darwinova teorija, ki jo je uporabil tudi Steve Molyneux: Ne preživijo najmočnejši, niti ne najpametnejši, ampak tisti, ki se najlažje prilagajajo spremembam.

Učitelji pripadamo slednji.

Utrinka s konference, ki ju je zabeležil sodelavec:

S sodelavci pred vhodom v hotel Kompas.

Pogled iz hotela, kjer je potekala konferenca.

In še dva s spletnih strani:

Prepričljivi Khoi Trinh med svojo predstavitvijo.

Udeležencev konference ni bilo malo.

Viri:

Zavod republike Slovenije za šolstvo (2008, letnik XXXIX, št. 5). Vzgoja in izobraževanje, Ljubljana, Zavod RS za šolstvo.

Grabnar B. (1996). Zagrinjalo prihodnosti, Uvod v futurologijo Slovenije, Ljubljana, Pravljično gledališče.

Sliki:

http://www.sirikt.si/slo/sirikt2009/fotogalerija/slika.html?no_cache=1&tx_jmgallery_pi1%5BalbumUid%5D=12&tx_jmgallery_pi1%5BimageUid%5D=1539

(http://www.sirikt.si/slo/sirikt2009/fotogalerija/slika.html?no_cache=1&tx_jmgallery_pi1%5BalbumUid%5D=13&tx_jmgallery_pi1%5BimageUid%5D=1778)

Zakaj festival »Igraj se z mano«?

Boštjan Kotnik, Zavod za usposabljanje Janeza Levca – vodja Festivala »Igraj se z mano«

Na nek način je strašno moderno operirati s termini in koncepti, kot sta integracija in inkluzija ... predvsem v zadnjem desetletju. Moramo priznati, da tudi nekega poenotenega stališča vodilnih strokovnjakov pedagoške znanosti pri nas in v tujini ter seveda posledično strokovne javnosti, kaj kateri termin pomeni oz. nosi za sabo, ni.

Ne bi se spuščal v to, kdaj se je vse skupaj začelo na mednarodnem nivoju in kdaj pri nas, še manj, kdo kaj zagovarja in kdo ima bolj ali manj prav. Ideja se je porodila iz potrebe, da to enostavno samo pokažemo, ustvarimo ... in če verjamemo, da je socialno učenje in učenje z vzgledom

daleč najbolj učinkovito, pa naj si priznamo ali pa ne, tudi v strokovni srenji ... potem imamo odgovor na dlani, zakaj Festival »Igraj se z mano«.

Kar nekaj nas je v Zavodu za usposabljanje Janeza Levca, ki ne verjamemo v te termine, koncepte, ki zamegljujejo

bistvo in nas oddaljujejo od tega, kar je res pomembno.

Precej lepo lahko živimo brez teh konceptov in terminov, se sporazumemo, razpravljamo, iščemo rešitve, sobivamo, sodelujemo, ustvarjamo, delamo in navsezadnje se tudi igramo. Pravzaprav še lažje brez vseh teh modernističnih in populističnih izrazov. In zato nam resnično ni potrebno ničesar drugega, kot verjeti v človeka, predvsem otroka, mu zaupati, igrati se z njim in uživati, skratka se mu prepustiti. Navsezadnje nikakor ne smemo pozabiti, kaj je bistvo odnosa med ljudmi in je najpomembnejše ter prepogosto pozabljeno ... preprosto GA/SE IMETI RAD.

Zavod za usposabljanje Janeza Levca je s festivalom postavil igro v samo središče pedagoškega procesa. Igra kot najbolj ustvarjalni, motivacijski, sprostitveni, socializacijski in delovni učni proces, ki je prvi in edini pravi že od najbolj rosnih let, nosi v sebi tudi najbolj globoka in razsežna sporočila. Nosi vse te fine izraze že v sebi in še več ... Novodobne pogruntavščine oz. sistemi dela, organiziranosti, institucionalizacija itn., pa naj jih opremimo še s tako zakompliciranimi izrazi in koncepti, ji ne pridejo niti do gležnjev. Govorimo o igri kot ideji, konceptu in kategoriji.

In ponudili smo ter ponujamo Festival »Igraj se z mano«, ki že tretje leto dokazuje, da je mogoče in da se da ustvarjati skupaj, delati zelo raznolike pa tudi enotne stvari, biti uspešen brez tekmovalnosti in zavisti, biti zvezda izključno skozi svoje veselje in delo, poiskati igro ter otroka v sebi, ki ne pozna mej v najbolj pozitivnem smislu. Najti nekaj zase, ne glede na hendikep sprejemati in biti sprejet.

Vse to in še več se je dogajalo na Prešernovem trgu, kjer je potekal osrednji del festivala od 26. do 29. maja vsak dan. V sklopu Festivala je tudi športni dogodek, ki poteka pozimi in še narodni likovni natečaj, ki se zaključi z razstavo in delavnicami v začetku jeseni. Ta razstava potuje po Sloveniji (upamo, da z letošnjim letom tudi po tujini) in osvešča ter promovira človeka v njegovi najlepši razsežnosti.

Torej osvojili smo nov/stari koncept ... igro kot najbolj moderno, inovativno ter napredno kategorijo in, bodite prepričani, o tem se bo še pisalo in govorilo!

Sicer pa več na spletu www.igr sejsemano.si

Projekt POLLEN

Mateja Grašič, OŠ Marije Vere, Duplica pri Kamniku

V letošnjem šolskem letu smo na OŠ Marije Vere uredili zbirko Pollen.

Pollen je bil izbran kot eden od referenčnih projektov za promocijo naravoslovnega izobraževanja in kulture v Evropi. Cilj projekta je spodbujati in podpirati poučevanje ter učenje naravoslovja v osnovnih šolah tako, da učenci opazujejo, spoznavajo in razumejo svet, ki jih obkroža.

Inovativni pouk naravoslovja temelji na raziskovalnem učenju in poučevanju ter na samostojnem izvajanju poskusov, razvija eksperimentalne veščine, naravoslovno mišljenje, sposobnost reševanja problemov in kreativnost.

Pripravljenih je 10 tem, ki smo jih učitelji spoznali na seminarjih, organiziranih na naši šoli. Pripomočke, ki smo jih spoznali na usposabljanju, si lahko učitelji drugih šol izposodijo.

Na naši šoli nekaj učiteljev projekt izvaja pri pouku, v povezavi z učno snovjo pri različnih predmetih (spoznavanje okolja, fizika, naravoslovje, tehnika, matematika ...) in ob drugih dejavnostih, ki so organizirane na šoli (Dan

odprtih vrat šole, tehniški dnevi, naravoslovni dnevi ...).

V tretjem razredu sva skupaj z učiteljico Klavdijo Burlik obravnavali teme SVETLOBA IN SENCA, GIBANJE IN IGRAČE ter MEŠANJE ZMESI.

Učenci so bili nad samostojnim raziskovanjem, načrtovanjem, odkrivanjem, preizkušanjem ... več kot navdušeni. Na začetku so imeli nekaj težav, da so se navadili na celoten postopek (priprava delovnega prostora, načrtovanje poskusa, predvidevanje – Kaj se bo zgodilo? Kaj lahko vpliva na naš poskus?) in da niso takoj planili na pripravljene pripomočke. Ob posameznih korakih so hitro ugotovili, da je vse veliko lažje, če delo v skupini načrtujejo in si naloge razdelijo. Menim, da se s pomočjo takšnega načina poučevanja veliko več naučijo in znajo nato v resničnem življenju praktične izkušnje bolje povezati s teorijo.

Projekt Pollen sem izvajala tudi v podaljšanem bivanju.

Učenci drugega razreda so bili nad pripomočki navdušeni. Tri mesece smo uporabljali pripomočke na temo GUGANJE IN TEHTANJE. Učenci so se naučili, da je masa lastnost teles, da je osnovna enota kilogram, manjši enoti pa dekagram in gram. Brez težav so sestavili obe tehtnici v škatli. Naučili so se stehtati določeni izdelek, znajo sešteti uteži različnih mas ...

Pred prvomajskimi počitnicami pa sem predstavila novo temo TEKOČINE – NALIVAM, PRELIVAM, PLAVA, SE POTOPI. Ker so dejavnosti povezane s prelivanjem, pretakanjem vode, sem se odločila za obravnavo teme spomladi, saj je toplo in lahko z učenci raziskujemo in eksperimentiramo tudi zunaj. V škatli ni kakšnih miniaturnih predmetov, zato smo lahko brez skrbi, da bi

kakšen predmet spregledali ali ga izgubili v travi. Malo bolj zamudno je le brisanje pripomočkov po uporabi.

Kljub začetnemu ugovarjanju, da se v podaljšanem bivanju ne bi vsak petek učili s posebnimi pripomočki, so vsi učenci aktivno sodelovali. Dodatno sem jih motivirala z nagrado ob uspešno zaključenem delu (dobili so enega smeška, za pet minutno uporabo računalnika pa so potrebovali pet t. i. smeškov). Ob vajah so utrjevali tudi matematiko (seštevanje, odštevanje in množenje) ter slovenščino (branje z razumevanjem in pisanje).

Vesela sem, da imamo pripomočke shranjene na naši šoli, saj so mi tako dostopnejši. Menim pa, da si ob dobri organiziranosti lahko učitelji iz drugih šol v Kamniku in Komendi pripomočke sposodijo in maksimalno izkoristijo takrat, ko so na njihovi šoli.

Projekt Comenius na OŠ Brusnice

Darja Šinkovec, OŠ Brusnice

EVROPSKA DIMENZIJA IZOBRAŽEVANJA

Comenius šolska partnerstva promovirajo evropsko sodelovanje med skupinami učencev in učiteljev iz različnih evropskih držav – 27 držav članic Evropske unije, Islandije, Norveške, Lichtensteina in Turčije. S pomočjo medkulturnega sodelovanja in mobilnosti pomagajo mladim pri pridobivanju temeljnih življenjskih spretnosti in kompetenc za osebni razvoj, za prihodnje zaposlovanje in za aktivno evropsko državljanstvo.

NAŠE GESLO: »MY LIFE – YOUR LIFE – OUR LIFE« (»MOJE ŽIVLJENJE – TVOJE ŽIVLJENJE – NAŠE ŽIVLJENJE«)

Ko je bila OŠ Brusnice s 174 učenci leta 2007 izbrana za sodelovanje v dveletnem mednarodnem projektu Comenius šolska partnerstva, pravzaprav nismo vedeli natančno, kaj nas čaka. Po prvih dveh srečanjih učiteljev v Nemčiji in Sloveniji pa so bile smernice jasno začrtane in pričakovanja velika: predstaviti svoje življenje, kulturo, državo in to primerjati z ostalimi državami, udeleženi v projektu. Take cilje pa je mogoče doseči samo s timskim delom, natančnim izvajanjem načrtovanih dejavnosti in uporabo informacijsko-komunikacijske tehnologije.

V DEŽELI TRDINOVIH BAJK IN POVESTI SMO SI PODALI ROKE IN SRCE

Nemški, litvanski, turški in slovenski učitelji ter učenci so se prvič srečali lansko šolsko leto v Litvi, drugič lani novembra v Turčiji, tretje srečanje pa je potekalo od 9. do 13. marca 2009 v Sloveniji, in sicer v Brusnicah pod Gorjanci. Tuji učenci so bili nastanjeni pri naših družinah, ki so se izkazale kot izjemne gostiteljice. V tem tednu smo gostom predstavili Slovenijo in življenje v šoli oz. v njeni okolici. Videli so Novo mesto z Dolenjskim muzejem in hostlom Situlo, Otočec, Pleterje, Čatež, Dolenjske Toplice in Bazo 20 ter Postojnsko jamo. V Ljubljani so bili sprejeti

na Ministrstvu za šolstvo in šport, v Državnem zboru in na Ljubljanskem gradu. Predvsem pa so spoznali življenje in delo slovenske tj. brusniške osnovne šole. Prisostvovali so navadnemu pouku in posebnim delavnicam, kjer smo skupaj pripravljali slovenske, turške, litvanske in nemške jedi, iskali in primerjali znamenitosti sodelujočih držav, sestavljali priročne slovarje naših jezikov ... Skupaj smo uživali tudi na kulturni prireditvi ob dnevu žena in materskem dnevu. Pomembne izkušnje smo si izmenjali tudi ob večerji pri druženju s predstavniki Zavoda za šolstva OE Novo mesto in Občine Novo mesto. Najprijetnejše urice pa so seveda potekale pri kramljanju ob kavici, pri druženju »kar tako« v slovenski zidnici, celo na slovenski aerobiki ...

»ZDAJ VEM, ZAKAJ SE UČIMO ANGLEŠČINO IN NEMŠČINO!«

S kakšnimi vtisi smo se poslovili? Naši gostje – učenci iz Nemčije, Turčije in Litve – so povedali, da jim je naša šola všeč, ker je majhna, prijetna, v naravnem okolju in ni obveznih šolskih uniform ter da smo Slovenci prijazni. Naši učenci pa so povedali, da so bili sprva malce nervozni, potem pa so se hitro vživeli v vlogo gostiteljev, da so spoznali nove prijatelje iz različnih koncev Evrope, da šele zdaj vedo, zakaj se učijo angleščino in nemščino, da želijo še sodelovati v takšnih izmenjavah in da je škoda, ker je teden tako hitro minil. Učitelji iz tujine so bili veseli in hvaležni, ker smo jim posvetili ves teden. Spoznali so naš kraj in Slovenijo nasploh, kamor se bodo zagotovo še vračali, zavrteli so se celo ob zvokih slovenske harmonike. Učitelji naše šole smo bili veseli in ponosni, da smo lahko bili njihovi gostitelji, da smo imeli priložnost to doživeti in lepo jih je bilo videti zadovoljne. Gospod ravnatelj OŠ Brusnice Anton Dragan je dejal: »Bil sem presenečen, ker so se vsi takoj vključili v življenje naše šole, zelo so komunikativni, videti je, da se počutijo kot doma.«

NA SVIDENJE MAJA 2009 V NEMČIJI!

Na OŠ Brusnice ugotavljamo, da Comenius šolska partnerstva za vse udeležence prinašajo številne koristi – dvigujejo medkulturno kompetenco učiteljev in učencev ter pozitivno vplivajo na vsakdanje življenje v šolah nasploh. Učenci se bolj zanimajo za tuje jezike, druge države in kulture, pokažejo več strpnosti do drugačnih, postajajo bolj samozavestni in socialno zreli, navežejo trajnejše stike z evropskimi vrstniki ... Menimo, da je Comenius teden pozitivno deloval na celotno klimo na naši šoli, da je *moje in tvoje življenje* zares postalo *naše življenje* in da je naša šola s tem dobila močnejšo evropsko razsežnost.

Zaključno dejanje našega skupnega dveletnega projekta pa bo maja 2009 v Nemčiji, ki je koordinatorka vseh štirih držav partneric.

OTROŠKI BAZAR

10.–13. september 2009

Gospodarsko razstavišče, Ljubljana
od 9.00 do 19.00

V sodelovanju s Slovenskimi
železnicami omogočamo
skupinam otrok 75 % cenejši
prevoz z vlakom na obe
prireditvi.

VSTOP PROST!

www.otroskibazar.si

Zakaj na Otroški bazar?

Za vrtce in osnovne šole je to odlična priložnost, da predstavijo zanimive aktivnosti, ki jih pripravljajo v okviru šolskih in izven-šolskih dejavnosti, bodisi raziskovalne, kulturne, športne idr.

Za vrtce in osnovne šole pripravljamo brezplačne vodene ogled po Bazarkovi deželi doživetij. Otroci se v manjših skupinah sprehodijo med razstavnimi prostori, ki ponujajo izobraževalne vsebine, obišejo pa tudi številne delavnice, športne aktivnosti, si ogledajo zanimiv kulturni program na odru in svet malih živali.

informativa¹⁰

Najpomembnejši sejamski dogodek o izobraževanju v Sloveniji

| 29. IN 30. JANUAR 2010 | | 9.00 – 18.00 |

| GOSPODARSKO RAZSTAVIŠČE, LJUBLJANA |

| VSTOP PROST! | www.informativa.si |

Zakaj je pomembno, da učenci obišejo Informativo?

Za vaše učence je Informativa izvrstna priložnost, da 14 dni pred informativnimi dnevi naberejo čim več informacij, ki jim bodo pomagale pri odločanju, kje in kako nadaljevati svojo izobraževalno oziroma poklicno pot. Hkrati želimo obiskovalce informirati, kje in kako lahko pridobijo štipendijo, kako lahko uredijo bivanje v času šolanja, katera podjetja nudijo prakse in katera (prve) zaposlitve, kateri poklici obetajo ipd.

Za učence pripravljamo brezplačne vodene ogled prireditve. Razdelili se bodo v manjše skupine in podrobneje spoznali celotno vertikalno izobraževanje.

Kaj bi s plesnim izročilom v osnovnih šolah?

Bojan Knific, diplomiran etnolog in kulturni antropolog; samostojni strokovni svetovalec za folklorno dejavnost pri Javnem skladu Republike Slovenije za kulturne dejavnosti in mag. Metka Knific, direktorica Ljudske univerze Tržič

Zahteve (oz. predlogi), po katerih naj bi učitelji prvine izročila oz. ljudske dediščine vnašali v osnovnošolske programe, so predstavljale novost v učnih načrtih devetletne osnovne šole, ob teh spremembah pa je iz kurikuluma mogoče razbrati tudi poudarek na izkustvenem učenju, preko katerega bi učenci dobili trdnjše in trajnejše znanje. Učitelji naj bi po ustreznih metodičnih postopkih posredovali različna znanja (tudi znanje o plesnem izročilu) učencem, seveda pa ga morajo najprej sami pridobiti. A ključno vprašanje je kje, kajti redno izobraževanje učiteljev ne omogoča pridobivanje ustreznih znanj, drugih izobraževanj pa se udeležujejo le učitelji, ki si tega želijo, in ne vsi, ki bi to potrebovali.

Ključne besede

Otrok, plesno izročilo, ples, folklorna skupina, vzgoja in izobraževanje.

Šola je tista, ki mora usposobiti učence za prihodnost in edina prava pot je, da učitelji opazujejo in spodbujajo učence k opazovanju in spoznavanju sedanjosti in preteklosti, saj je prihodnost nenehno preobražanje tistega, kar je bilo in je, v tisto kar bo. Z dostojnim in odgovornim odnosom do izročila in vključevanjem njegovih prvin v redne osnovnošolske programe bomo znali vrednotiti in ohranjati pretekle načine življenja in njegove materialne ostaline našim zanamcem, to pa bo ljudem, ki živimo na Slovenskem, omogočilo, da bomo razvijali sebi lastno in v družbi drugih prepoznavno identiteto, saj je izročilo ključno za oblikovanje lokalnih in drugih pripadnosti (Mencej 2005: 155–156).

Janez Bogataj, etnolog, je že v začetku devetdesetih let, ko o prenavljanju učnih načrtov po modelu devetletne osnovne šole na Slovenskem še ni bilo sledu, poudarjal, da bi venomer morali iskati vez med preteklostjo in sodobnostjo, obenem pa v tem izkoristiti priložnost za odkrivanje novih oblik človekovega izraza za prihodnost (1992: 17). Danes je nestrokovno govoriti, da se bo npr. neka stvar

odvila po starih šegah in navadah, saj se vse odvija po sodobnih modelih, ki pa imajo svoje razvojne oblike in osnovna izhodišča v preteklosti. Njihova današnja oblika je nadaljevanje preteklosti v sodobni čas, pri čemer so prvine plesnega in drugega izročila bolj ali manj ustrezno interpretirane. V drugi polovici devetdesetih let se tudi v šolstvu začnejo zavedati pomena izročila, zato naj bi ga učitelji v ustrezni obliki posredovali otrokom. Tedaj začnejo ugotavljati, da je izročilo redko in premalo kakovostno vključeno v programe osnovnih šol, saj se je omejevalo skoraj zgolj na občasne akcije, namesto, da bi bilo vključeno v stalne izobraževalne oblike ter s tem v redni šolski proces (Liljana Barun-Čop 1997: 80). Na mnogih osnovnih šolah še danes ni drugače, čeprav se stanje zaradi vsesplošnega večjega družbenega zanimanja za prostorske in etnične pripadnosti in s tem preteklost izboljšuje. Žal na precej površ(i)n(sk)i ravni, manj pa je poglobljenih prizadevanj zlasti v okviru rednega izobraževanja učiteljev.

Kot sva omenila, se zanimanje za pretekle šege in navade, ljudske plesne in druge prvine izročila v današnjem času veča, zaradi česar je vedno več poizkusov njihove

revitalizacije. Ne le pri nas, temveč tudi drugje po svetu je od zadnjega desetletja prejšnjega tisočletja mogoče začutiti odmev na globalizacijske procese. Globalizacija naj bi po mnenju zgodnjih teoretikov tega pojava povzročila svetovno unifikacijo, zgodilo pa se je ravno obratno, saj ljudje znotraj različnih skupnosti v svoji preteklosti znova in znova iščejo motive, jih po svoje interpretirajo ter tako (p)ostajajo drugačni od tistih, s katerimi se srečujejo – v tem se odraža potreba po različnosti ter s tem do oblikovanja etničnih in drugih, najpogostejše s prostorom povezanih identitet. »*Za današnje predstavitve in izvajanje tradicije je značilna množičnost z veliko željo po samopredstavitvi. Za izhodišča in obravnave šeg in navad je značilna pluralnost raziskovalnih vprašanj in metod. Obojim pa je skupen rezultat – iskanje in (re)produkcija lokalne identitete*« (Fikfak 2003: 9). Pri ohranjanju in poustvarjanju izročila je pomembna samopredstavitve, česar se je potrebno v osnovnih šolah dobro zavedati, saj del tega sveta in procesov v njem predstavljajo otroci, ki se morajo seznanjati z izročilom, z izročilom otrok in odraslih, tudi s plesnim izročilom. Ni pa prav, da je na otroke izročilo odraslih preneseno v neprirejani obliki, saj takega ne (z) morejo sprejeti. Zato zlasti tisti, ki so svoj poklic usmerili v vzgojo in izobraževanje otrok, potrebujejo ustrezna znanja – še posebej o tem, kako izročilo odraslih prilagoditi otrokovim psihofizičnim zmožnostim, da ne bi prihajalo do njegove banalizacije, saj ta ne koristi ne otrokom ne družbi nasploh.

OTROK NAJ OSTANE OTROK

Izročila odraslih ne smemo avtomatično in brez premisleka prenašati na otroke. Prav je, da se otroci z njim seznanjajo, ni pa prav, da jim ga prenašamo v obliki, v kakršni je živelo v svetu odraslih. Dokaj nesmiselno se nam zdi, da bi skupina odraslih na odru prikazovala igro *Gnilo jajce* ali bi plesali otroški ples *Rdeče češnje rada jem* (to bi opazovalci verjetno dojeli kot groteskno predstavo), ne zdi pa se nam vprašljivo, če otroci izvajajo ples, vzete iz sveta odraslih, pogosto niti to ne, če otroci igrajo vloge odraslih. Možnosti, da otroke seznanjamo z otroškim izročilom, je sicer manj, kot če za osnovo vzamemo vse izročilo, in kar je kot zaviralno dejstvo tovrstnega ravnanja še pomembnejše: za kakovostno delo potrebujemo več specifičnega znanja, ki nam je pogosto manj dosegljivo in je tudi v manjšem obsegu zbrano. Z otroškim izročilom se je ukvarjalo manj raziskovalcev kot z izročilom odraslih, pa tudi otroci bi vsaj navidezno radi čim prej odrasli in prevzeli vloge svojih staršev. A za to bo še čas. Prav je, da se ukvarjajo z izročilom svojih preteklih vrstnikov, saj če ne bodo otroci ohranjali in poustvarjali izročila otrok, le kdo ga bo potem. In ob tem je prav, da se seznanijo tudi z

izročilom odraslih, a v oblikah, ki so prilagojene otrokovim psihofizičnim zmožnostim.

Za razvoj in duhovno rast vsakega človeka, še zlasti pa otroka, je pomembno pravilno razumevanje in dojemanje izročila, saj si sodobnosti in prihodnosti brez njega ne smemo in ne moremo predstavljati. Učitelji usposabljaajo učence za življenje in edina prava pot, ki je možna, je, da skrbno opazujejo in proučuje sedanost in preteklost. Oblike izročila nam pomenijo sredstvo za razkrivanje življenjskih slogov v določenih časovnih obdobjih, ob pravilnem razumevanju le-teh lahko ustrezno načrtujemo naše današnje in prihodnje delovanje, v katerem ne bomo ponavljali napak, ki so se že zgodile, in ne bomo ustvarjali novega na področjih, kjer je čas preizkusil že obstoječe modele človekovega delovanja. Le zakaj ne bi otroka plesnosti in drugih sposobnosti, ki jih pridobi ob plesni vzgoji, učili na podlagi poznavanja izročila, ki je živelo na slovenskih tleh, in zakaj bi dajali prednost trenutni plesni modi, s katero se bodo otroci zaradi medijskih vplivov tako ali tako srečali. V plesnem izročilu, ki je živelo na Slovenskem, so prisotni vplivi izredno različnih kultur, zato njegovo spoznavanje omogoča vzpostavljjanje medkulturnega dialoga (v prostorskem in časovnem ter družbenem pogledu), ki ga imamo tako pogosto na jezikih, omogoča spoznavanje različnosti, hkrati pa je neverbalna komunikacija mnogim otrokom v različnih starostnih obdobjih bližja od verbalne. Celó več: kakovostna gibalna vzgoja daje odlično podlago otrokovemu fizičnemu in umskemu razvoju.

LE KDO (NE) POZNA IZROČILO(A)?

Dediščina se lahko udejanja le v sožitju z ljudmi, za ustrezno vzgojo pa je potrebno stalno izobraževanje. To daje širino, ljudi bogati, ponuja strokovno rast in vzgaja usposobljene ljudi, ki bodo izročilo razumeli in ga znali ustrezno prenesti v sodobnost. Ljudje, ki tako ali drugače umevajo izročilo in gradijo sodobnost ob intenzivnem interpretiranju preteklosti, vstopajo na polje folklorizma, znotraj katerega se za stroko sprejemljive oblike naslanjajo na strokovno utemeljene modele. Folklorizem sicer lahko razumemo kot nadomestek izročila, lahko bi ga označili kot ponaredek, ljubiteljsko (torej nestrokovno) rekonstrukcijo, pogosto tudi banalizacijo, a ne le tako. Ob ustreznem strokovnem prenašanju izročila v sodobnost govorimo o folklorizmu kot o pojavi s pozitivno konotacijo, ki omogoča današnjemu človeku ustrezno dojemanje in vrednotenje preteklosti. »*Raven in kakovost oblik folklorizma sta odvisni od ravni njegovih nosilcev in organizatorjev ali, širše gledano, od ravni celotnega družbenega okolja*«, saj je folklorizem »*nadčasovni pojav, ki mu je treba priznati vlogo pomembnega dejavnika v oblikovanju tradicije*« (Eterović 2005: 15).

Na Slovenskem za zdaj nimamo nobene profesionalne ustanove, ki bi v okviru rednih izobraževanj vzgajala učitelje ljudskega plesa, da bi bili sposobni ljudske plese in druge ljudske gibalne igre posredovati otrokom. Kljub temu da je na Fakulteti za šport ljudski ples obvezni predmet, ga učitelji športne vzgoje ne obvladajo zadosti, zlasti pa niso usposobljeni, da bi ljudske plese prilagodili gibalnim zmožnostim otrok različnih starosti. Še huje je na Pedagoški fakulteti, kjer se ljudskega plesa sploh ne poučuje, razen na predšolski stopnji, kjer mu je posvečenih nekaj ur pri metodiki plesne vzgoje. Prav je omeniti 8-urni program, ki ga organizira Pedagoška fakulteta v okviru posodobljenih programov, kjer gre za dodaten (izpopolnjevalni) seminar o ljudskih pesmih in plesih, ki ga vodi Adriana Gaberščik, a se zanj odločajo le učitelji, ki se jim zdi spoznavanje tega področja naše preteklosti potrebno. Za vključevanje ljudskega plesa v izobraževalni proces so večinoma zainteresirani le učitelji, ki so bili v preteklosti (ali so še danes) člani folklornih skupin in tisti, ki so si zunaj fakultete pridobili vsaj nujna znanja za poučevanje ljudskega plesa. Ti na osnovnih šolah občasno ponujajo izbirni predmet ples in pogosto vodijo folklorne skupine ali folklorne krožke.

A univerza ni edina ustanova, ki lahko ponuja ustrezna znanja. Idealno bi sicer bilo, da bi se ljudski ples obsežneje poučeval na Pedagoški fakulteti, vendar se ne in očitno (in žal) pot do izboljšanja stanja na tem področju zaradi pomanjkanja strokovnih kadrov, še bolj pa zaradi interesa na strani fakultete, ne bo kratka. Praznino deloma nadomeščajo zunajšolska izobraževanja, bodisi tista, ki jih organizirajo šole v okviru študijskih skupin, bodisi posebna izobraževanja na šolah, kjer predavajo gostujoči poznavalci plesnega izročila. Različna znanja učitelji lahko pridobivajo na seminarjih, ki jih organizirajo Zavod za šolstvo (npr. Pika poka pod goro ...), Fakulteta za šport, Filozofska fakulteta, Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti – slednji med drugim vzgaja kadre za vodenje otroških folklornih skupin in ob tem ponuja kar nekaj izobraževanj tudi učiteljem, ki bi želeli ljudski ples in druge prvine ljudskega izročila vnesti v redno šolsko delo. Vendar se teh izobraževanj udeležujejo le učitelji, ki jih prenašanje plesnega izročila v sodobnost zanima, čeprav so vsi po učnem načrtu dolžni te prvine vnašati v svoj program (več o tem Knific 2007). Poleg tega je kakovost teh izobraževanj marsikdaj vprašljiva.

Kakovosten učiteljski kader in poznavanje osnovnih strategij načrtovanja vzgojno-izobraževalnih programov, izvedbe in vrednotenja lastne učinkovitosti, poznavanje sodobnih didaktičnih metod (Kroflič 1992: 4) pripomorejo k boljšemu načinu posredovanja teoretičnih in praktičnih informacij o ljudskem plesu. A do kakovostnega

izobraženega kadra, ki bo sposoben ljudski ples vnašati v redno izobraževanje, bo očitno še dolga pot. Na eni strani imamo zahteve programov, na drugi pa bolj ali manj naključno pridobivanje potrebnega znanja. Sicer vemo, da se marsikaj da naučiti iz knjig, vendar kakovostnega giba, zlasti pa poučevanja le-tega prav gotovo ne. Le kdo bi bil tako pogumen, da bi, ne da bi se učil igrati pozavno (ali bi se jo učil igrati 5–10 ur), upal učiti otroke igrati pozavno – in to v redni šoli? Ljudski ples pa lahko učijo tudi tisti, ki so zanj le slišali, tisti, ki so bili na kakšnem seminarju, in tisti, ki so po naključju kdaj plesali pri kakšni od slovenskih folklornih skupin. Stanje na tem področju res ni rožnato. Usposobljen vodja mora dajati smernice, kako naj poteka delo v folklorni skupini, »kako naj bo organizirana, kakšen naj bo njen progra, in opozarja[ti] na pomen prave metode uvajanja otroka v ples« (Ramovš 1994: 43). A ne le v folklorni skupini, katere primaren cilj je predstavljanje izročila na odru, temveč tudi v folklornem krožku, kjer je najpomembnejše seznanjanje otrok z izročilom, in v rednem izobraževanju! Posodabljanje izobraževanja in iskanje novih možnosti v procesu vzgoje in izobraževanja sta vsekakor nujna, vendar je zaskrbljujoče, da učitelji, ki poučujejo v »novi« devetletni šoli, o ljudskem plesu vedo premalo. Še huje. Otrokom v imenu plesnega izročila posredujejo sodobne plesne izmišljotine, ki imajo s pravim izročilom komaj kaj skupnega.

ZAKAJ (LJUDSKI) PLES V OSNOVNI ŠOLI?

Ples izvira iz človekove potrebe po uresničevanju nadnaravnih zakonov, potrebe po usklajenem in izraznem gibanju, upošteva telesno sestavo človeka ter njegovo psihično stanje, čustvovanje in se izvaja bolj ali manj skladno z glasbo, ki ga, razen izjemoma, spremlja. Za plesno sposobnost – plesnost – velja, da se oblikuje znotraj celotnega duševnega in telesnega razvoja. Pri plesu je otrokovo izrazno sredstvo gib. S plesno vzgojo spodbujamo otrokovo gibalno ustvarjanje in skrbimo za razvoj celovite osebnosti. A žal smo pri plesnih prikazih prevečkrat priča bolj telovadbi kot umetnosti, ki naj bi povezovala telo in psiho plesalca. Začeti je treba misliti na drugačno dožemanje stvarnosti in svoje telo pripraviti za ples. Veliko bolj pomembno vprašanje od tega, ki si ga navadno zastavljamo: »Kaj bomo plesali?« je »Kako bomo plesali?« Plesna vzgoja v ožjem pomenu besede pomeni vzgajanje za ples, za plesno umetnost kot avtonomno umetnostno področje; vzgajanje s plesom pa je učna metoda, katere sredstvo je oblikovanje, izražanje in ustvarjanje z gibanjem. Zelo pomembno področje, ki ga ne smemo izpustiti, je plesno opismenjevanje! Otroci morajo biti deležni faze plesnega opismenjevanja, ki je ravno tako pomembna kot opismenjevalna faza šolskih otrok. Pravzaprav bi obe morali iti z roko v roki.

Ples največkrat izvira iz neizmerne veselja po gibanju, skladnem s telesno sestavo človeka, z njegovim psihičnim stanjem, s čustvovanjem in z glasbo, ki gibanje spremlja (Ramovš 2002: 107). Četudi nekateri športni pedagogi menijo, da je ples domena njihove stroke, ni čisto tako. Meta Zagorc je v uvodu v knjigo *Vsestranska priprava plesalcev* zapisala, da so avtorji s prispevki skušali vplivati na dojevanje plesa, ki se odmika od športa – »ples je kot most med športom in umetnostjo« (1999: 6). Ples pa je še več kot zgolj most med športom in umetnostjo. Barica Marentič Požarnik, ki se ukvarja s psihologijo učenja in pouka, meni, da je učenje, ki ga spremlja gibanje, uspešnejše od tistega brez gibanja in da je učni uspeh vsaj delno povezan z motoričnimi potenciali (2000: 33). Veliko bolj kot energijska je pomembna informacijska komponenta (koordinacija gibanja, hitrost alternativnih gibov, agilnost), ki jo lahko povežemo z ucnim uspehom. Povezava temelji predvsem na zmožnostih hitrosti in količine prehoda informacij skozi sinapse, sami kakovosti kodiranja in učinkovitosti programiranja v centralnem živčnem sistemu (Strel, Štihec in Videmšek 1992: 30).

Znano je, da ima ples pozitiven vpliv na vsestranski razvoj človeka. Šoč meni, da bolj kot katera koli druga aktivnost deluje na harmoničen emocionalni razvoj. Ljudski ples v svoji strukturi vsebuje množico gibnih prvin, ki se bolj ali manj pozitivno zrcalijo v biološkem, zdravstvenem in higienskem razvoju. Pa tudi estetske funkcije ne gre prezreti, ki se pri plesu izraža v skladnosti gibov (1979: 36). Za plesno sposobnost – plesnost velja, da se razvija v sklopu celotnega duševnega in telesnega razvoja. Kaže se kot sposobnost, ki se razvija pod vplivom dispozicij, spodbudnega okolja in posameznikove aktivnosti. Temelji na gibalnem izražanju, ki je prvinska oblika človekovega komuniciranja in je prisotna pri vsakem človeku (Kroflič in Gobec 1995: 22–23).

Pri izvajanju plesnih prvin so pedagoški delavci pogosto preveč površni. Plesna tehnika je bistvena pri izvajanju posameznega plesa. Pomaga nam, da so posamezni gibi dodelani, izvedeni spretno, hitro in gibčno. Že leta 1976 so Gobec, Kroflič in Lenard zapisali, da tehnika ni namen, ampak sredstvo, da pravzaprav spodbudi domišljijo in jo pripelje do novih gibov. Ples naj bo vrednoten po izrazni moči in ne po prikazani spretnosti, vsi gibi pa naj se izvajajo v skladu z vsebino (1976: 1–5). A s tem se ne bi strinjali vsi. Zanimivo se zdi, da se družabne, latinskoameriške, standardne, rokenrol in šov plese uvršča v športni ples in so tekmovalnega značaja ter sodijo med najbolj zahtevne športne panoge (Zagorc 2004: 10). Ljudski ples zagotovo vsebuje predvsem izrazne prvine, v folklorizirani obliki pa se te (pre)pogosto mešajo tudi s športnimi, čeprav izraznosti zlasti v otroškem svetu ne bi smeli izgubiti.

Ne samo da je vrsto gibalnih sposobnosti, ki ob ustrezni vzgoji omogočajo umetniško izražanje ali doseganje dobrih športnih rezultatov, treba razvijati že v prvem triletnem devetletne osnovne šole, ampak je gibalna vzgoja, kot poudarjata Kroflič in Gobec, pomembna že v predšolskem obdobju. »Gibanje je v plesni vzgoji osnovna aktivnost, vendar ni samo sebi namen, ampak predstavlja izrazno sredstvo« (1982: 7–8). Navajata, da gre pri plesni vzgoji za spodbujanje otrokovega gibalnega ustvarjanja, ta pa prispeva k razvoju celovite otrokove osebnosti. A plesne dejavnosti ne smemo razumeti zgolj kot gibalno vzgojo, saj se v njej prepletajo čustveni, razumski, socialni, vrednostni in umetniški vidiki (Neubauer 2001: 10).

Ljudski ples v otroku izzove čutno in čustveno doživljanje, če pa ga povežemo še z razmišljanjem, se otrok pri tem uči. »Pri uspešnem učenju gre za stalno krožno-ciklično prehajanje med temi ravni – od izkušnje prek opazovanja in razmišljanja o njej do teoretične osmislitve, eksperimentalnega ustvarjanja nove izkušnje« (Marentič Požarnik 2000: 124). Med osrednje metode izkustvenega učenja štejemo tudi skupinsko interakcijo, igro vlog, telesno gibanje in sproščanje. Ljudski plesi so plesi, ki so bili množično razširjeni v določenem preteklem obdobju med najširšo plastjo prebivalstva. Ni jih možno povsem časovno opredeliti, izvirajo iz podedovanega izročila, ves čas so se spreminjali in prilagajali (posamezni tipi so se ohranjali stoletja, v nešteti različicah). Za ljudski ples velja, da se ves čas razvija in se ob vsakokratnem stiku s sodobnostjo spreminja. Torej gre pri tem za oblike sodobnosti z razsežnostjo zgodovine. Ljudski ples v otroku izzove čutno in čustveno doživljanje, kar pomeni, da če ga povežemo še z razmišljanjem, se otrok uči.

ČEMU POTREBUJEMO FOLKLORNE SKUPINE?

O uvajanju 'folklore' v osnovnošolski vzgojno-izobraževalni proces pišejo mnogi že leta 1979. A še dandanes se zgodi, kot bi ne minilo mnogo let od prvih tovrstnih nasprotovanj, da prikazovanje ljudskih plesov ostaja na bazi izjav staršev otrok, drugih obiskovalcev in učiteljev (!), češ kako so »ti otročki, oblečeni v 'narodne noše', srčkani«. Prikazovanje ljudskih plesov občinstvu ne sme biti končni cilj vseh prizadevanj. »Naša glavna naloga naj bo seznaniti otroka z osnovnimi gibernimi elementi, ki jih srečujemo tudi v ljudskih plesih, in z njimi pripraviti otroka za poznejše sprejemanje bolj zahtevnih ljudskih plesov« (Krstič 1979: 15). Vse to pa zahteva dobro poznavanje plesne tehnike

1 Z izrazom 'folklor' je mišljeno vključevanje ljudskega plesa, glasbe in iger, sicer pa ima izraz folklor v znanstvenem diskurzu drugačen pomen. Na tem mestu velja zapisati tudi izpeljanki iz folklor, in sicer *folklorist*, kot označbo za znanstvenika, ki se ukvarja s folkloro in *folklorist* kot označbo za člana folklorne skupine.

in metodike učenja ljudskega plesa, kar je še danes rak rana večine tistih, ki se s prenašanjem ljudskega plesa na otroke srečujejo. Ko so v sedemdesetih letih vključevali prvine ljudskega izročila v šole učitelji (ti so bili večinoma plesalci folklornih skupin), najpogosteje kot zunajšolsko dejavnost, so v programe vključevali tisto, kar so se naučili pri odrasli skupini. Ravnikar je tedaj zapisal, da otrok v zgodnji stopnji razvoja psihofizično še ni zrel za dojemanje plesov odraslih (1979: 19), zato so sporedi takšnih skupin navadno izmaličeni, so skoraj kič. V skupinah niso učili otroških iger in jih seznanjali s šegami, ampak so otrokom vsiljevali nekaj tujega, česar niso mogli doživljati – vsaj ne tako, kot bi bilo treba. Mnenja strokovnjakov so se takrat po njegovem mnenju razlikovala, saj so bili nekateri proti kakršnemu koli vključevanju otrok v folklorno dejavnost, nekateri pa so zahtevali, da se otroku posredujejo tiste oblike, ki ustrezajo njegovi psihofizični razvojni stopnji. Strokovni organ tedanje Zveze kulturnih organizacij Slovenije,² ki je bdel nad delom folklornih skupin, se je odločil za drugi koncept – »dati otroku to, kar je otrokovega, in preprečevati posnemanje odraslih« (Ravnikar 1979: 19), žal pa je še danes mogoče zaslediti težnje, da bi bili otroci pomanjšani in »dresirani« odrasli. Seveda so se avtorju naprej porajala vprašanja, kako otroka seznanjati z ljudskim izročilom s potrebno vzgojno-izobraževalno nalogo in se izogibati kiču. Našel je dve rešitvi, in sicer da se zbere in uredi gradivo, primerno za učitelje, in da v izobraževanje vključi vse tiste pedagoške delavce, ki bi se nad tem lahko navdušili. Prav zato je že tedaj Zveza kulturnih organizacij Slovenije organizirala seminar za vse zainteresirane ter si zadala naloge izdati poseben priročnik za vodje folklornih skupin, pripraviti nadaljevalne seminarje in še druge publikacije z metodičnimi napotki za posredovanje preprostih plesov za najmlajše (Ravnikar 1979: 19–21). Do danes je v tem duhu izšlo več priročnikov (npr. Fuchs 2004, Lubej 1997), kar nekaj gradiva pa je bilo objavljenega tudi v *Folklorniku* (npr. Knific 2005, Fuchs 2007).

V osemdesetih letih je prišlo do precejšnjega preobrata v delovanju otroških folklornih skupin, saj so vodje v svoj program začeli vnašati otroške igre in otroško izročilo – tudi šege in navade, pri katerih so sodelovali otroci. Otroci v folklornih skupinah niso bili več pomanjšani odrasli, ampak otroci, s tem pa so prvič začeli opravljati funkcijo živega muzeja oz. gledališča zgodovine. Danes se otroške folklorne skupine podobno kot odrasle lotevajo prikaza zahtevnejših abstraktnih vsebin. Ljudski ples že sam po sebi ponuja vrsto možnosti za ustvarjalnost in poustvar-

jalnost. Prav nobenega dvoma ni, da ljudski ples sodi v osnovnošolsko izobraževanje in da z njegovim uvajanjem uresničujemo vrsto ciljev skritega kurikuluma, naša naloga pa je, da še nekoliko natančneje ugotovimo, kako naj ga prilagodimo psihofizičnim sposobnostim otrok v posameznem starostnem obdobju, predvsem pa da ugotovitve posredujemo učiteljem. Zavedati se moramo, da z učenjem ljudskega plesa pri pouku uresničujemo vrsto psihofizičnih sposobnosti, ki v učnih načrtih niso opredeljene, a pomenijo bistven del vzgojno-izobraževalnega učinkovanja. Ljudski ples zagotavlja »širino«, razvija sposobnosti, ki bodo učencem pomagale pri uspešnem reševanju praktičnih problemov. Smiselno ga je torej vpletati v proces izobraževanja, slediti široko zastavljenim učnim ciljem v devetletni osnovni šoli, pristopati k njim problemsko in pri učencih razvijati ustvarjalno mišljenje.

Ljudski plesi ob nekaterih izjemah (npr. valček in polka) danes najintenzivneje živijo v folklornih skupinah, pri katerih gre bolj kot za ohranjanje ljudskega plesa za njegovo poustvarjanje. Folklorne skupine namreč ljudske plesne dejavnosti kot osnovo svojega umetniškega izražanja, njihovi temeljni cilji pa so oživljanje in odrsko prikazovanje že pozabljenih plesnih, glasbenih (vokalnih in instrumentalnih), oblačilnih in druge dediščine. Pri šolski folklorni skupini je glavni cilj nastopanje (Ramovš 1994: 43), pri šolskem folklornem krožku pa učenci plešejo izključno sebi v zabavo in se seznanjajo z ljudskimi pesmimi, s pripovedmi, z domačo obrtjo, zbiranjem terenskega gradiva ipd. Ramovš meni, da so cilji pri folklornem krožku najbližji ciljem izbirnemu predmetu etnologija v osnovni šoli.

LJUDSKI PLES V REDNEM IZOBRAŽEVANJU

V učnem procesu lahko ljudski plesi in druge prvine gibnega ljudskega izročila odigrajo pomembno vlogo, treba pa je upoštevati različne dejavnike, ki vplivajo na otrokovo dojemanje informacij. Strokovnih objav ljudskega izročila vsekakor ne moremo v nespremenjeni podobi posredovati otrokom, saj so zaradi znanstvenega pristopa pogosto celo za učitelje, kaj šele za otroke, nesprejemljive. Pri vključevanju ljudskega izročila v vzgojno-izobraževalni proces je vsekakor potrebna določena previdnost, saj vse vsebine v neprilagojeni podobi niso primerne za vse starostne stopnje otrok. Ker ljudski ples predstavlja vez med družabnim in umetniškim (nekdanje je bil po svoji funkciji eno in drugo), so njegove preproste oblike most k osvajanju težjih prvin plesa in pomoč pri doseganju telesne sproščenosti plesno še nezaveščenega mladega človeka (Ramovš 1984: 24).

Ljudski ples že sam po sebi ponuja vrsto možnosti za ustvarjalnost in poustvarjalnost. »Spodbujati ustvarjalnost pomeni usmerjati aktivnost v iskanje novih, izvirnih, neobi-

² Njen naslednik je bil Sklad Republike Slovenije za ljubiteljske kulturne dejavnosti, ki se je zaradi reorganizacije preimenoval v Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti.

čajnih, nepričakovanih, duhovitih zamisli oziroma reakcij v dani situaciji, ki hkrati predstavljajo ustrezno, prilagojeno rešitev» (Kroflič in Gobec 1989: 33). Pri ustvarjanju z gibanjem gre za plod ustvarjalnega mišljenja, izrazno sredstvo je človekov gib, ta pa je svobodna simbolična oblika, dinamična podoba, iluzija, ki izraža ideje emocij in nastane z abstrahiranjem nebitvenega in z osredotočenjem na bistveno. Ustvarjalni gib kot umetniško izrazno sredstvo postane sredstvo izražanja učnih vsebin, kjer se povezuje formalno-logični in analitični pristop na eni strani ter na drugi strani intuitivni, sintetični pristop (Langer in Fejnberg po Kroflič 1992: 270–271).

Breda Kroflič je raziskovala vpliv gibnega ustvarjanja na spodbujanje ustvarjalnega mišljenja in na oblikovanje ustvarjalnih stališč, kar pomeni usmerjevanje subjekta k iskanju novih, izvirnih rešitev problema. Ker pa je izhajala iz dosedanjih ugotovitev, da je ustvarjalno mišljenje in vedenje možno spodbujati z vajo ob ustrezni vzgoji, je bilo ustvarjanje z gibanjem tehnika in metoda spodbujanja ustvarjalnega mišljenja in oblikovanja ustvarjalnih stališč. Rezultati njegovega raziskovanja so pokazali, da je uvajanje ustvarjalnega giba kot način dela – metode – možno in smiselno. Otroci postopoma oblikujejo pozitivna stališča do vključevanja ustvarjalnega giba (kot metode) in spodbujanja ustvarjalnosti v celostnem učno-vzgojnem procesu. Nujen pogoj za večino učiteljev je neposredna praktična izkušnja z ustvarjalnim gibom. Vsi, tako učitelji kot učenci, se pri ustvarjanju z gibanjem sprostijo, razvijajo pozitivne medosebne odnose ob skupinskem ustvarjanju, vsi so motivirani za delo, učenci se vedejo ustvarjalno, kar se kaže v povečani izvirnosti, bogati domišljiji itd. (1992: 270–274). Ustvarjalnosti se, kljub temu da je prirojena lastnost, da naučiti in jo poučevati. Med veje ustvarjalnosti, ki jih je treba razvijati v šolskem izobraževanju, sodita tudi ustvarjalno gibanje in ples.

VLOGA JAVNEGA SKLADA REPUBLIKE SLOVENIJE ZA KULTURNE DEJAVNOSTI

Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti sodi med pomembnejše usmerjevalce kulturnega razvoja v državi, saj sestavlja dobro organizirano kulturno, izobraževalno, svetovalno in posredniško mrežo za različne kulturno-umetniške dejavnosti. Posveča se predvsem skupinam in posameznikom, ki se s kulturo ukvarjajo ljubiteljsko, temeljne funkcije organizacije pa so: spodbujanje kulturne ustvarjalnosti in poustvarjalnosti, omogočanje dostopnosti kulturnih vrednot širokim plastem prebivalstva, omogočanje kakovostnega preživljanja prostega časa, uresničevanje ciljev socialne kohezije ter splošna kulturna vzgoja in izobraževanje.

Po Sloveniji ima razporedeno široko mrežo območnih izpostav (prek 50), na sedežu v Ljubljani pa strokovna služba s svetovalci za posamezna področja (glasbena, gle-

dališka, lutkovna, plesna, folklorna, filmska, likovna in literarna dejavnost) uresničuje cilje posameznih dejavnosti. Za različna področja vsakoletno ali bienalno pripravlja strokovna selektivna srečanja na območni, regijski in državni ravni, s čimer spodbuja kakovosten razvoj skupin in posameznikov na posameznih področjih.

V okviru folklorne dejavnosti skrbi za uresničevanje ciljev povezanih z ohranjanjem in poustvarjanjem prvin ljudskega izročila; torej z delovanjem otroških, mladinskih in odraslih folklornih skupin; delovanjem pevskih in godčevskih sestavov, ki poustvarjajo glasbeno izročilo; z dejavnostmi, ki so povezane s prenašanjem prvin izročila v sodobnost ter z izobraževanjem in usmerjanjem vseh, ki jih to področje zanima. Pri tem so v zadnjem času v ospredju zlasti učitelji na osnovnih šolah, ki se zavedajo pomena razvijanja ustreznega odnosa do ljudskega izročila.

Da bi ljudje, ki se ukvarjajo s poustvarjanjem in aktualizacijo glasbenega, plesnega in drugega izročila pridobili ustrezna znanja, organizira različne seminarje in delavnice, ki so namenjeni učenju plesov, pesmi, ljudskih viž, spoznavanju oblačilnega videza, šeg in navad ... ter seznanjanju z načini za ustrezno odrsko interpretacijo in prenašanje v sodobnost. Ko govorimo o ustrezni vzgoji osnovnošolske mladine je potrebno omeniti vsaj tri najodmevnejša izobraževanja, ki so namenjena zlasti učiteljem, ki plesno in glasbeno izročilo želijo v okviru izbirnega predmeta ljudski ples ali v okviru rednega učnega načrta prenesti na mlado generacijo. Vsako drugo leto je razpisan *Začetni seminar za vodje otroških folklornih skupin*, ki v obsegu 75 šolskih ur vsem interesentom daje ustrezna znanja za kakovostno prenašanje ljudskih plesov, iger, pesmi idr. v osnovnošolske folklorne skupine, folklorne krožke in v redne osnovnošolske izobraževalne programe. Gre za celovito izobraževanje, na katerem prek 20 predavateljev teoretično in praktično predstavlja možnosti za poustvarjanje naše plesne, glasbene in druge dediščine, ki se zaključi s pisnim izpitom (iz štirih področij: ljudski ples, ljudska glasba, oblačilna dediščina, prenašanje izročila v sodobnost) in pripravo seminarske naloge, s čimer udeleženci dokažejo poznavanje ljudskega izročila in poznavanje ustreznih možnosti za prenašanje le-tega v sodobnost. V drugi polovici avgusta je vsako leto razpisan štiridnevni *Otroški folklorni tabor*, na katerem se srečajo vodje otroških in mladinskih folklornih skupin, učitelji idr., ki skrbijo za kakovostno poustvarjanje plesnega izročila in za ustrezno prilagajanje ljudskih plesov odraslim otrokom, vsako leto bolj pa je odmeven enodnevni seminar, ki je združen z državnim srečanjem otroških folklornih skupin. Poleg teh izobraževalnih oblik, ki so namenjene zlasti tistim, ki se ukvarjajo z osnovnošolsko mladino, pripravlja še obilo drugih izobraževanj, ki so namenjena tistim, ki jih področje poustvarjanja naše dediščine zanima.

Med prireditvami, ki so namenjene predstavitev poustvarjanja plesnega in glasbenega izročila je potrebno izpostaviti srečanja otroških in mladinskih folklornih skupin (predstavljajo se tudi folklorni krožki, ki delujejo na osnovnih šolah), ki potekajo na treh ravneh. Vrh trislopnega sistema selekcije predstavlja državno srečanje otroških folklornih skupin, ki poteka vsako leto pod nazivom *Ringaraja*. Gre za izredno kakovostno prireditev državnega pomena, ki pokaže najboljše, kar je nastalo na področju poustvarjanja plesne in glasbene dediščine v tekoči sezoni. Kako sistem deluje? Na območni ravni se predstavijo vse skupine, ki si tega želijo (v letu 2008 jih je bilo 212). Ogled in ustrezna strokovna ocena izbranega strokovnega spremljevalca skupini omogoči, da se predstavi na regijskem srečanju, tu pa stroga selekcija omogoči najboljšim osmim do desetim skupinam, da se uvrstijo na državno srečanje, ki poteka vsako leto v drugem kraju.

Enkrat letno Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti na področju folklorne dejavnosti izdaja *Folkloristik*, ki obsega preko 150 strani poučnega branja in se v približno polovičnem obsegu navezuje na delovanje otroških folklornih skupin.

Poustvarjanje izročila ni preprosto, saj od vodij zahteva obvladovanje različnih področij naše duhovne in materialne dediščine, poznavanje odrskih zakonitosti in obilo pedagoških znanj, ki omogočajo uspešno prenašanje vsebin od starejše na mlajšo generacijo. A kljub vsem težavam se zdi, da otroške igre, pesmi in plesi v povezavi z narečnim govorom, ustreznimi (folklornimi) kostumi in glasbeno spremljavo v sodobnosti ponovno dobivajo ustrezno mesto, prvine izročila pa ponovno živijo v interpretacijah posameznikov in različnih skupin otrok. Zasluge za to imajo tako vodje skupin, ki se s tem ukvarjajo, kakor tudi drugi (zlasti učitelji v osnovnih šolah), ki otrokom ljudsko izročilo približujejo v sodobni in njim primerni obliki. Žal na preglednih srečanjih iz leta v leto ugotavljamo, da so kakovostnega prenašanja izročila na otroke bolj deležni otroci, ki se vključujejo v folklorne skupine v društvih, kot tisti, ki so vključeni v folklorne skupine v osnovnih šolah. Zakaj? Predvsem zato, ker se otroci v šolskih skupinah navadno srečujejo enkrat tedensko po eno šolsko uro (kar je za pripravo nastopa pred občinstvom odločno premalo), v društvenih skupinah pa vsaj ponekod (čeprav (pre)redko) tudi dvakrat tedensko po dve šolski uri. Ena šolska ura zadostuje zgolj za delo folklornega krožka, čigar cilj ni nastop. To je posebno pereč problem, ki popolnoma onemogoča kakovostno napredek pri popularizaciji izročila med otroki, kajti vedeti moramo, da kakovosti in družbenega priznanja brez rednega in usmerjenega dela ni mogoče doseči. Ne v redni šolski dejavnosti in ne v ljubiteljski.

LITERATURA

- Barun - Čop, L. (1997). Šola in dediščina: gradovi kot dediščina in njihovo mesto v šoli. Diplomsko delo. Pedagoška fakulteta. Ljubljana.
- Bogataj, J. (1992). *Sto srečanj z dediščino na Slovenskem*. Ljubljana: Prešernova družba.
- Eterović, A. (2005). 'Folklorizem – »nezakonski otrok folklorne«.' *Folkloristik* 1. Str. 10–15.
- Fikfak, J. (2003). 'Od tradicije do produkcije lokalnosti – nekatera izhodišča in pogledi.' V: *O pustu, maskah in maskiranju: razprave in gradiva*. Fikfak, J., A. Gačnik, N. Križnar, H. Ložar - Podlogar. (ur.). Ljubljana: založba ZRC, ZRC SAZU. Str. 9–20.
- Fuchs, B. (2004). *Ljudski plesi v osnovni šoli: Priročnik za učitelje, mentorje in vaditelje*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Fuchs, B. (2007). 'Prirejanje plesov odraslih za otroke: Na praktičnih primerih štajerskih in prekmurskih plesov.' *Folkloristik* 3. Str. 44–46.
- Gobec, D., B. Kroflič, N. Lenard (1976). Metodika ritmično-gibalne vzgoje. Vzgojiteljska šola v Ljubljani. Gradivo za interno uporabo vzgojiteljske šole v Ljubljani.
- Knific, B. (2005). 'Otroške folklorne skupine in njihovi programi: napotki za »začetnike« in smernice za ostale.' *Folkloristik* 1. Str. 42–46.
- Knific, B., M. (2007). 'Otrok in plesno izročilo.' *Etnolog* 17/2007. Str. 43–60.
- Kroflič, B. (1992). 'Ustvarjalni gib kot metoda celostnega pouka na razredni stopnji osnovne šole.' V: *Vzgojni koncepti in raziskovanje v vzgoji in izobraževanju*. Rajtmajer, D. (ur.). Str. 270–274.
- Kroflič, B. in Dora Gobec (1982). *Plesna vzgoja predšolskih otrok*. Ljubljana: Zavod SR Slovenije za šolstvo.
- Kroflič, B. in Dora Gobec (1989). *Plesna vzgoja za najmlajše*. Novo mesto: Pedagoška obzorja.
- Kroflič, B. in D. Gobec (1995). *Igra – gib – ustvarjanje – učenje: metodični priročnik za usmerjene ustvarjalne gibno-plesne dejavnosti*. Novo mesto: Pedagoška obzorja.
- Krstić, S. (1979). 'Metodika uvajanja otroka v ljudski ples.' *Folkloristik* 2 (1). Str. 15.
- Lubej, N. (1997). *Pikapolonica, hvala za zlato kolo*. Maribor: Zveza kulturnih organizacij.
- Marentič Požarnik, B. (2000). *Psihologija učenja in pouka*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Mencej, M. (2005). 'Čarovništvo kot temelj za razvijanje lokalne identitete.' V: *Dediščina v očeh znanosti*. Hudales, J. in N. Visočnik (ur.). Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo. Str. 155–166.
- Neubauer, H. (2001). *Učni načrt*. Izbirni predmet: program osnovnošolskega izobraževanja. Plesne dejavnosti: ples, ljudski ples, starinski in družabni plesi. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport: Zavod RS za šolstvo.
- Ramovš, M. (1984). 'Ljudski ples v usmerjenem izobraževanju.' *Folkloristik* 7 (2). Str. 24–25.
- Ramovš, M. (1991). Otroške igre z odvezanjem in privzemanjem na Slovenskem. *Traditiones* 20. Str. 127–141.
- Ramovš, M. (1994). 'Ljudski ples v osnovni šoli.' *Glasnik Slovenskega etnološkega društva* 34 (4). Str. 43–45.
- Ramovš, M. (2002). 'Sporočilnost slovenskega ljudskega plesa.' *Poligrafi* 7 (27/28). Str. 105–135.
- Ravnikar, B. (1979). 'Mednarodno leto otroka.' *Folkloristik* 2 (2). Str. 19–21.
- Ravnikar, B. (1980). 'Prejeli smo.' *Folkloristik* 3 (2). Str. 31.
- Strel, J., J. Štihec in M. Videmšek (1992). 'Obremenjenost učencev z delom za šolo, stanje gibalnih sposobnosti in morfoloških značilnosti.' *Vzgoja in izobraževanje* 23 (6). Str. 36–39.
- Šoć, V. (1979). 'Potreba po ljudskem plesu na osnovnošolski stopnji v Črni gori.' *Folkloristik* 2 (3). Str. 36.
- Zagorc, M. (1999). '»Oblikovanje« plesalca – večplasten ustvarjalni proces.' V: *Vsestranska priprava plesalcev*. Zagorc, M. (ur.). Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport, Združenje plesnih vaditeljev, učiteljev in trenerjev Slovenije, Plesna zveza Slovenije. Str. 9–53.
- Zagorc, M. (2004). 'O plesu.' V: *Slovenska plesna pravljica: pripovedi o poteh slovenskega družabnega in športnega plesa*. Brun, N. (ur.). Ljubljana: Forma 7. Str. 9–11.

Debata v prvem razredu osnovne šole

Nives Videc, OŠ Gradec, Litija

Z debato v 1. razredu želimo doseči cilje, ki se neposredno ujemajo s cilji kurikularne prenove osnovne šole (Bela knjiga, str. 72). Posodobljeni cilji novega učnega načrta devetletne osnovne šole predvidevajo razvijanje otrokove sporazumevalne, mišljenjske in ustvarjalne zmožnosti. Namen novih učnih načrtov iz leta 1998 torej ni, da bi se predmetov le »učili«, pač pa da učenci odkrivajo, raziskujejo, sporočajo in razmišljajo. Poglavitni cilj pouka je spremeniti učenčev vlogo pasivnega poslušalca v aktivnega sooblikovalca lastnega učenja. Ena izmed učinkovitejših metod poučevanja je debata.

DEBATA KOT AKTIVNA METODA POUČEVANJA

Debata spodbuja kritično mišljenje (čudenje, spraševanje, dvomljenje, presojanje ...), razvija komunikacijske sposobnosti in spretnosti za sodelovanje (pozorno poslušanje, komentiranje mnenj drugih, argumentiranje stališč, sprejemanje drugačnih stališč, kulturno sodelovanje z ostalimi govorniki v diskusijski skupini), razvija domišljijo, ustvarjalnost, miselne spretnosti (sintetiziranje, postavljanje vprašanj, analiziranje, oblikovanje mnenj) in sposobnosti za življenje ter medsebojne odnose (tolerantnost, humanost, strpnost).

Značilnosti debate

Debata nima nobenega določenega končnega pogledda. Je raziskovanje, njen cilj ni pogovor pač pa napredek.

Dobra filozofska debata je izredno široka in prilagodljiva, v razredno skupnost vnaša več svobode in ustvarjalnosti, omogoča nenehno posredovanje idej, izmenjavo mnenj, izoblikovanje rešitev ter preizkušanje in preoblikovanje le-teh. Je višja vrsta dialoga, katere namen je vzbuditi kognitivne sposobnosti. Razvija komunikacijske veščine in informacijsko pismenost, hkrati pa učenci poglobljajo, razširjajo in znajo uporabljati pridobljena znanja.

Pripomočki

Pri debati mora imeti učenec možnost manipuliranja s konkretnim materialom in pripomočki: didaktične zgodbe, slikanice, risbe, fotografije, stenske slike, kartončke s sličicami, lutke, zgoščenke, CD-predvajalnik. Tudi učbeniki in delovni zvezki nudijo slikovno gradivo s primeri

iz otrokovega vsakdanjega življenja. Motivacijske zgodbe učence spodbujajo k razmišljanju, saj pripovedujejo o situacijah, ki jih doživljajo izmišljeni otroci, s katerimi se lahko identificirajo.

Načini izvajanja debat

Debata se razvija na različne načine: z opazovanjem, s poslušanjem zgodb, s pripovedovanjem izkušenj, skozi igro vlog, s pomočjo mimike, lutk, s slikami oz. fotografijami čustev ali situacij, z risanjem, s tabelsko sliko. Te dejavnosti večkrat izvajamo v jutranjem krogu.

Teme debat

Debate se nanašajo na teme, ki učence zanimajo in so del njihovega vsakdana (ljubezen, prijateljstvo, jeza, pravičnost, mišljenje, žalost, sreča, strah, skrivnost, laž ...), hkrati pa se povezujejo z učnimi vsebinami in cilji pri predmetih v 1. razredu.

Njihova čustva, sodelovanje in prilagajanje v skupnosti so na tej stopnji razvoja pomembne teme debat, saj imajo učenci težave s socializacijo in se še učijo pravilnega izražanja in reagiranja v različnih situacijah.

Vloga učitelja pri debati

Učitelj ima v skupini različne vloge. Na začetku nastopa kot organizator in spodbujevalec debate. Ko se skupnost raziskovanja vzpostavlja, je potrebno učence motivirati za debatiranje o neki temi. Učenci v 1. razredu še ne morejo raziskovati sami oz. se pripraviti na debato (knjige, revije, internet ...), zato jim gradivo pripravi učitelj. V debato se vključi kot raziskovalec in soiskalec. Učencem posreduje določen material, jim dovoli, da z njim manipulirajo, se igrajo. V debati kaže lastno čudenje in radovednost, sprašuje, izogiba se lastnih komentarjev, sklepa, učencem postavlja vprašanja, jim podaljšuje čas za razmislek in jih spodbuja h poglobljeni debati. Učitelj nastopa tudi v vlogi olajševalca. Poskrbi za vzdušje varnosti in zaupanja, da se učenci sprostijo.

VKLJUČEVANJE DEBATE V POUK

V osnovni šoli je debata vključena v obvezni izbirni predmet Filozofija za otroke v 7., 8. in 9. razredu. Izdelan je učni načrt za vsebine: kritično mišljenje (Harijeva odkritja), etično raziskovanje (Liza) ter jaz in drugi (Marko). V prvi triadi se Filozofija za otroke izvaja kot inovativni projekt že nekaj let.

Pouk v 1. razredu omogoča, da se debata lahko vključuje v večino predmetov. Vsekakor pa sta najpomembnejša interes in želja učitelja, da sledi sodobnim in aktivnim metodam dela. S tem učencem omogoča, da postanejo aktivni sooblikovalci lastnega učenja in se razvijajo v kritične in odgovorne osebnosti.

Razvojne značilnosti šest- in sedemletnikov

Ker je debata odvisna od otrokove razvojne stopnje, je potrebno upoštevati tudi značilnosti razvoja šest- in

sedemletnikov. Oblike in metode dela v vzgojno-izobraževalnem procesu prilagajamo razvojni stopnji učencev in tako posegamo na različna področja učenčevega razvoja; od čustvenega, preko socialnega, spoznavnega, gibalnega in moralnega. Šest let pomeni prehod iz ene v drugo fazo razvoja za večino otrok. Šest- in sedemletni otroci rešujejo probleme ob manipuliranju s konkretnim materialom. Na začetku šolanja so še egocentrični, kasneje pa že prehajajo v socializirano bitje.

Po Piagetu so otroci pri tej starosti na prehodu iz heteronomne v avtonomno stopnjo moralnega presojanja. Otroci razumejo pravila kot nekaj, kar je že od nekdaj dano, kar ni mogoče spreminjati, kasneje pa že razumejo, da so pravila ustvarili ljudje z namenom življenja v skupnosti (Labinowicz, 1995). Otrokov jaz se v tem obdobju še razvija, svoja občutja in doživljanja sebe začne otrok izražati naglas. Njihovo občutenje, razmišljanje, presojanje se tako izraža skozi govor in risbo. Otroška risba na tej stopnji razvoja je vse manj simbolična, prežeta s čustvi in postaja vse bolj realistična. Z govorom otrok sporoča

misli, občutke, čustva, pridobiva informacije, navezuje in vzdržuje socialne stike, preko govora lahko tudi čustveno odreagira.

Prvošolci in debata

V 1. razredu učenci še ne znajo pisati in brati. V predbralni in predpisalni dobi je izjemnega pomena razvijanje opazovalnih in zaznavnih zmožnosti ter miselnih procesov. V tem obdobju sta temeljni komunikacijski dejavnosti poslušanje in govorjenje, zato je zelo pomembno, da se z učenci čim več pogovarjamo in jih spodbujamo, da pripovedujejo o svojih doživetjih, občutkih, čustvih, izkušnjah. Tako se pri pouku večkrat nenačrtno razvije neformalna debata, saj se učenci še socializirajo in prihaja do situacij, ki zahtevajo debato (prepirl, pretep, jok, posmehovanje ...). Pri nekaterih temah iz učnega načrta pa debato izvajamo načrtno. Z njo učence spodbujamo, da kritično vrednotijo, raziskujejo, poglobljajo svoje znanje, iščejo nove razlage in predlagajo nove rešitve. Hkrati pa z debato razvijajo pozitivno samopodobo. Otroci s pozitivno samopodobo v šoli uspešnejši, prevzemajo vodilno vlogo v skupini ter spodbujajo in vodijo druge.

PRIMER DEBATE V PRVEM RAZREDU OSNOVNE ŠOLE

Debata o sreči

Potek debate:

- Z učenci se zberem v jutranjem krogu.

- Pogovarjamo se o čustvih. Učenci posameznemu čustvu določijo barvo ter pojasnijo svojo odločitev (rumena barva – veselje, modra barva – jeza, črna barva – žalost, rdeča barva – strah).
- Učiteljici z lutkama zaigra situacijo, ko se fanta prepirla za igrače, na koncu pa se objameta in se skupaj igrata.
- Pogovor o zaigrani situaciji.
- Zastavim problemsko vprašanje: Kaj pomeni sreča?
- Vmes zastavljam vprašanja, da učenci razmišljajo, iščejo odgovore ...

Svoja vprašanja sem zapisala v krepkem tisku, komentarji učencev pa so zapisani v navadnem tisku. Zaradi varovanja osebnih podatkov navajam le začetnice imen učencev. V primeru, da sta začetnici imen dveh otrok enaki, zapišem še drugo črko imena.

Ali imamo ljudje kakšna čustva?

G: Lahko si vesel.

H: Pa jezen na očija.

M: In ko mi K nagaja.

Ž: Tudi žalosten.

L: Meni je pa riba umrla, pa sem žalostna.

B: Včasih me je tudi strah.

Kako se vi počutite sedaj?

G: Vesela sem, ker sem prišla danes v šolo.

J: Jaz sem tako kot vedno. Vesel.

T: Jaz sem poskočna.

B: Vesel.

Kakšno barvo bi izbrali za veselje?

B: Rumeno.

J: Tudi rumeno.

J, zakaj si izbral rumeno barvo za srečo?

J: Zaradi tega, ker je sonce rumeno. Ker je sonce poleti in sem vesel, da je poletje.

T: Jaz sem pa danes prestrašena.

Zakaj si prestrašena?

T: Da mi kdo igrice ne bo vrgel po tleh.

Katero barvo bi izbrala za strah?

T: Rdečo.

Zakaj si izbrala rdečo barvo za strah?

T: Ker imam rdeče ustnice, ki jih stiskam, ko me je strah.

A: Ker je kri rdeča.

Ali se kdo še kako drugače počuti? Kakšno čustvo še poznamo?

G: Žalost.

Katero barvo bi izbrala za žalost?

G: Črno.

Zakaj si izbrala črno?

G: Ker je črna takšna žalostna barva.

J: Tako kot črna zastava, ko nekdo umre.

T: Črni lasje so žalostni.

Ali to pomeni, da so vsi, ki imajo črne lase žalostni?

T: Črni laski so žalostni.

Ali so laski žalostni? Kakšni pa so potem laski od Š?

J: Veseli. Samo črni niso veseli. Moji so pa tudi veseli.

A: Jaz sem pa jezna na N (sestrico), ker mi je vrgla salamo v obraz.

Poišči barvo za tvoje počutje.

A: Modra.

Zakaj si izbrala modro?

A: Ker sem imela moder krožnik.

Ali poznamo še kakšno čustvo?

M, J: Lahko je tudi nekaj vmes.

E: Jaz pa nekaj drugega, objokan.

Kdaj pa si objokan?

AL: Kadar imaš bolečine.

Ali si lahko objokan tudi kadar si vesel?

J: Jaz sem vesela tudi, ko jokam.

Kam bi dali jok?

(Učenci se strinjajo, da k žalosti.)

Učiteljici zaigra z lutkami situacijo, ko se fanta prepirata za igrače, na koncu pa se objameta in se skupaj igrata.

Kaj sva zaigrali z učiteljico?

M: Da nista bila najprej prijatelja. Nista se imela rada.

T: Najprej nista bila prijatelja. Potem pa sta se imela rada.

Katera čustvo je prijetno?

J: Rumena.

Kaj pomeni rumena?

J: Da si vesel.

E: Da si srečen.

Kaj pomeni sreča?

E: Če mi nihče ne nagaja.

T: Če me zajec nič več ne grize.

G: Da mi je toplo pri srčku.

Kako se počutiš, ko si srečen?

(Učenci sami začnejo prepevati pesem Ko si srečen.)

A: Jaz sem pa srečna, ker imam sedaj nov računalnik, pa nov tiskalnik, pa novo miško, pa nove tipke.

J: Jaz sem pa srečen, kadar me učiteljica pohvali, pa ko se lahko s kolesom vozim.

M: Ko M (bratca) crkljam, pa ko sem ga lahko imela takole (pokaže), pa ker imamo dva računalnika.

M: Kaj pa tebe lahko osreči? Kdaj si ti srečen?

M: Ko mi kdo kaj da. In ko se gremo sankat.

N: Jaz bom takrat srečen, ko mi bo mami kupila pištolco.

Ž: Ko sem imel rojstni dan.

L: Srečna sem, ko je sonček.

JA: Včeraj sem bil, ker mi je mami kupila igračo.

Š: Jaz sem pa srečna, ker moj ata pride iz službe (dela v tujini).

B: Kadar se kdo z mano igra, mi kakšno igračo posodi.

ŽA: Jaz sem pa srečen, ko grem na plavanje in gimnastiko.

Ž: Srečen sem, ko peljem kužka na sprehod.

B: Srečen sem, ko mi oči dovoli igrati igrice na računalniku.

G: Ko svojega kužka božam.

M: Ko smo delali limonado v šoli.

AL: Ko se igramo in imamo pouk.

E: Ker sem se preselila iz majhnega stanovanja v hišo.

G: Preveč sem srečna, ko se mi obe mucki pustijo v naročju božat.

J: Ko sem se prvič z novim kolesom po ulici vozil. Pa sem tisočkrat celo ulico prevozil.

N je rekel, da bo srečen, ko mu bo mamica kupila pištolo.

Ali nas lahko osrečijo tudi drugi?

M: Ja.

G: Božiček, dedek Mraz, Miklavž, dedek, babica.

T: Vsi ki pridejo na moj rojstni dan.

B: Mene pa oči in mami, kadar mi kaj kupita.

L: Bratec.

AL: Jaz sem pa takrat vesel, ko mi sestra da račune. Račun me osreči, ker imam rad račune.

S: Mene osreči Ž, ker si kdaj kaj zamenjava.

Ali lahko tudi vi kdaj koga osrečite?

D: Ko imam rojstni dan.

M: Ko mi kdo posodi avto, jaz mu pa tudi kaj posodim.

J: Jaz dam mamici ljubčka.

A: Jaz pa mamico tako osrečim, da grem brez problema flavto vadit in note.

T: Mamico stisnem in ji dam ljubčka in rečem: Mamica, jaz te imam pa rada. Ona pa mene tako osreči, da mi kupi kakšno igračo, pa nove kavbojke.

Ž: L-ja včasih, če pride k meni.

S: J-ja, ko pridem k njemu s kakšnimi igračkami in se kdaj skupaj igrava.

G: Osrečim svoje prijateljčke.

Ali je sreča nalezljiva?

A, E: Ja.

ŽA: Ja, zato smo pa potem lahko vsi srečni.

A: Pri nas doma je. Jaz sem vesela, ker me je mami danes prvič v šolo pripeljala, sestra je vesela, ker gre danes z mamico v vrtec, ker še ne hodi tja. Mami pa je vesela, ker ima danes dopust.

A: Jaz sem pa včeraj sebe osrečil, ker sem znal do 302 preštet, pa to zvečer ob devetih.

Kaj pomeni, da je sreča lahko naše zdravilo?

G: Zaradi tega, ker potem imaš veliko prijateljkov, ker se lahko z njimi igraš, pa ti ni dolgčas.

L: Ker se dobro počutiš.

Ali je mogoče, da je kdo ves čas srečen?

(Več učencev odgovori: Jaz.)

L: Ja. Zmeraj sem srečna.

AL: Kdaj sem, kdaj pa nisem.

AL: Vse dneve si srečna L? Da se z nobenim ne skregaš?

L: Tudi kdaj nisem.

M: Ne.

G: Jaz sem pa zmeraj srečna, tudi če se ful jokam sem še na en način srečna.

L: Ampak, če se jokaš, to se lahko jokaš tudi zaradi sreče.

ZAKLJUČEK

V Sloveniji je debata v nižjih razredih osnovne šole še zelo slabo zastopana. Učitelji razrednega pouka razpolagamo s skromno izbiro učbenikov, priročnikov in drugih gradiv. Tako vključevanje debate v pouk temelji zgolj na samoiniciativnosti in spretnostih posameznega učitelja.

Učenci v 1. razredu so radovedni, motivirani in pripravljeni na nove izzive. Na tej stopnji so prilagodljivi, vodljivi in z zanimanjem sledijo vlogi učitelja v debati. Ko učenci spoznajo, da ni pravih in napačnih odgovorov, celo najbolj zadržani začnejo sodelovati. V začetnih debatah učenci pogosto preprosto le trdijo tisto, kar se jim zdi prav, kasneje pa se naučijo te trditve tudi utemeljevati. Z debatami se učencem večkrat odpre nov svet razmišljanja. V našem razredu se skupnost raziskovanja že gradi in napredek je opazen. Pri debatiranju s šest- in sedemletniki razmišljam, kaj učitelji zamujamo pri učencih, ko njihove radovednosti ne spodbujamo ali pa jo celo zatiramo. Kljub temu da učiteljem razrednega pouka primanjkuje filozofskega znanja in tako debata včasih postane le podlaga za filozofsko debato, se mi zdi vredno, da se zaradi že omenjenih vplivov debate na učence le-ta vključuje v pouk že na nižji stopnji izobraževanja.

Literatura:

Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji (1995). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.

Horvat, T., Magajna, L. (1987). Razvojna psihologija. Ljubljana: DZS.

Kolenc, M. (1999). Filozofija za otroke. Diplomsko delo. PeF Ljubljana.

Kotnik, R. (1996). Učiti filozofijo ali učiti filozofirati. V: Filozofija v šoli, str. 10.

Labinowicz, E. (1989). Izvirni Piaget. Ljubljana: DZS.

Lipman, M. (2004). Družbeno raziskovanje – priročnik za čitanko Marko. V: FNM, let. 11, št. 3/4, str. 15–38.

Lipman, M. (1988). Philosophy goes to School, Philadelphia: Temple University Press, str. 15.

Lukanc, M. A. (2001). Filozofija v mali šoli – šestletnik filozof? V: FNM, let. 8, št. 1/2, str. 16–18.

Lukanc, M. A. (2000). Filozofija v mali šoli. Šestletnik – igri filozof. Diplomaska naloga. PeF Ljubljana.

Piciga, D. (1995). Od razvojne psihologije k drugačnemu učenju in poučevanju. Nova Gorica: Educa.

Skirt, B. (2004). Kritično zagovorništvo za informacijsko dobo ali izobraževalna debata za nove kompetence informacijske družbe 21. stoletja. <http://www.ljudmila.org/debata/predstavzip.doc> (pridobljeno november 2007).

Šimenc, M. (2002). Filozofija za otroke: osnovni elementi programa. FNM, let. 9, št. 1/4, str. 4–11.

Šimenc, M. in Kotnik, R. (1996). Filozofija v šoli – prispevki k didaktiki filozofije. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Štiglic, M. in Žumer, M. (2001). Filozofija za otroke kot izbirni predmet v zadnji triadi devetletke. V: FNM, let. 8, št. 3/4, str. 22–25.

Zupančič, M., Justin, J. (1999). Otrok, pravila, vrednote. Otrokov moralni in socialni razvoj. Ljubljana: Didakta.

Preventiva pred škodljivimi vplivi sončnega sevanja v slovenski osnovni šoli

Špela Peklaj, OŠ Bičevje, Ljubljana

V zadnjih letih ali morda desetletju je tudi v naši družbi zaznati pozitivne premike v skrbi za svoje zdravje. Vse več ljudi se zanima za zdrav ali bolje rečeno bolj zdrav način življenja. Ta vključuje predvsem skrb za zdravo uživanje uravnotežene in zdrave prehrane, skrb za zdravje v povezavi s higieno in rednim gibanjem, ne nanazadnje tudi redne obiske pri zdravniku, ki naj bi preprečili nastanek ali napredovanje bolezni, ki slabšajo kakovost našega življenja ali pa ga celo ogrožajo. Družbeni trendi k bolj zdravemu načinu življenja se kažejo povsod – tudi v šoli. Sodobna dognanja dermatovenerologov nas opozarjajo, da je nujna tudi preventiva pred škodljivimi vplivi sončnega sevanja.

ZAKAJ?

Sončno sevanje v manjši dozi vpliva na človeški organizem blagodejno in sproža številne ugodne procese, ki so nujni za dobro zdravje in normalno delovanje organizma. V zadnjem času pa je zaradi sprememb v naravi postalo sončno sevanje nevarno. Pojavnost nekaterih bolezni, ki jih povezujemo z izpostavljanjem sončnemu sevanju, je močno narasla. To so težave z vidom, celo slepota in obolenja kože. Najnevarnejša so rakava obolenja kože, posebej maligni melanom. Število obolelih Slovencev za to najnevarnejšo obliko raka na koži se vsakih 10 let podvoji. Največ sončnega sevanja prejmemo kot otroci in njegovi škodljivi učinki se kumulirajo. Pred škodljivim sončnim sevanjem se je pametno zaščititi, saj na ta način lahko zmanjšamo možnosti za nastanek bolezni za 80 %.

V Sloveniji je skrb za preventivo osnovnošolske populacije pred škodljivimi vplivi sončnega sevanja skromna. Učni načrti, ki sicer vključujejo skrb za informiranje o zdravem življenjskem slogu, ne omenjajo preventive pred škodljivimi vplivi sončnega sevanja, razen v 6. razredu pri predmetu naravoslovje. Šole ponavadi ne premorejo zaščite pred sončno pripeko, kot je večji nadstrešek, senca velikih dreves, senčniki in podobno. Učitelji se pogosto ne zavedajo nevarnosti in učence izpostavljajo soncu.

Slovenski 9–11-letniki, ki so bili vključeni v raziskavo o preventivi pred škodljivimi vplivi sončnega sevanja v slovenski osnovni šoli, se ne zavedajo povsem, kako nevarno je lahko sonce. Njihovo vedenje je omejeno na takojšnje učinke pretiranega izpostavljanja soncu, kot so sončne opekline (prepoznava jih 31 % učencev), ne zavedajo pa se dolgoročnejših posledic (rak prepoznava 15 % učencev, poškodbe oči pa le 7 % učencev). Kot zaščito pred škodljivimi vplivi sončnega sevanja najpogosteje navajajo kemična sredstva za zaščito kože (69 % učencev). Le 42 % učencev je redno zaščiteneh pred soncem, 15 % pa je

takih, ki nikoli ne uporabljajo zaščite (raziskava Peklaj, Š., nov. 2008).

Projektno se je z obravnavo teme zaščite pred škodljivimi vplivi sončnega sevanja ukvarjala Šola o soncu, ki je v letu 2006 združila sto slovenskih osnovnih šol, Zvezo društev za boj proti raku, Zvezo prijateljev mladine, Zvezo slovenskih dermatovenerologov, Ministrstvo za zdravje in Laboratorije Vichy. Letos je tema zaščite pred škodljivimi vplivi sončnega sevanja ena od tem projekta Zdrava šola.

Tudi če vaša šola ne sodeluje v projektu Zdrava šola, je pomembno, da se o temi pravilne zaščite pred škodljivimi vplivi sončnega sevanja učitelji poučimo in učencem posredujemo znanja, ki jim bodo omogočila ohranitev zdravja. Naše aktivnosti lahko izvedemo v okviru pouka ali drugih dejavnosti na šoli.

UČENCI NAJ SE NAUČIJO:

Sonce ima koristne in škodljive vplive na živa bitja. Sončno sevanje povzroča opekline, poškodbe kože in oči. Zadrževanje v notranjosti prostorov in v senci v določenem času leta/dneva pomaga zmanjšati škodljive učinke sončnega sevanja na našo kožo in oči.

Primerna zaščita: sončna očala, pokrivala, oblačila, kreme za zaščito pred soncem pomagajo, da se škodljivi učinki sončnega sevanja zelo zmanjšajo.

Sprememba barve naše kože pomeni, da je koža poškodovana.

Zemlja ima zaščitni ozonski plašč, ki zadrži večino škodljivega sončnega sevanja. Pred dehidracijo se zaščitimo s pitjem vode.

Učenci naj spoznajo, da lahko daleč največ za svoje zdravje naredijo sami, s tem da se zaščitijo pred škodljivimi vplivi sončnega sevanja.

Učenci naj pridobijo spretnosti in veščine:

- komuniciranja o temi zaščite pred soncem;
- izbiranja primerne zaščite pred soncem;

- pravilnega nanašanja kreme za zaščito pred soncem;
- navesti in držati se ukrepov za zaščito pred soncem tudi v šoli;
- opogumljanja drugih ljudi za to, da se zaščitijo pred škodljivim sončnim sevanjem.

PRAVILA PAMETNEGA IZPOSTAVLJANJA SONCU

1. Izpostavljanje soncu naj bo postopno

Ob odhodu na morje, denimo, se sončimo prvi dan le eno uro, drugi dan dve uri in tako naprej. Tako bomo dali koži čas, da se bo prilagodila na nove razmere. Pametno je poskrbeti za navajanje že pred odhodom, če imamo to možnost. Posončimo se malo na balkonu ali na vrtu, na izletu v naravo. Slovenski dermatovenerologi menijo, da nikakor ni primerna uporaba solarija, čeprav se v medijih oglašuje kot priprava na poletje.

2. Na sonce ne hodimo med 10. in 16. uro

Tudi kadar govorimo o izpostavljanju soncu, nimamo v mislih ure med deseto in šestnajsto. Takrat je edina primerna zaščita senca, ki jo poiščemo znotraj zgradb, posebej za ljudi z občutljivo kožo in otroke, za druge pa gosta senca dreves. Zgolj senčnik na plaži ne bo dovolj. Skozenj namreč pronicajo škodljivi žarki, veliko pa se jih tudi odbije od okolja in vseeno poškodujejo našo kožo. Preprosto pravilo za otroke je, naj ne hodijo na sonce, kadar je njihova senca krajša od njih samih.

3. Skrijmo kožo

Če se ne moremo zadrževati v senci, poskrbimo za mehansko zaščito kože. Oblecimo oblačila, ki naj bodo lahna, iz tkanin naravnega izvora, kot sta bombaž in lan. Pomembno je, da je tkanina gosta tkana in da oblačilo povsem pokrije kožo – pomeni dolgi rokavi in dolge hlačnice. Obvezno je pokrivalo, ki ne ščiti le lasišča, pač pa tudi kožo obraza, uhlje in vrat. Primeren je torej širokokrajni klobuk, ki naj bo iz naravnega zračnega materiala, npr.

slamnik ali pa legionarska čepica iz bombažne tkanine. Kapica s šildom ni zadostna zaščita pred soncem.

4. Uporabimo preparate za zaščito kože

Zaščitni faktor, ki je naveden na izdelku za zaščito pred soncem, se nanaša izključno na zaščito pred UVB-žarki. Norma za zaščito pred UVA-žarki še ne obstaja, ponavadi je naveden t. i. avstralski standard. Ta standard dosežejo izdelki, ki vpijejo vsaj 90 % vseh UVA-žarkov.

Pri nakupu bodimo pozorni na to, da ima sredstvo dovolj visok zaščitni faktor (vsaj 15), ki vsebuje UV filtre proti UVA in UVB-žarkom. Pomembno je, da je sredstvo fotostabilno, odporno proti vodi in – če je namenjeno otrokom – tudi proti pesku.

Zaščita je zagotovljena šele tedaj, ko nanesete na vsak kvadratni centimeter kože celotnega telesa 2 mg sredstva za sončenje – to je precej debela plast – in ustreza vsaj 30 ml za celotno telo.

Posebej pazljivo je treba nanesti zaščitna sredstva na izpostavljene in velikokrat pozabljene dele telesa kot so narti, uhlji, spodnja ustnica, pleša in veke.

Sredstva nanašamo 30 minut pred sončenjem, pa tudi po kopanju oziroma na vsaki dve uri. Ne pozabimo, da se moramo zaščititi tudi, kadar je oblačno, saj del žarkov prodira skozi oblake in poškoduje našo kožo, čeprav jih ne doživljamo kot vročino. Zaščititi pa se moramo, tudi če smo v senci, saj se del žarkov odbija od betona, trave, vode, peska ...

Najboljše zaščitno sredstvo predstavlja še vedno senca, zračna oblačila z dolgimi rokavi in hlačnicami, primerna pokrivala in zdrav človeški razum.

5. Po izpostavljanju soncu uporabimo sredstva za nego kože po sončenju

Antioksidanti v njih pomagajo popravljati poškodbe v koži. Koža se bo pomirila in navlažila. Tako bomo vsaj delno omilili škodo, ki je nastala med izpostavljanjem soncu.

6. Starši in učitelji bodimo pozorni na zaščito naših otrok pred škodljivim sončnim sevanjem.

Špela Peklaj POLETNI DAN

*Zjutraj Vane gre na prosto
in obleče res na gosto
tkano majico in hlače,
ki pokrijejo mu krače.*

*Na debelo se namaže
kjer še koža se pokaže,
noče biti ves rdeč,
da vsak dotik bi bil boleč.*

*Pamet spravi brž pod kapo,
zgrabi res primerno, tako
ki zaščiti glavo, vrat
in še cel obraz kosmat.*

*Za nameček še očala
doda si poleg pokrivala.
Ta zaščitijo oči,
da pogled se mu zbistri.*

*Znanec Vane zdaj na rame
nahrbtnik z vodo si zadane;
to bo z veseljem pil,
ko bo v senci se hladil.*

*Tam počaka še, da mine,
kar je najhujše od vročine.
Ko je ura štiri proč
domov odide vriskajoč.*

*Ta izlet je bil res lep
reče, ko zvečer odet
v svoji postelji leži
in misli na poletne dni.*

Viri:

- Peklaj, Š. (2005). Šola o Soncu, Laboratoriji Vichy.
Bauman, L. et al. (2004). Advances in healthy skin, Vichy Laboratories.
Ocvirk, J. et al. (2007). Šola o melanomu, Schering-Plough.
Godić, A. (2006). Škodljivost sončenja in zaščita, Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo.

Eko popoldne na OŠ Savsko naselje ali kako smo praznovali dan zemlje na OŠ Savsko naselje

Biljana Petač, OŠ Savsko naselje, Ljubljana

Naša šola, OŠ Savsko naselje, je sprejeta v projekt Eko šol že od leta 2003/04. Vsako leto se skrbno pripravljamo na različne akcije, ki jih kot eko šola izvajamo. Tako smo se letos odločili, da ob dnevu Zemlje, 22. aprilu, na naši šoli organiziramo ekološko popoldne. Izvedli smo ga na prenovljenih zunanjih šolskih površinah prav na dan Zemlje ob izjemno lepem sončnem vremenu. Dopoldne in popoldne je na naši šoli »kipelo« od vrveža in aktivnosti, saj smo želeli predvidene dejavnosti izvesti kar se da inovativno in ustvarjalno.

PRIPRAVA IN PROGRAM PRIREDITVE

Na pripravljanih sestankih **eko koordinacije** smo oblikovali vsebino in program dela za eko popoldne. V delo so bili vključeni vsi učenci in učitelji šole. Z ličnim vabilom »zgidbanko« s programom in ponudbo eko popoldneva smo povabili učence in starše ter prebivalce našega naselja, da se nam na šolskem eko popoldnevu pridružijo v veselem praznovanju dneva Zemlje.

Dejavnosti, ki smo jih izvedli na eko popoldnevu:

Eko športne aktivnosti: Rolanje za prvošolce..

Štafetne igre za učence druge in tretje triade.

Kolesarski poligon in prometna stojnica.

Eko kulinarična stojnica.

Boljši sejem: zamenjava ali podaritev igrač oz. še dobrih stvari.

Eko informacijska stojnica: Prospekti in pisni materiali z eko vsebinami.

Panoji s fotografijami eko dejavnosti na šoli.

Nastop otroškega pevskega zbora z eko himno.

V tednu pred eko popoldnevom smo z učenci izvedli očiščevalno akcijo vseh asfaltiranih in zelenih površin šole po razporedu čiščenja. Učenci so o tem napisali po-

ročilo za eko časopis. Dan pred praznikom Zemlje smo organizirali tudi **zbiralno akcijo starega papirja**, katere dobiček je bil namenjen **humanitarni akciji Pismo srca**.

Dan Zemlje – dopoldanske aktivnosti

Nastop gledališkega kluba

Učenci **Gledališkega kluba** so pod vodstvom mentorice napisali, pripravili in odigrali lastno igro **Nemogoč razred**. Odigrali pa so še igrico **Kralj Matjaž se je prebudil**.

Eko videoposnetki: spodbuda za lastno kreativnost

Na sam praznik Zemlje so si učenci prve in druge triade ogledali dokumentarni film **Smer eko**. V povezavi s posnetkom so učenci oblikovali likovne izdelke v poljubni tehniki in jih razstavili. Učenci so spodbujeni, da iščejo nove zamisli in rešitve o našem ekološkem obnašanju; pridobivali izkušnje v presajanju rož; izdelovali plakate, s katerimi so opozarjali na ravnanje z našim planetom.

Učenci tretje triade so si ogledali film **Neprijetna rešnica**. Opravili tudi praktični del eko pouka, saj so na šolskih zelenicah zasadili grmovnice in sadike. Na Slopakovem natečaju Embalaža vsepovsod okrog nas! So sodelovali s svojimi izvirnimi izdelki iz plastične embalaže.

DAN ZEMLJE – POPOLDANSKE AKTIVNOSTI

Nastop pevskega zbora z našo Eko himno OŠ Savsko naselje

Naše eko popoldne je bilo živahno in dobro obiskano. Začeli smo s **šolsko eko himno**, ravnateljica pa je imela pozdravni nagovor, v katerem je izpostavila dolžnost vseh nas za skrb našega planeta in vlogo šole, ki jo ima kot vzgojna ustanova pri ekološkem ozaveščanju že od majhnih nog.

Eko himna OŠ Savsko naselje

Res smo zaenkrat še mladi,
igra je naša radost,
vendar nas skrb za okolje
spremlja v lepšo mladost.
Šolarji iz Savsk'ga naselja
sklenili smo vsi v en glas,
čuvali bomo naravo,
da lepša bo za vse nas.

Refren

Življenje le eno je,
dolgo in zdravo naj bo,
združimo zdaj moči,
vsi poskrbimo za to,
da jutri še lepši bo,
s soncem vsak dan obsijan.
Naj eko šola zaživi,
to si želimo prav vsi!

Besedilo za našo **Eko himno OŠ Savsko naselje** je ob sprejemu naše šole v projekt Eko šol že leta 2003/04 napisala naša učiteljica za glasbeno vzgojo. Pojemo jo na melodijo iz filma Bratovščina sinjega galeba. Pesem je spevna in živahna, melodija gre hitro v ušesa. Naša je in vsem je zelo všeč. Še dolgo po končani prireditvi smo si jo popevali.

Eko kulinarična stojnica – ali jej zdravo, jej z glavo!

Mamljiva je bila ponudba na **eko kulinarični stojnici**. Imeli smo pokušino zdravih in enostavnih obrokov, sla-
stnih za želodec in prijetnih za oko. Pripravile so jih zadol-
žene učiteljice pod vodstvom vodje šolske prehrane. Nekaj
pa so jih prispevale tudi prizadevne mame naših učencev.
Potekala je tudi zanimiva izmenjava receptov za pripravo
le-teh. Dobro je bila obiskana s strani otrok in prisotnih
obiskovalcev. Ponudba je bila raznolika in bogata, kajti
prigrizkov je bilo dovolj za vse in jih zlepa ni zmanjkalo.

Kolesarski poligon in prometna varnost – ali pravilno opremljeno kolo je varno kolo!

Na **kolesarskem poligonu** je potekal preizkus varne vožnje. Poligon je pripravila mentorica prometne vzgoje. Vsem kolesarjem, ki so prišli na preizkus vožnje, je najprej pregledala kolo in opremo. Vsa kolesa, primerna za vožnjo v prometu, so dobila nalepko. Prav tako pa je opozorila na neustreznost koles in svetovala izboljšave le-teh. Na poligonu so se v vožnji s kolesi preizkušali tudi najmlajši, naši bodoči prvošolci. Staršem le-teh je bila ta ponujena dejavnost novost in so jo zelo pohvalili. Najmlajšim smo na prometni stojnici v spomin na eko popoldne in za varnost v prometu podarjali odsevnike in balone. Obojih so bili zelo veseli, še posebno starši bodočih prvošolčkov.

Boljši sejem – ali lepo je podariti igračo!

Boljši sejem je pritegnil predvsem učence prve triade. Zamenjavo so nadzirale zadolžene učiteljice. Učenci so z zadovoljstvom podarjali oz. zamenjevali svoje še dobre, vendar rabljene predmete, največkrat igrače. Marsikateri učenec je tako prišel do igrače, ki si jo je že dolgo želel, a je ni mogel dobiti. Starši so upoštevali naša priporočila, da naj bodo predmeti za boljši sejem še uporabni in celi. S »trgovino« so bili zadovoljni otroci in starši. Otroci so uživali v izmenjavi in podarjanju. Pridobili so izkušnjo, ki jo želijo ponoviti še kdaj. Komentar staršev je bil, da smo pametno spodbudili otroke, da so se nevsiljivo odrekli svoji stari lastnini in jih spodbudili k nesebičnosti podarjanja. Razmišljamo celo, da bi boljši sejem uvrstili tudi med ponudbo novoletnega bazarja.

Športne igre – ali zdrav duh v zdravem telesu!

Da smo prava eko šola, smo pokazali tudi s **Športnimi aktivnostmi**. Te so vodili športni pedagogi in mentorica rolanja. Rolanje na naši šoli poteka v programu nadstandardne ponudbe športne vzgoje za prvošolce. Izvaja jo mentorica rolanja, ki je pripravila poligon zanj. Prvošolci

so v popolni opreми za rolanje uživali **vtej dejavnosti**. Staršem so pokazali, kaj vse že znajo na rolerjih in koliko so se naučili.

Učenci druge in tretje triade so se pomerili v **štetnih igrah**. Ostali pa so navijali za svoje izbrane štetne ekipe.

Informacijska eko stojnica

Starejšim in mlajšim je bila poučna **stojnica z eko materiali**: prospekti, letaki, različnimi zgibankami in brošurami, ki so nagovarjale mimoidoče z različnimi zanimivimi in poučnimi eko vsebinami. Z zanimanjem so si ogledovali tudi **panoje**, ki so v besedi in sliki prikazovali naše eko dejavnosti.

Zaključek – ali že danes misli na jutri!

Naše eko popoldne je minilo v prijetnem druženju s starši in otroki, z učitelji in učenci ter prebivalci našega naselja. Pokazali smo, da lahko z dobro voljo in pripravljenostjo do dela sebi in drugim okrog nas obogatimo pomladno popoldne ter dostojno proslavimo dan Zemlje.

Praznik **Zemlje** je bila lepa priložnost, da ozaveštimo svoj odnos do okolja, sebe in drugih okrog nas, zraven pa ne pozabimo, da je Zemlja skupni dom vseh nas in da smo kot posamezniki in skupnost odgovorni za svoje ravnanje, saj nam ni vseeno, kaj se z njo dogaja in kakšna prihodnost čaka nas in naše zanamce na njej.

O našem praznovanju Zemlje je nastala tudi bogata **foto galerija**, ki si jo lahko ogledate na spletni strani naše šole.

Eko popoldnevu je prisostvovala tudi **televizija SLO 1**, ki je posnela naše praznovanje. Opravila je nekaj intervjujev z udeleženci in obiskovalci prireditve in v svojih oddajah poročala o tem.

Brez lažne skromnosti lahko zapišemo, da smo z dobro pripravljeno prireditvijo, s programom in izvedbo le-tega storili nekaj dobrega zase, za svojo skupnost in za naš planet. Uspelo nam je in ponosni smo na to!

Oh, te šole v naravi!

Majda Josipović, OŠ Staneta Žagarja, Kranj

Kar je nekaterim v breme, je drugim v veselje. Splet okoliščin pa lahko vse spremeni.

Že vrsto let pri načrtovanju letnega delovnega načrta zavzdihnem, ker vem, da se tudi to leto ne bom mogla izogniti šoli v naravi. Pomislim na štiriindvajseturno odgovornost in skrb za učence, na morebitne poškodbe, domotožje učencev, medsebojna nesoglasja, iskanja izgubljenih oblačil ... Lahko bi še in še naštevala, vendar učitelji, ki ste kdajkoli že bili v šoli v naravi, še predobro poznate spremljajoče tesnobne občutke.

Na konferenci sem izvedela, da gremo z učenci 3. a razreda v maju v dom Jurček v Kočevje. Bila sem prijetno presenečena nad svojim odzivom, saj me je namesto tesnobe zajel val olajšanja. V tem domu sem bila namreč že prejšnji dve leti, zato mi ni nepoznan.

Šola v naravi je bila v organizaciji CŠOD. Vodja doma in učitelji so strokovni, dobro organizirani, prijazni, fleksibilni ... Sobe so prostorne, svetle in čiste; kuharici pa pripravljata okusno, raznoliko hrano, ki je vedno dovolj.

Kje leži mesto Kočevje? Iz Kranja smo se peljali preko Ljubljane do Škofljice in nato proti Kočevju. V Kočevju smo zavili proti centru mesta, pred cerkvijo sv. Jerneja še malo desno in že smo bili pri domu Jurček.

Kočevska, pokrajina s pridihom mistike, v svojem obsevu skriva čudoviti svet narave. Kar devetina pokrajine je porasle z gozdovi. Pragozd obiskujejo strokovnjaki iz cele Evrope. Ogleda vredne so Želenjske jame, Ledena jama, Eleonorina jama, Koblarska jama in Jama treh bratov. Zelo lepo je Rudniško jezero z izredno bogatim ptičjim svetom. Skozi mesto teče reka ponikalnica Rinža. Na robu mesta je urejena gozdna učna pot Rožni studenec. Vse naravne znamenitosti skrivajo pestre rastlinske združbe, ohranjen avtohtoni živalski svet in številne kraške pojave.

Končno smo dočakali težko pričakovani dan odhoda, sredo, 6. 5. 2009. Vse je potekalo kot po maslu. Skupaj smo preživeli tri nepozabne dni.

Polni lepih vtisov in še bolj povezani med seboj smo se vrnili v Kranj. V teh treh dneh smo tudi uspeli uresničiti vse učne vsebine, ki sem jih izbrala glede na učni načrt, interes učencev in ponudbo CŠOD.

SREDA, 6. 5. 2009 – DRUŽBOSLOVNO PODROČJE: MESTO KOČEVJE SE PREDSTAVI

Cilji: spoznavajo družbenogeografske elemente mesta, kulturnozgodovinsko dediščino.

Pot nas je peljala po obrobju mesta mimo Sajeve vile do opuščene železniške postaje, Rudniškega jezera, preko mostu čez reko Rinžo do Župnijske cerkve sv. Jerneja in po mestnem jedru do doma Jurček.

ČETRTEK, 7. 5. 2009 – NARAVOSLOVNO PODROČJE: GOZDNE ŽIVALI

Cilji: spoznajo vzroke ogroženosti tukaj živečih živali.

V učilnici smo veliko izvedeli o tukaj živečih živalih: rjavi medved, ris, divja mačka in volk. V roke smo lahko vzeli razne lobanje, se dotaknili nagačenega medveda, izvedeli veliko zanimivih zgodb.

-Naravoslovno področje: Iz zelenega v rjavo (gozdna učna pot Rožni studenec)

Cilji: spoznajo različne drevesne vrste, izvir in v njem živali, ločijo odtise živali.

Na gozdni učni poti smo iskali stopinje živali in delali njihove mavčne odlitke, jedli mlade bukovke liste, iskali živalce v izviru ...

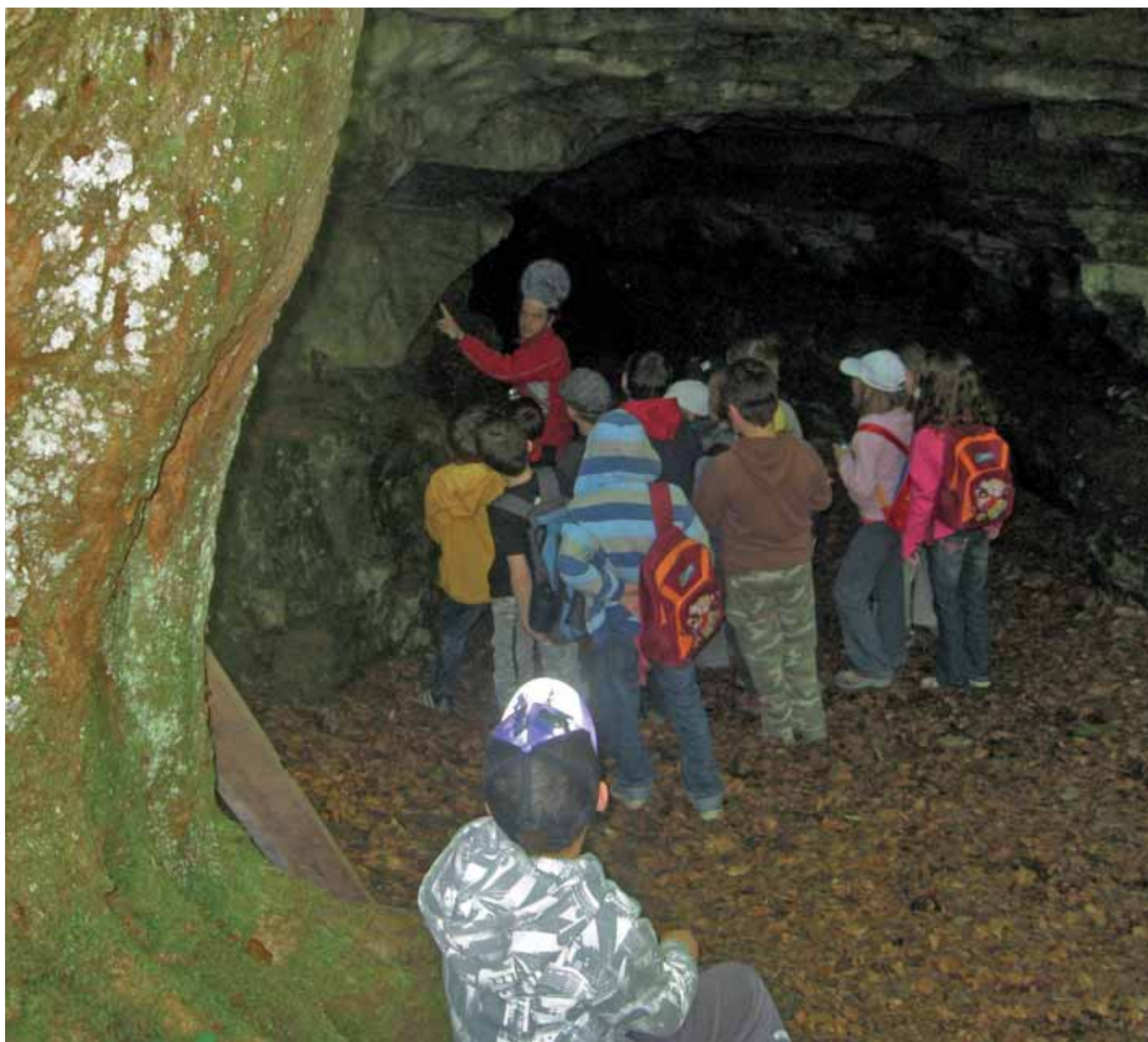
-Športno področje: Preživetje v naravi

Cilji: dopolnjuje predstavo o živalih in rastlinah, pridobivajo znanja, veščine in stališča, ki mu omogočajo skrbeti za lastno zdravje in zdravje drugih, zna zgraditi preprosto zavetišče, razvija kulturni odnos do narave in okolja.

Pot nas je peljala v smeri gozdne učne poti. Na gozdni jasi je kurišče obdano s kamni. Nanosili smo suhe veje in zakurili ogenj. Pekli smo jabolka in kruh ter se preizkusili v lokostrelstvu.

Zvečer pa je nastal problem. Imeli smo na izbiro ples ali nočni pohod. Da je bilo pravici zadoščeno, sem vprašala vsakega učenca posebej, kaj želi. Izglasovali so nočni pohod. Po večerji smo se odpravili ob robu mesta proti gozdu. Nato smo se pričeli vzpenjati. Na razgledni točki smo se ustavili in si ogledali osvetljeno mesto Kočevje z okolico. Po dveh urah smo se zadovoljni, utrujeni vrnili v dom.

PETEK, 8. 5. 2009 – NARAVOSLOVNO PODROČJE: VREME IN VREMENSKI POJAVI

Cilji: spozna veter, zna povezati hitrost vrtenja vetrnice z jakostjo vetra, po smeri vetrokaza določi smer vetra, spozna padavine.

Ob diapozitivih smo veliko izvedeli o vremenu in vremenskih pojavih. Izdelovali smo tudi vetrnico.

-Naravoslovno področje: Skrivnostni svet kraških jam

Cilji: spozna živa bitja in okolja, v katerih žive, spozna, da imajo rastline, živali in človek lastnosti, ki jim pomagajo živeti v njihovih okoljih.

Kot zadnje nas je čakalo še najzanimivejše: ogled kra-

ške jame. Polni pričakovanja smo se s svetilkami odpravili do jame. Učitelj je učence razdelil v dve skupini. Ena skupina je šla v jamo, drugi pa smo raziskovali njeno okolico. Potem sta se skupini zamenjali. Ob prepevanju pesmi, smo se vrnili. Čakalo nas je še pakiranje in kosilo.

Kakšne vtise so imeli prav vsi učenci, lahko razberemo iz zapisa Klemena.

Sreda: V domu Jurček je zelo lepo.

Četrtek: V domu Jurček je zelo, zelo lepo!

Petek: V domu Jurček je zelo, zelo, zelo lepo!

Tudi jaz se strinjam. Če se k trikotniku starši, učenci in učitelj priključi še dober kolektiv doma, je strah res odveč.

Strokovno komuniciranje v nemškem jeziku pri avtoserviserjih

Božo Žibret, Srednja šola za storitvene dejavnosti in logistiko, Celje

Predmet in cilji

Prispevek obravnava metodološki pristop k poučevanju nemščine v okviru srednjega poklicnega izobraževanja za poklic avtoserviser na poklicni šoli.

Namen prispevka je poiskati pristope k razvijanju materialov za poučevanje tujega jezika stroke za specifične ciljne skupine in obenem ozavestiti družbo in izobraževalne institucije o pomenu, ki ga ima znanje nemškega jezika za slovensko gospodarstvo.

Mnogo ljudi razmišlja v tej smeri (žal tudi moji stnovski kolegi): če obvladaš angleščino, si osvojil ves svet. Večino jih meni, da je danes dovolj znanje enega jezika. Vendar pa pozabljamo nekaj dejstev:

- nemško govoreče dežele so naši najpomembnejši gospodarski partner;
- Avstrija je naša sosednja država;
- imamo močno nemško avtomobilsko industrijo (VW, BMW, Mercedes, Audi ...), katere računalniški programi za odpravljanje napak na avtomobilu so v nemškem jeziku;
- v slengu avtoserviserjev se pojavljajo popačenke, ki so nemškega izvora (cilinder, nem. der Zylinder – slov. valj, hauba, nem. die Haube – slov. pokrov motorja). Takšnih izrazov bi lahko v avtoservisni delavnici našli na stotine.

Še en argument, ki potrjuje, da je znanje nemščine potrebno.

PRISTOP K POUČEVANJU

Na vseh področjih jezika izhajamo iz prakse ob uporabi orodij, ki so za ciljno skupino zanimiva (internet itd.), z namenom najbolj dvigniti raven motivacije.

Na fonološko-grafemski ravni in pomenoslovju se osredotočimo na pomen sobesedila, na prepoznavanje znanih popačenk in na veliko bližino prakse. S tem ohranjamo pozornost dijakov.

Preden sem se lotil poučevanja jezika stroke, sem si postavil naslednja vprašanja:

Kakšna naj bo motivacija?

Koliko naj bo pravopisa, slovnice, besedišča?

Kako in na kakšen način se naj izvaja preverjanje in ocenjevanje?

Kako globoko se naj poglobljam v stroko?

Povedati je treba, da gre za poučevanje nemščine kot drugega tujega jezika v triletnem programu avtoserviserja. S poučevanjem sem si pridobil izkušnje v štiriletnem programu prometnega tehnika. Vendar gre v triletnem programu za drugačno populacijo dijakov. Ti dijaki imajo slabo predznanje tudi pri prvem tujem jeziku.

SLOVNICA

Način obravnavanja slovnice je več. Izhajati moramo iz strokovnega okolja. Dijaki lahko izpolnjujejo tabele, rešujejo križanke nemških strokovnih izrazov, povezujejo, delajo vaje pisanja ipd.

Pri slovnici smo se na začetku osredotočili na števila, osebne zaimke, glagola *imeti* in *biti*. Pri tvorjenju stavkov smo uporabljali samo komunikacijska sredstva. Podrobnejša razlaga bi bila nesmiselna, saj večina dijakov poklicne šole ne loči glagola od samostalnika, zaimka ipd. Seveda smo orali ledino na področju stroke. Sestaviti primerno zbirko nalog, ki bo dijake zanimala, da bodo vaje primerno zahtevne za začetnike, ni bilo lahko. Sestaviti je bilo treba nekaj nalog in jih nato preizkusiti pri pouku. Na naše presenečenje smo ugotovili, da dijaki zelo radi rešujejo pisne vaje. Zaradi velikega števila dijakov v razredu pa je zelo otežena komunikacija.

MOTIVACIJA

Je ključnega pomena za poučevanje nemščine v triletnem programu avtoserviser. Slišani stavki: *Nikoli ne bom rabil jezika, saj znam angleško; Angleščino in nemščino bom zamenjeva; Ne morem izgovarjati teh dolgih nemških besed so stereotipi, ki jih je bilo potrebno najprej odpraviti.*

Na vprašanje, odkod je največ uvoženih avtomobilov, na kateri internetni strani lahko najdete tuje rabljene avtomobile, dijaki kaj kmalu ugotovijo, da bi bilo znanje nemščine več kot dobrodošlo.

Predstavil bi vam internetno stran in nato učni list, ki ga dijaki rešujejo s pomočjo učitelja.

Pri učnem listu gre za besedilno vrsto *oglas*. To je bil eden najbolj motivacijskih delovnih listov, kar smo jih obravnavali. Mladi fantje radi iščejo motorje in avtomobile po internetu. Nekateri dijaki so tako posredovali dodatni internetni naslov. Spodnje besedilo je kopirano z internetne strani autoscout (www.autoscout.de). Zelo uporabna je tudi stran www.mobil.de. Nekateri starši dijakov celo uvažajo rabljene avtomobile in tovornjake iz Nemčije. Zgornji oglas sem uporabil kot podlago za spodnji učni list.

Učni list 1

Automarkt – Mein Traumauto

1. Pojdi na Google in vtipkaj autoscout.
2. Poišči znamko VW.
3. Izberi znamko Golf.
4. Izberi število kilometrov med 40 000 in 150 000 km.
5. Izberi ceno med 9 000 in 20 000 €.
6. Izberi navadni menjalnik.
7. Izberi moč motorja med 66/90 in 81/110 kw KS (PS).
8. Avto naj bo srebrne barve.
9. Brskalnik naj prikaže tudi avtomobile, poškodovane v nesreči.
10. Od dodatne opreme naj ima avto štirikolesni pogon in navigacijo.
11. Brskalnik naj išče avtomobile v Nemčiji in Avstriji.
12. Avto naj ima garancijo za rabljena vozila.
13. Napiši koliko je zadetkov.

14. Opiši, katero osnovno in dodatno opremo ima omenjeno vozilo (v nemščini in slovenski prevod).

- a) _____
- b) _____
- c) _____
- d) _____
- e) _____
- f) _____
- g) _____
- h) _____
- i) _____
- j) _____
- k) _____
- l) _____

Avto shrani na datoteko!

Ersatzteile/ Zubehör

Vse iskane predmete prekopiraj v Word!

1. Poišči zimsko pnevmatiko za omenjeni avto in napiši ceno.

2. Poišči blatnik za VW golf, najcenejši in najdražji.

3. Poišči strešne nosilce za avto (napiši razpon cen).

4. Poišči zaganjač za Golf 3 (napiši ceno in nemško besedo).

5. Napiši nemške besede, ki jih lahko najdeš za vse vrste luči!

6. Najdi volan za Golf 4 z zračno blazino!

7. POIŠČI SI SVOJ NAJLJUBŠI AVTO, KI BI GA UVOZIL. Prekopiraj ga v Word in prevedi pomembne podatke (starost, cena, moč, dodatna oprema ...).

8. Podatke shrani na datoteko ključ: ime in priimek.

9. misko.frisko@guest.arnes.si

ZAKLJUČEK

Učitelji tehničnih predmetov so navadno mnenja, da mora dijak znati poimenovati npr. 50 besed v tujem jeziku iz podvozja. Seveda se jezikoslovci ne strinjamo s takšnimi mnenji. Besedni zaklad 200 ali več besed dijaku ne koristi, če jih dijak ne zna povezati v poved in uporabiti v vsakdanjem življenju. Zaradi tega vedno bolj uporabljamo komunikacijska sredstva.

Gospodarstveniki ugotavljajo, da je znanje več tujih jezikov nujno. Nemščina ostaja v ospredju zaradi neposredne bližine Avstrije in Nemčije, kjer govori nemško več kot 100 milijonov ljudi. Tudi Evropska unija poudarja, da bi se naj učili jezik sosedске države. Nemčija je najpomembnejši strateški partner Slovenije. V Sloveniji se gradijo trgovine (Hofer, Lidl), kjer je pri izbiri delavcev zaželeno znanje nemščine. Obstaja torej več argumentov, zaradi katerih nemščine ne smemo zanemariti in se zadovoljiti samo z znanjem angleščine.

Za učenje nemščine dijake najbolj motiviramo z vajami prepoznavanja strokovnih besedil, reševanjem križank z nemškimi strokovnimi izrazi, izpolnjevanjem tabel in s povezovanjem besed. Pri tem uporabljamo pogosta komunikacijska sredstva in razvijamo enostavne slovnične strukture. Pri poučevanju vključujemo strokovno besedišče, ki se uporablja v več strokah. Naloga profesorjev je namreč ta, da dijake primerno usposobijo za delo in jim ponudijo vsebine, ki bodo zvišale njihovo zaposljivost in jim pomagale pri opravljanju poklica.

Literatura in viri:

Gscheidel R., Fachkunde Kraftfahrzeugtechnik, 28 Auflage 2004.

www.autoscout.de

www.mobil.de

Ustoličevanje koroških vojvod

Marija Maja Klun, Srednja šola za gostinstvo in turizem, Ljubljana

Na **Srednji šoli za gostinstvo in turizem v Ljubljani** vsako leto organiziramo šolsko ekskurzijo za prve letnike, in sicer na avstrijsko Koroško. Obiščemo gosposvetski prestol, ki je za kovano železno ograjo, poleg je na tabli besedilo, ki pojasnjuje zgodovino: vse napisano drži, samo Slovenci in ustoličevanje v slovenskem jeziku niso nikjer omenjeni. Ogledamo si tudi gotsko cerkev Gospa Sveta in Celovec, kjer je v Deželnem muzeju razstavljen knežji kamen. Vse to me je spodbudilo, da sem pripravila dramatizacijo ustoličevanja koroškega vojvode. Pri tem sem se naslonila na *Knjigo zanesljivih dogodkov* (*Liber certarum historiarum*) opata Janeza Vetrinjskega iz leta 1343. Dramsko besedilo smo uprizorili v razredu in nato še na informativnem dnevu.

VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNI CILJI, KI SMO JIH ZASLEDOVALI:

- spoznavanje zgodovine lastnega naroda;
- javno nastopanje;
- jasna izreka;
- protokolarna drža;
- premiki na odru in različnih prizoriščih;
- besedila se ne učimo na pamet, ampak ga lahko beremo z lista;
- nove besede;
- dvojezičnost krajevnih imen (slovenščina in nemščina);
- likovno oblikovanje treh prizorišč v obliki plakatov;
- priprava rekvizitov;
- zavedanje o državljanski vzgoji;
- strpnost oziroma sožitje med Slovenci in Avstrijci danes;
- knežji kamen je na našem evrskem kovancu kot simbol naših upravnih začetkov in naše vpetosti v Evropo;
- samostojno razmišljanje o interpretaciji preteklih dogodkov (npr. na tabli na Gosposvetskem polju Slovenci nismo omenjeni);
- oblikovanje osebnega odnosa do zgodovine slovenskega naroda.

POTEK DELA

V razredu se obnovi znanje iz zgodovine o ustoličevanju koroških vojvod, ki poteka na treh prizoriščih:

- pod Krnsko goro (danes Šentursko goro) je bil knežji kamen (danes je razstavljen v muzeju v Celovcu);
- Cerkev Gospe svete in
- Gosposvetsko polje – na kamnitem prestolu, ki ima en sedež proti vzhodu, drug proti zahodu.

Učenci na spletu najdejo omenjene kraje oziroma objekte in natisnejo njihove fotografije. Iz obstoječega materiala napravijo tri plakate, ki predstavljajo tri prizorišča ustoličevanja, čigar protokol se je odvijal verjetno ves dan.

Učitelj razdeli liste z dramskim besedilom ustoličevanja. Po drugem branju določimo vloge. Pari izpišejo rekvizite, ki so potrebni za uprizoritev (klobuk, meč, ogrinjalo, mošnjiček s kovanci, sveča, ki predstavlja ogenj, ...). Prinesejo jih od doma – pomagajo si z mečem za pusta, slavnostno ogrinjalo je lahko plašč učiteljice itd. Doma lahko na spletu poiščejo karantanskega panterja ali druge grbe iz tega obdobja, jih natisnejo in prinesejo v šolo. Dva narišeta ali naslikata na risalna lista lisastega vola in kobilo, ki ju v prvem prizoru pritrdimo na tablo levo in desno od kmeta na knežjem kamnu.

Izbira teme:

- ko obravnavamo zgodovino tega obdobja;
- kot projekt razreda;
- kot priprava na ekskurzijo.

KAKO SMO DOSEGLI CILJE

Predstavo **uprizorimo** najprej v razredu, pokažemo v sosednjem razredu ali na dnevu odprtih vrat šole. Zmožni smo javno nastopiti in doživeti uspeh na odru kot posameznik ali kot skupina, saj je vključen ves razred. Če smo pogumni, jo uprizorimo tudi na Gosposvetskem polju, ali vsaj preberemo na avtobusu.

Spoznali smo nove besede:

- pisan vol – lisast
- prapor – zastava
- praporščak – zastavonoša
- pravica po nasledstvu – dedna pravica
- grof, knez, vojvoda, cesar (plemiči razvrščeni po pomembnosti)
- neprava navada – poganska navada
- duhovnik, župnik, opat, prošt, prelat, škof, papež (cerkveni dostojanstveniki po pomembnosti)
- amen – tako naj bo
- komornik – visok uslužbenec na dvoru (ali na gradu)
- jelonosec – strežaj, natakar
- kosez – svobodnjak

Spoznali smo krajevna imena v slovenščini in v nemščini:

- Ljubelj – Loiblpass
- Drava – Drau
- Celovec – Klagenfurt
- Gospa Sveta – Maria Saal
- vojvodski prestol – Herzogstuhl
- Gosposvetsko polje – Zollfeld
- Vrbsko jezero – Woerther See
- Beljak – Villach
- Zilja – Geil
- Osojščica (smučišče) – Gerlitz
- Velikovec – Voelkermarkt
- Karavanški predor – Karawankentunnel
- Koroška – Kaernten
- Štajerska – Steiermark

Predstavo imamo za izhodišče pogovora pri državljanski vzgoji, ko govorimo o naših temeljih glede uprave in religije:

- Slovani in Germani (preplavijo redko poseljeno Koroško);
- pogani se pokristjanijo (tudi nasilno – *Krst pri Savici*,

France Prešeren);

- pomen pisane besede, ki jo prinese pokristjanjevanje (zapis opata Janeza Vetrinjskega) – ni naroda brez pisane besede (pomen Primoža Trubarja);
- demokratična izvolitev koroškega vojvode, ki prejme oblast iz rok svobodnega kmeta in ljudstva, to oblast potrdi škof kot božji namestnik. (Danes imamo demokratične volitve, kjer polnoletni državljani volijo poslance v državni zbor in najmočnejša stranka oblikuje koalicijsko in sestavi vlado. Cerkev je ločena od države, vera je ustavna pravica posameznika. Vera ni obvezna.).

USTOLIČEVANJE KOROŠKIH VOJVOD (DRAMATIZACIJA)

I. dejanje

Pod Krnsko goro (danes Šenturska gora) **je knežji kamen.**

Tam so 1. septembra 1286 kot vojvodo Koroške ustoličili goriško-tirolskega grofa Majnharda.

Prisotni:

- svobodni kmet – kosez (kmečka obleka, klobuk, čevlji). Njegova služba (sodelovanje pri obredu ustoličevanja) je dedna in jo je podedoval od očeta;
- pisan vol (naslikan ali narisana na risalnem listu);
- pisana kobilica (na risalnem listu);
- knez (nosi prapor dežele);
- spremstvo plemičev in viteзов;
- dvanajst praporcev;
- uradniki in plemiči s svojimi znaki (grbi);
- komornik.

Kmet nepremično sedi na kamenu, z eno roko drži pisane vola, z drugo roko pisano kobilico.

Pojavi se knez s praporom dežele, spremljajo ga plemiči in vitezi. Slečejo ga dragocenih oblačil in nekdo, ki ima to

pravico po nasledstvu, ga obleče v plašč, klobuk, suknjo si-vega tkanja in čevlje z jermeni (tako je oblečen tudi kmet).

Plemiči, vitezi in praporci, kar se da v sijaju, stoje knezu ob strani.

Komornik:

Smo pod Krnsko goro pri knežjem kamnu.

Kmet:

Kdo je ta, ki se tako prihajajoč približuje?

Okoli sedeči (ljudstvo):

Ta je knez dežele.

Kmet:

Ali je pravičen sodnik, ki ima v mislih blagor domovine, je svobodnega stanu, da bo vreden? Ali je spoštovalec in branilec krščanske vere?

Okoli sedeči:

Je in bo.

Kmet:

Vprašam torej, po kateri pravici me sme odstraniti s tega sedeža?

Okoli sedeči:

S 60 denarji, s temi pisanimi živalmi in z oblačili, v kate-ra je bil knez oblečen, tudi bo napravil tvojo hišo svobodno in brez davka.

Kmet (vstane, udari kneza narahlo po licu):

Bodi dober sodnik.

K sebi vzame živali in ponudi knezu prostor. Knez se postavi na kamen, z golim mečem se obrne na vse strani.

Knez:

Pravičen sodnik bom. Pijem vodo, da ljudstvo ne bo imelo poželenja po vinu. Zadovolji naj se s tistim, kar rodi za ohranitev življenja rodna zemlja.

Knez napravi iz kmečkega klobuka požirek mrzle vode.

Knez:

V slovenskem jeziku, ki se tukaj uporablja, in ne v drugem, odgovarjam pred cesarjem vsakomur, ki toži.

Zažigalec zažge nekaj ognjev na čast kneza – prižge svečo.

Komornik:

Vabim vas na slavnostno mašo v cerkev Gospe Svete. Pokaže z roko na plakat z Gospo Sveto.

II. dejanje

Od gore hiti knez k cerkvi Gospe Svete, ki je imela nekdaj škofovsko dostojanstvo. Tam naj bere škof ali odličnejši prelat sveto mašo in naj kneza, ob navzočnosti prelatov dežele, proštov in opatov, kakor stoji v škofovski knjigi, še vedno oblečenega v kmečko obleko, blagoslovi.

Škof:

V imenu Očeta in Sina in Svetega Duha te blagoslovim za vojvodo Koroške.

Prisotni:

Amen.

Komornik:

Zdaj, po končani službi, naj se ta obleka podari revežem. Vas pa vabim na svečano pojedino.

Z drugimi oblačili okrašen se poda knez k pojedini, kjer naj se maršal, komornik, jelonosec in točaj izkazujejo kar najbolj mogoče dostojno v svojih službah.

Komornik (po pojedini):

Vabim vas na Gosposvetsko polje.

Z roko pokaže na plakat z gosposvetskim prestolom.

III. dejanje

Nato se poda knez na gosposvetske travnike, da bi delil sodbo in pravico vsem, ki se tožijo. Tam se vidi postavljen sodni sedež, tam naj tudi podeljuje svoje fevde.

Vojvoda Koroške (prej knez):

Delim sodbo in pravico vsem tožečim. Tu podeljujem svoje fevde.

*Opomba:

Besedilo je funkcijsko posodobljeno, vendar se čimbolj drži izvirnika. Komornikovo besedilo je dodano, da vodi gledalca skozi različna prizorišča. Škofov blagoslov (kot skrajšano mašo) so sestavili dijaki.

Vir:

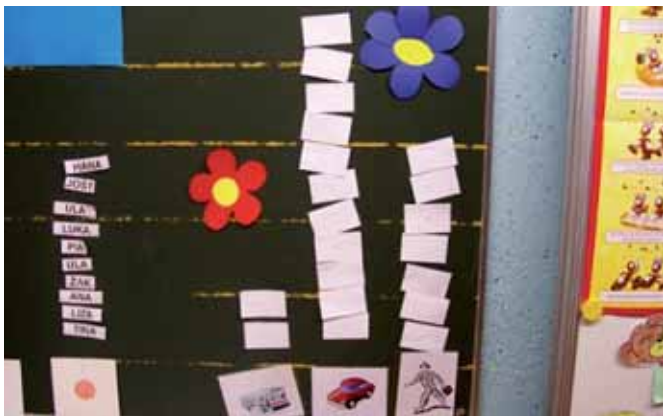
Opat Janez Vetrinjski: *Knjiga zanesljivih dogodkov (Liber certarum historiarum)*, 1343.

Prometna vzgoja v prvem razredu

Projekt Pasavček pri nas v šoli

Jožefa Seifert, OŠ Bistrica, Tržič

Večina otrok se v šolo pripelje z osebnim avtomobilom, nekaj jih prihaja peš, dva učenca se v šolo vozita z avtobusom. Po pripovedovanju učencev se velikokrat zgodi, da se vozijo v avtu neprijeti ali celo na sprednjem sedežu. To je dalo učiteljicam misliti, da je nujno, da se o vsem tem pogovorimo, poudarimo pomembnost varne vožnje v avtu, da poudarimo, kje je mesto prvošolčka v avtu, kako in kje mora sedeti in sam poskrbeti za svojo varnost.

V projekt Pasavček oz. Red je vedno pas pripet smo se letos vključile učiteljice in učenci prve triade iz OŠ Bistrica. V prvem razredu smo to učiteljici Alenka Pristov in Irena Japelj ter vzgojiteljici Marija Likozar in Jožefa Seifert. Načrtovane aktivnosti smo izvedle pri pouku in tudi v organiziranem podaljšanem bivanju (OPB), ki ga vodiva vzgojiteljici Marija in Joži.

Naša skupina se predstavi

V prvem razredu sta letos oddelka po 20 in 21 učencev. Po pouku nekaj učencev odide domov, nekaj jih gre v varstvo vozačev, ostali pa gredo v organizirano podaljšano bivanje, kjer nas je kar 30. Smo skupina vedoželjnih in razigranih prvošolcev, ki se zelo radi igramo, radi ustvarjamo in se družimo med seboj.

CILJI

Otroci:

- spoznajo pomen varnosti v prometu;
- pridobivajo izkušnje o prometni varnosti;
- poglobljajo znanja o prometni varnosti;
- opazujejo in spoznajo varne poti v okolici šole;
- spoznajo pravila varne hoje in jih upoštevajo v skupini;
- razumejo pomen vidnosti v prometu – rumena rutica, kresnička;
- spoznajo in prepoznajo za pešce pomembne prometne znake v šolski okolici;
- spoznajo pomen varne vožnje v avtomobilu;
- spoznajo načine, kako poskrbimo za varno vožnjo;
- spoznajo in razumejo pomen varnostnega pasu in otroškega varnostnega sedeža;
- spoznajo in razumejo pomen primerne obnašanja v različnih prevoznih sredstvih;
- spoznajo in razumejo pomen doslednega upoštevanja varnostnih predpisov (pripeti pas) pri vožnji v avtomobilu;
- aktivno sodelujejo pri načrtovanih dejavnostih.

Uporabljeni materiali in pripomočki

Pri izvedbi projekta smo uporabile različne materiale in pripomočke, nekateri so bili učencem že znani, z drugimi so se tekom projekta seznanili. Pri pogovoru smo uporabile veliko aplikacij, ki so otroke še dodatno motivirale

pri opisovanju in ugotavljanju varne hoje ter vožnje. Pri izdelovanju različnih izdelkov smo največkrat uporabili različen papir, škatlice in celo stare zgoščenke.

Uporabili smo tudi risani film, ki poučno govori o prometni varnosti in na otrokom znan način prikazuje nevarnosti na cesti, avtu, avtobusu.

Izvedene aktivnosti:

SREČANJE S STARŠI (POLICIST)

Na prvo srečanje s starši smo povabili tudi policista. Ta je staršem podrobno povedal in pokazal, kako se uporabljajo varnostni pasovi, kje prvošolec lahko sedi in kako mora biti pripet v varnostnem sedežu. Poudaril je, da lahko nepravilna uporaba varnostnega sedeža in varnostnega pasu otroku zelo škodita in ga ob hitrem zaviranju tudi poškodujeta.

Velik poudarek je policist dal tudi nošenju rumenih rutk in kresničk. Prosil je starše, naj svoje otroke navadijo na njihovo nošenje, kar bo še bolj poskrbelo za otrokovo varnost. Svetoval jim je tudi uporabo varne šolske poti, ki je označena z oranžnimi svinčniki.

TEHNIŠKI DAN: VARNA ŠOLSKA POT TER OGLED POLICIJSKE POSTAJE

Že drugi teden v septembru smo se s policistom odpravili po varni šolski poti do policijske postaje. Policist je bil zelo zadovoljen, saj so vsi učenci in učenke pridno nosili vsak s svojim imenom podpisano rumeno rutico.

S policistom smo se pogovorili o nevarnostih, s katerimi se kot pešci srečamo na cesti. Ponovili smo tudi pomen uporabe rutic, kresničk in svetlih oblačil.

Na policijski postaji so nas prijazno sprejeli, nam pokazali prostore, v katerih se policisti zadržujejo, pripomočke, ki jih pri svojem delu uporabljajo in vozila.

Policist je z vprašanji preveril osveščenost otrok o prometni varnosti, o uporabi varnostnih pasov, varnostnih sedežev, rumene rutice in kresničke ter kje v avtu morajo sedeti prvošolčki.

Na koncu so vsakemu učencu podarili kresničko in pobarvanko, skupaj s policistom smo se še fotografirali, nato pa nas je policist pospremil po varni poti nazaj v šolo.

V OPB smo se o obisku veliko pogovarjali, saj se je učencem res vtisnil v spomin. Barvali smo pobarvanke, ki so nam jih dali policisti in se igrali policiste, pešce in voznike.

TEHNIŠKI DAN: PROMETNA VARNOST

30. septembra smo z učenci pripravili 2. tehniški dan z naslovom PROMETNA VARNOST. Dan smo začeli v jutranjem krogu, kjer je vsak učenec povedal, kako sam poskrbi za varno vožnjo v avtomobilu, seveda kot sopotnik, ter kako kot pešec poskrbi za varnost na cesti. Skupaj smo potem ponovili, kaj pomenijo nekateri prometni znaki, ki smo jih srečevali na naših sprehodih, kako izgleda semafor za avte, kako za pešce in kolesarje, kakšna je varna hoja in kakšna je varna vožnja v avtomobilu.

Delo smo nadaljevali v naslednjih delavnicah:

- IZDELOVANJE AVTOMOBILA IZ PAPIRJA: gubanje, izrezovanje, lepljenje in barvanje.
- IZDELOVANJE Z LEGO GRADNIKI PROMETNE SITUACIJE: križišče, avtocesta, vozila ...
- IZDELOVANJE PROMETNIH ZNAKOV: barvanje, izrezovanje, lepljenje.
- IZDELOVANJE SEMAFORJA: oblepimo škatlo, izrežemo in prilepimo tri barvne kroge (rdečega, rumenega in zelenega), lepljenje.

Na koncu tehniškega dne smo pripravili razstavo naših izdelkov v razredu in tudi na hodniku pred razredom. Ponosni smo bili na pohvale, ki so jih dajali učenci višjih razredov in njihove učiteljice. V OPB smo se z našimi izdelki igrali. Na preprogi smo vozili avtomobile, z lego kockami smo sestavljali ulice in križišča. Igrali smo se tudi igro Varna pot v šolo.

SODELOVANJE NA NATEČAJU: »ČE BI BIL PROMETNI ZNAK ...« PROMETNI ZNAK NAM PRIPOVEDUJE

V decembru, mesecu praznovanja in obdarovanja, moramo še posebej poskrbeti za svojo varnost! Ceste in pločniki so zasneženi, poledeneli, zato moramo paziti nase še toliko bolj! Zato smo izdelali prometne znake, ki nas na te nevšečnosti opozarjajo. Seveda nismo pozabili tudi na nevarne petarde in rakete.

IGRAJMO SE S PASAVČKOM

Zelo smo se razveselili gradiva za izdelavo Pasavčka, ki premika roke in noge. Natančno smo Pasavčke izrezali, jih speli s sponkicami in se z njimi igrali tudi v OPB, ko nas ne priganja učni načrt. Naslikali smo tudi nekaj večjih Pasavčkov. Učenci so pri tem uživali, seveda so morali biti zelo natančni. Ko so bili izdelani, so se z njim igrali kot z večjo lutko.

SPREMLJANJE UČENCEV, ALI SE PRIPNEJO V AVTU

No, sedaj pa gre zares! Vsak učenec si je vsak dan dal šampiljko Pasavčka na kartonček, če se je v avtu pripel v varnostnim pasom. Prve dni se nekaj učencev ni pripelo, sredi tedna pa že vsi! Celo učenca, ki se vozita z avtobusom, sta se pripela. Ker nekaj učencev hodi v šolo peš, je seveda veljalo, če si se z avtom peljal popoldne.

ZELENA LUČ – VARNO V PROMETU!

V začetku marca smo pri spoznavanju okolja ponovili in utrdili naše znanje o prometu, prometni varnosti, pripenjanju v avtomobilu. Za lažjo predstavo nevarnosti, kadar ravnaš narobe, smo si ogledali risani film Zelena luč! Učenci so lahko videli, kakšno je napačno ravnanje in kako pride do njega in tudi PRAVILNO ravnanje, ki poskrbi za varnost samih otrok in drugih udeležencev v prometu.

MOJ RDEČI AVTO

Vsi se radi vozimo z avtomobili, ampak naš rdeči avto je čaroben in nas lahko popelje, kamor želimo, saj ima čarobna kolesa. Ne verjamete, kar pogledajte, kako se svetijo.

Za avto, ki smo ga izdelali v OPB, smo potrebovali veliko volje in natančnih prstkov.

DEMONSTRACIJA UPORABE OTROŠKIH SEDEŽEV IN OBISK PASAVČKA

Ob zaključni prireditvi in obisku Pasavčka smo na našem hodniku pripravili razstavo, kjer smo razstavili vse naše izdelke. Z učiteljico Ireno smo izdelali tudi razredni plakat, ki je prikazal, koliko zanimivih stvari smo delali v okviru projekta.

Pasavčku smo najprej zapeli pesmico Red je vedno pas pripet. Naučili smo se jo tako, da se otrok in Pasavček pogovarjata.

Predstavli so nam tudi pravilno pripenjanje z varnostnim pasom, kje mora biti narvnan in zategnjen. Vsak učenec se je potem sam usedel na mini avto in pokazal, kako se že sam zna privezati. Nekateri so še potrebovali pomoč, večina pa je bila pri pripenjanju kar samostojna.

Potem smo se še stehali na posebnih tehnicah,

ki pokažejo, koliko tehtamo pri hitrostih 30, 50 in 90 km na uro. Naša teža se res poveča, saj smo bili težki kot pujssek, medved ali slon.

Na koncu smo se s Pasavčkom še slikali in z njim zaplesali.

Vendar pa nas je čakalo še eno presenečenje. Pred šolo nas je čakal čisto pravi gasilski avto in prava gasilca. Pokazala sta nam, kako gasilci poskrbijo za varnost v primeru prometne nesreče ali požara. Vsi smo se kot pravi gasilci preizkusili v gašenju oz. zalivanju šolskega travnika.

EVALVACIJA

Projekt PASAVČEK, ki smo ga v tem šolskem letu izvedli v 1. razredu in v OPB, nas je spodbudil, da smo bolj načrtno in daljši čas razmišljali o prometni varnosti otrok. Razmišljanja smo prepletli s konkretnimi aktivnostmi. O prometni varnosti smo se pogovarjali ob vsaki priliki.

Vedno ko smo odšli na sprehod, smo se pogovarjali o pomembnosti vidnosti v prometu in nošenju rumenih rutic.

Velikokrat so učenci kar sami pričeli pogovor o pasovih, kje se sme sedeti, kako se hodi ob cesti, po pločniku, kako skrbeti za rumeno rutico, kresničko. Takrat smo svoja znanja zopet osvežili in dopolnili že pridobljena spoznanja. Dejavnosti smo nemoteno vključevale v redni pouk, ki zato ni bil nič ohromljen, veliko aktivnosti pa smo potem nadaljevali tudi v OPB.

Z vsemi sodelujočimi se strinjamo, da smo v pouk s temi dejavnostmi vnesli dodatna v današnjem času potrebna vseživljenjska znanja.

Medgeneracijsko druženje v podaljšanem bivanju – doprinos k uresničevanju ciljev vzgojnega načrta OŠ

Terezija Lukman, Osnovna šola Ivanjkovci

Če si starejši in mlajši med seboj pomagamo, zmoremo več in ustvarjamo boljšo družbo.
(Janez Drnovšek)

Kako resnične so te besede dr. Janeza Drnovška, smo začutili na Osnovni šoli Ivanjkovci, ko smo se vključili v prostovoljski medgeneracijski projekt povezovanja mladih in starejših, ki starost preživljajo doma.

UVOD

Slovenska filantropija v sodelovanju s slovensko platformo nevladnih organizacij za razvojno sodelovanje in humanitarno pomoč – SLOGA sodeluje v projektu »Tudi ti si delček istega sveta«. Osredotoča se na pomen medgeneracijskega dialoga skozi perspektivo izobraževanja za razvoj in ta del projekta združuje s projektom »Sadeži družbe«.

Predsednica društva upokojencev Kojsko kot priporočilo k temu projektu navaja, da smo v zadnjih desetletjih zaradi bliskovitega razvoja prezrli naravo, človeka in medčloveške odnose. Sreča je le v tem, da se po zaslugi nevladnih organizacij, ki se ukvarjajo s problematiko odnosa med generacijami, stvari obračajo na bolje. Znano je, da imajo mladi nova znanja in energijo, starejši pa izkušnje in modrost. In če to povežemo, nastane nova dodatna vrednost, ki ji pravimo razvoj.

Generalni sekretar Sveta Evrope Terry Davis v svojem govoru na 8. festivalu za tretje življenjsko obdobje projekt močno podpira in poudarja, da ustrezna skrb za starejšo generacijo ni samo stvar dobroteljnosti, temveč je odgo-

vornost in investicija. Družbena vključenost, spoštovanje in strpnost med generacijami so zelo pomembni. Kar predstavlja manjko v fizični moči, lahko nadomestimo z izkušnjami.

VZPOSTAVLJANJE MEDGENERACIJSKEGA DIALOGA V OSNOVNI ŠOLI KOT DEL VZGOJNEGA KONCEPTA

Vsepoščno je znano, da šola tudi vzgaja ne le izobražuje. V šoli otrok in mladostnik preživita večji del dneva in v tem času pridobivata formalno in neformalno izobrazbo. Vzgoja je izjemno pomembna, saj pripravi učenke in učence na kakovostno bivanje in sobivanje z drugimi in naravnim okoljem. Šole so pri načrtovanju in izvajanju vzgoje avtonomne. Avtonomnost pa je pogoj ustvarjalne svobode in s tem povezane strokovne odgovornosti.

Oblikovanje vzgojnega načrta šole je priložnost za razmišljanje o vrednotah, ki so pomembne za evropski kulturni prostor, za slovensko javno vzgojo in izobraževanje ter za lokalno okolje šole.

Vzgojni načrt je tudi priložnost za intenzivnejše sodelovanje – vključevanje staršev in učencev v oblikovanje kulture šole. Je vzpodbuda k večji medsebojni povezanosti, dogovarjanju in povezovanju skupnih odgovornosti.

Potrebno je najti pot, ki nas vodi skozi cilje, ki jih je sprejel Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o osnovni šoli (Uradni list RS, št. 102/2007).

Temeljni cilji unesco šol:

- vzgajanje v smislu Delorsovih stebrov;
- razvijanje medpredmetnega in medkulturnega povezovanja;
- vnašanje življenjskih nalog v učne načrte;
- spodbujanje strpnosti in pravičnosti;
- učenje človekovih pravic;
- spodbujanje razvoja skrbi za drugega;
- reševanje sporov s pogajanjem namesto s silo;
- ozaveščanje o nujni mednarodni solidarnosti;
- povezovanje s sestrskimi šolami;
- spoštovanje in ohranjanje dediščine;
- širjenje mirovniške in okoljske ozaveščenosti.

Pomembno je, da nas na tej poti vodijo vrednote, ki izražajo pristnost posameznikov, ki hodijo po tej poti in se učijo živeti skupaj.

Vrednote je potrebno doživljati v konkretnih situacijah vsakdanjega življenja in jih vedno znova aktualizirati. Svoj vrednotni sistem vzpostavljamo v interakcijskih procesih, kjer sta pozitivna socialna klima in zaupanje med udeleženci izjemno pomembni.

V OŠ IVANJKOVCI SMO SE PODALI NA POT MEDGENERACIJSKEGA DRUŽENJA V PODALJŠANEM BIVANJU

Kot vzgojiteljica v prvem razredu in učiteljica v podaljšanem bivanju ter mentorica projekta »Tudi ti si delček istega sveta« sem se skupaj z učenci, ki so se sami odločili stopiti med prostovoljce, podala na plemenito pot – *učiti se živeti skupaj*.

Naše prostovoljsko delo je med drugim tudi to, da se prostovoljci vključujejo v medgeneracijsko druženje, ki poteka vsak zadnji četrtek v mesecu v oddelku podaljšanega bivanja in se s tem pripravljajo na poznejšo pomoč na domu starejšim, ki le-to potrebujejo. Kot mentorica vidim idealno priložnost, da se med seboj povežemo različne generacije. Druženje otrok obeh oddelkov podaljšanega bivanja s starejšo generacijo pomeni, da se družijo učenci med seboj od 1. do 5. razreda s starejšimi iz Društva upokojencev krajevne skupnosti. Pri tem pa smo strokovni delavci, ki smo vključeni v OPB, vzpostavili odlično medsebojno sodelovanje, kar vpliva na

dobro klimo na šoli, saj se ob takih dejavnostih zblizamo, spoznavamo, skratka se dobro počutimo, se drug od drugega učimo, izmenjamo izkušnje in ustvarjamo dober medgeneracijski dialog, kar pa je ključna kompetenca vseživljenjskega učenja.

4 IN KAKO IZGLEDA NAŠE DRUŽENJE?

Za prvo srečanje smo pripravili z učenci družabne igre. Našemu povabilu so se odzvali štirje člani Društva upokojencev in aktivno sodelovali pri igrah z učenci: »Človek ne jezi se«, »Šah«, »Spomin«, »Kartanje«. V samem uvodu smo se igrali socialne igre: »Ali imaš rad svojega soseda« in »Žoganje v krogu«. Srečanje smo zaključili s klepetom ob kavi, čaju, klipičih in piškotih.

Pa bova obe zmagali.

Pri gospe Marti pa se je res lepo »pocartljat«.

Le kako bi se naj človek jezil, ko pa je med otroki tako prijetno.

Preden narediš potezo, moraš dobro premisliti.

Drugega srečanja se je udeležilo sedem članov društva upokojencev skupaj s svojim predsednikom, ki je natančno predstavil njihovo društvo in aktivnosti tako, da so ga z zanimanjem poslušali tudi naši najmlajši učenci prvega razreda. Otroke je vzpodbudil, da so skupaj z njimi zapeli nekaj ljudskih pesmic. Nato so predstavili ljudska opravila, ki so jih opravljali nekoč ob večerih. Eden izmed

članov je imel s seboj pehar orehov in kladivo ter pričel tretji orehe. Otroci so ob tem opravilu jedli jedrca. Kmalu je orehov zmanjkalo in zagledali smo fižol, ki se je skrival pod kupom orehov v peharju. Lotili smo se kmečkega opravila luščenje fižola.

Tako so ob večerih luščili fižol.

Ob trenju orehov smo slastno pojedli jedrca.

Po opravljenem delu smo »bili rihtarja«. Otroci so spoznali ljudsko igro, ki jim je bila v veliko zabavo. Srečanje smo zaključili spet s klepetom ob čaju, kavi, piškotih in jabolkah, ki so jih veliko košaro prinesli s seboj, tako da smo pozneje lahko sušili tudi krhlje. Poslovili smo se s pesmijo ter se dogovorili, da se bomo srečevali vsak zadnji četrtek v mesecu.

Ta igra pa je prav zabavna

Otroci so z veseljem pričakovali naslednje srečanje, ki je bilo pred počitnicami. Tokrat smo za starejše pripravili ogled fotografij srečanj in zaplesali ljudski otroški ples »Dere sen jaz mali bija« ob spremljavi ljudskih instrumentov. Nato smo se igrali ljudske otroške igre, ki so se jih spomnili starejši iz svojega otroštva; »Cingu lingu«, »Dol jemanje« in »Gnilo jajce«.

Igro »Cingu lingu« se je prijetno igrati z gospo Marto.

92-letni gospod je veselo zapel in zaigral z nami.

Tudi petje in igranje z ljudskimi instrumenti v družbi starejših nam gre dobro od rok.

Naučili smo se tudi igro »Dol jemat«.

Sledila je zakuska, ki nam jo je pripravila gospa Marta. Otrokom je prikazala, kako se naredi fižolova solata iz fižole, ki so jo otroci luščili na prejšnjem druženju. Kuharja Tomaža pa smo prej prosili, da je fižol skuhal.

To pa je res okusno.

Ob zaključku smo se vsi skupaj igrali »Kot da igro«. Igra je bila nadvse zabavna, saj so mlajši in starejši otroci v kotičku skuhalo kavo in jo ponudili starejšim in tudi nam, učiteljem. Ob tej igri smo se prijetno zabavali, saj smo pili kavo iz lesenih gradnikov. Poskrbeli pa smo tudi za čisto pravo kavo in prijetno pokramljali.

Tako se imamo radi.

ZAKLJUČEK

Vse to počnemo z namenom, da se povežeta šola in Društvo upokojencev v lokalnem okolju. Ob takih druženjih spoznavamo, kako malo je potrebno, da osrečiš nekoga drugega, da tkemo nova prijateljstva in da nas aktivnosti ob srečanjih vedno znova bogatijo. O teh prijetnih dogodkih našega druženja smo seznanili tudi širšo javnost preko lokalnega radia Prlek in s tem podali javnosti novico, naj ne podžiga nestrpnosti do drugih in drugačnih. Otroci posnemajo to, kar vidijo in slišijo od odraslih – staršev, vzgojiteljev, učiteljev, medijev ... Tako mišljenje ostaja v otrocih, raste z njimi čez obdobje osnovne šole vse do poklicne samostojnosti.

»Učiti se, da bi znali živeti v skupnosti in eni z drugim« – je tretji izmed Delorsovih stebrov izobraževanja in je kot cilj opredeljen tudi v vseh normativnih dokumentih za osnovno šolo in tako učenje spada med bistvene naloge vzgoje in izobraževanja. Učenje spoštovanja drugih in sprejemanja drugačnih nedvomno lahko poteka preko neformalnih aktivnosti, kot so: skupna srečanja staršev in učencev z delavci šole, skupne akcije v krajevni skupnosti, sodelovanje z društvi, razne prireditve, prostovoljstvo ... Možnosti je veliko. Odpreti je potrebno veliko srce in se pogumno podati po poti vrednot ter preko poznavanja samega sebe odkrivati druge.

LITERATURA:

Vzgojni koncept na razpotjih sodobnosti. Ljubljana: Zveza Društev pedagoških delavcev, Zbornik 2007.

Alenka Bregant (prevod in priredba). Prvi koraki: metodični priročnik za poučevanje človekovih pravic. Ljubljana: Amnesty International Slovenije, 1999.

Krek, J. (ured., 1995). Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v republiki Sloveniji. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, str. 30.

obvestilo o razpisu za najboljši likovni izdelek

dragi mladi likovniki in mentorji!

zelo smo bili veseli vašega množičnega odziva na razpis za najboljši likovni izdelek ob 20-letnici založbe didakta.

prejeli smo veliko domiselnih, kreativnih in izvirnih izdelkov v različnih tehnikah. večina se vas je odločila za motive iz naših knjig za otroke in mladino, mnogi pa ste dobili navdih za likovno ustvarjanje v šoli med sošolci in učitelji.

v množici tako zanimivih izdelkov je res težko izbrati tri najboljše. ker pa so nam jo zagodle višje sile in bo revija izšla malce kasneje, za kar se vam iskreno opravičujemo, se je uredništvo odločilo, da rezultate razpisa objavimo v septembrski številki. ko boste ponovno v šolskih klopih in se boste lahko veselili bogatih nagrad. morda vam bomo na ta način celo malce polepšali vstop v novo šolsko leto.

vsem mladim ustvarjalcem in njihovim mentorjem se še enkrat lepo zahvaljujemo za sodelovanje in vam želimo vesele ter brezskrbne počitnice!

uredništvo

Dvojezična osnovna šola Prosenjakovci – Kétnyelvű általános iskola Pártosfalva

Lea Lehner, DOŠ Prosenjakovci – KÁI Pártosfalva, Prosenjakovci

Pogled v zgodovino

Prosenjakovci se nemara ne ponašajo le z najdaljšim enobesednim krajevnim lastnim imenom, temveč tudi z Dvojezično osnovno šolo, ki je odprla svoja vrata prvi šolski dan, 1. septembra leta 1981. To je šola, ki jo obiskujejo učenci slovenske in madžarske narodnosti iz narodnostno mešanega območja naselij Hodoš, Krplivnik, Domanjševci, Ivanjševci, Lončarovci, Središče, Prosenjakovci, Pordašinci, Motvarjevci in Čikečka vas. Prvotno se je imenovala Osnovna šola Bratstvo in enotnost Prosenjakovci – Testvériség Egység Általános Iskola Pártosfalva, ki se je formirala iz: popolne osemletne osnovne šole v Domanjševcih, podružnične šole Hodoš, ki je bila podružnica Osnovne šole Šalovci in podružničnih šol Motvarjevci in Prosenjakovci kot podružnični šoli Osnovne šole Fokovci.

Z nastankom samostojne države Slovenije je šola dobila ime Dvojezična osnovna šola Prosenjakovci in spremenjen šolski okoliš.

Ustanovitelske pravice za matično šolo in podružnični šoli izvršuje Občinski svet Občine Moravske Toplice. Soustanoviteljica šole je tudi Manjšinska samoupravna narodna skupnost Občine Moravske Toplice.

Model dvojezičnega izobraževanja je bil uveden v osnovno šolo v naših krajih leta 1959 in ravno tekoče leto prirejamo različne dejavnosti ob 50-letnici, ki se bodo začele z osrednjo proslavo v jesenskih mesecih.

Že od začetka šolo družno obiskujejo učenci madžarske in slovenske narodnosti. Pri vseh urah pouka, razen pri učnih urah jezika, se izmenoma uporabljata oba jezika.

Dvojezično izobraževanje ima za osnovo prilagojen predmetnik in učni načrti za osnovno šolo v Republiki Sloveniji. Učni načrti so dopolnjeni s cilji, ki krepijo sožitje med večinskim narodom in narodnostjo ter izbranimi poglavji iz madžarske zgodovine in kulture.

V dvojezičnih šolah sta slovenski in madžarski jezik kot učna jezika enakovredna.

Danes se lahko pokažemo ...

Poleg novosti devetletnega programa smo dvojezične

šole vpeljale še model poučevanja »ena oseba en jezik«. V oddelku sta dve strokovni delavki, ki vsaka pelje vzgojno-izobraževalni program v svojem jeziku. Pri vezavi jezika na osebo vežemo slovenski učni jezik na tisto učiteljico, ki poučuje slovenski jezik na obeh nivojih in tako tudi madžarski jezik. V slednji triadi imajo učenci možnost poslušanja predmeta samo v enem jeziku – ali v madžarskem ali v slovenskem. Potrdilo se je, da takšen način dela prinaša pozitivne rezultate.

Tako kot druge osnovne šole izvajamo tudi druge dejavnosti, kot so: kulturni, naravoslovni in športni dnevi, delovne akcije, ekskurzije, šola v naravi, tečajne oblike plavanja in smučanja, tekmovanja. Le-teh se učenci kljub naši majhnosti uspešno udeležujejo. Ponosni smo na dosežke iz znanja slovenskega, madžarskega in nemškega jezika, matematike, logike, kemije, biologije, zgodovine. Učencem ponujamo tudi bogato paleto interesnih dejavnosti. Že vrsto let se lahko s ponosom pohvalimo z dosežki naše folklorne skupine. Na šoli deluje poleg slovenske dramske skupine tudi madžarska dramska skupina, ki ima mentorja iz Madžarske in se vidno uveljavlja na srečanjih dramskih skupin.

S pomočjo strokovnih delavcev in vrlih učencev smo zaključili bero projektov:

»Zelišča« – z njim se predstavili staršem. Ti so lahko okusili dobre koprove omake, zeliščne skute, se posladkali z okusno pripravljenimi naravnimi napitki. Bogatejši smo za kakšen nov recept za domačo lekarno, saj smo pripravili mazilo za lajšanje bolečin pri pikih, prav tako se je našel kakšen recept za božanje brbončic.

Projekt: »Od zrnja do krüja«. V njem smo prikazali obdelavo naše majhne njive na star način: orali in branali s konji; sejali ročno, kljub slabemu vremenu smo najbolj uživali, ko so nam starejši prikazali žetev in tudi sami poskušali narediti snope, vozle in se poskušali v mlačvi.

Voda, vir življenja – učenci so obdelali vodo in njen pomen, problematiko onesnaženja pitne vode, obdelava rezultatov raziskovalnih nalog o okoljskih problemih domačega kraja.

Promet in mi – učenci so ugotavljali, da se z večjo motorizacijo pojavlja velika preobremenjenost posameznih delov prometnic ter vsa večja onesnaženost okolja; kakšen je pomen čistega zraka za življenje živih bitij in zdravje ljudi.

Uporaba slovenskega knjižnega jezika na dvojezičnem območju je bila tema raziskovalne naloge, ki smo si jo zadali skupaj z društvom Vöter.

S pomočjo Heliosovega sklada za ohranjanje čistih slovenskih voda smo bili izbrani, da se obnovi 70 let star šolski vodnjak, ki stoji na dvorišču vrtca v Prosenjakovcih in ob tej priložnosti smo zasnovali Vodno učno pot Prosenjakovci.

Sodelujemo z Zavodom za šolstvo RS Slovenije, saj smo vključeni v razvojno aplikativne projekte od ugotavljanja in zagotavljanja kakovosti v vzgojno-izobraževalnih ustanovah do didaktike ocenjevanja. Nekaj let že uspešno sodelujemo v Mreži učečih se šol.

Da niso pridni samo učenci v šoli, ampak tudi čebelice v čebelnjaku v neposredni bližini šole, je dokaz, da na šoli že od leta 1984 uspešno deluje čebelarški krožek. Mladi čebelarji so začeli delati z dvema AŽ družinama, danes jih štejemo štiri. Čeprav čebele tudi pri nas pikajo, to ne odvrne večino mladih krožkarjev od praktičnega dela v našem čebelnjaku. Prijetni so pogledi na male čebelarje, ko iščejo in opazijo matico, delavke, trote, zalego, matičnike, s prstom polizejo svež med, matični mleček, okusijo cvetni prah in povohajo vosek.

Na podlagi uspehov s čebelarskega področja smo z letom 1999 postali VZORČNI IZOBRAŽEVALNI CENTER za čebelarstvo. S finančno pomočjo občine Moravske Toplice, spretnih rok našega hišnika in učencev je nastal naš novi čebelnjak. Da bi pokazali kaj in kako delamo, smo izdelali program, ki nudi našim obiskovalcem: ogled čebelnjaka v bližini šole, ogled razstave čebelarskih pripomočkov in izdelkov, čebelarske delavnice, ogled okoliških zanimivosti, kamor sodijo: romanska rotunda v Selu iz 13. stoletja, župnijska cerkev v Bogojini – Plečnikova umetnina, v Motvarjevcih Voglarjeva koča, v Domanjševcih cerkva sv. Venčeslava, v Krplivniku etnografska zbirka.

Ob koncu šolskega leta se odvija čebelarški tabor Čebelko, kamor pridejo na šolo in tu tudi bivajo učenci iz vse Slovenije. Tabor traja ves teden, učenci pa pridobijo nova znanja in spoznanja o čebelarstvu in o značilnosti krajev, ki so v "glavi Slovenije".

S šolskim letom 2002/03 smo se pridružili mednarodni mreži eko šol. Vsako leto na šoli poteka eko dan, ko se posebej spomnimo na našo eko himno in dejavnosti, da bo naše okolje dlje časa lepo, čisto in urejeno. Tako si prizadevamo za povečanje zavesti o okolju pri učencih, delavcih šole, starših in krajanih; za zmanjšanje količine odpadkov na šoli; za varčevanje z električno energijo in vodo; za ločeno zbiranje odpadkov; za izboljšanje urejenosti šolske okolice in na razne druge naloge.

Aktivni smo tudi na področju mednarodnega sodelovanja. Sodelujemo s pobratenima osnovnima šolama Gornji Senik in Csesztreg iz Republike Madžarske. Sodelovanje poteka tako v pedagoškem smislu kot tudi v smislu sklepanja prijateljskih vezi med učenci in učitelji pobratenih šol.

S sadovi vzgojno-izobraževalnega procesa na šoli smo zadovoljni, saj rezultati dokazujejo, da naši učenci dosegajo enakovredne rezultate z učenci enojezičnih šol v našem okolju.

26. 9. 2008 smo se razveselili naše nove pridobitve, saj smo šolo adaptirali in pridobili več površine ter sodobnejše prostore. Ob tej priložnosti smo spremenili tudi znak šole, na kateri je čebelica, ki jo je narisal naš učenec. Ob

otvoritvi smo pripravili posebni kulturni program, saj smo napisali, uglasbili dvojezični muzikal.

In šolsko leto v številkah: v šolskem letu 2008/2009 je pri nas vpisanih 87 učencev. V sestavi šole delujeta še podružnični šoli Hodoš in Domanjševci. K šoli spadata še vrtca Hodoš in Domanjševci s 14 otroki, 4 vzgojiteljicami. 1. in 2. razred je tako na matični kot na podružničnih šolah kombiniran.

V dokaz, da smo ustvarjalni, je učenec Aleš Jakoša napisal pesem.

*Domov iz šole že hitim,
Ob treh domačo nalogo naredim.
Šport je na urniku vsak dan,
Petice nam daje učitelj Zoran.
Razredničarko radi vsi imamo,
Od nas zahteva, da ne lažemo.
Smejimo se in veselimo,
Enke se prav nič ne bojimo.
Nič nas ne more presenetiti,
Javno želimo veliko nastopati.
Analize delamo pri kemiji,
Kukamo v nebo pri astronomiji.
Od ravnateljice mnogo pohval dobimo,
Vedno nas spodbuja, naj se učimo.
Citre, folklor, čebelarstvo
In dvojezičnost, to je naše bogastvo.*

Počitniške prireditve za mladino in otroke julij in avgust 2009

MINI TEATER

Termin: Odprto ves čas

Informacije/Lokacija: Zavod za turizem Ljubljana, 1000 Ljubljana

USTVARJALNE DELAVNICE

Termin: Odprto ves čas

INFORMACIJE/Lokacija: Medobčinsko društvo prijateljev mladine Sežana

POČITNIŠKE DELAVNICE

Termin: 30. jun.–3. jul. ob 10h

Informacije/Lokacija: Tehniški muzej Slovenije – Muzej pošte in telekomunikacij v Škofji Loki, Polhov Gradec 61, 1355 Polhov Gradec

KAČA NI IGRAČA - USTVARJALNA DELAVNICA

Termin: 1., 8., 15. jul. in 26. avg.; ob 11h

Informacije/Lokacija: Zavod za turizem Ljubljana, 1000 Ljubljana

ČUDOVITI SVET METULJEV - NARAVOSLOVNA DELAVNICA

Termin: 7., 14. in 25. avg. ob 11h

Informacije/Lokacija: Zavod za turizem Ljubljana, 1000 Ljubljana

MEDVEDI - SREČANJE Z ŽIVALMI

Termin: 7. in 26. avg. ob 16h

Informacije/Lokacija: Zavod za turizem Ljubljana, 1000 Ljubljana

HRANJENJE KAČ - SREČANJE Z ŽIVALMI

Termin: 3. avg. in 6. jul. ob 10:30

Informacije/Lokacija: Zavod za turizem Ljubljana, 1000 Ljubljana

OHRANIMO TIGRA - SREČANJE Z ŽIVALMI

Termin: 4. jul. in 23. avg. ob 10h

Informacije/Lokacija: Zavod za turizem Ljubljana, 1000 Ljubljana

SEZAMOV OTROŠKI BOLŠJI SEJEM

Termin: 30. avg. ob 9:30

Informacije/Lokacija: Zavod za turizem Ljubljana, 1000 Ljubljana

VELIKE ZVERI SLOVENIJE - SPOZNAVANJE ŽIVALI

Termin: 12., 26. jul. ter 22. in 30. avg. ob 10h in 21. jul. ter 6. avg. ob 16h

Informacije/Lokacija: Zavod za turizem Ljubljana, 1000 Ljubljana

DINODAN - USTVARJALNA DELAVNICA

Termin: 6., 13. jul. ter 24. avg. ob 11h

Informacije/Lokacija: Zavod za turizem Ljubljana, 1000 Ljubljana

IZUMRLI KOSMATINCI - USTVARJALNA DELAVNICA

Termin: 3., 10., 17. jul. ter 28. avg. ob 11h

Informacije/Lokacija: Zavod za turizem Ljubljana, 1000 Ljubljana

POLSTENJE VOLNE - USTVARJALNA DELAVNICA

Termin: 7, 9., 14., 16. jul. ob 17h

Lokacija: KUD Sredina, Vidovdanska cesta 2, 1000 Ljubljana

MEHIŠKE PUSTOLOVŠČINE - OTROŠKE USTVARJALNE DELAVNICE

Termin: 14. mar. - 24. jul.

Informacije/Lokacija: Zavod za turizem Ljubljana, 1000 Ljubljana

ZVOK MEHIKE - USTVARJALNA DELAVNICA

Termin: 4. jul. ob 10h

Informacije/Lokacija: Zavod za turizem Ljubljana, 1000 Ljubljana

OBLIKOVANJE ŠKOLJČNEGA NAKITA - USTVARJALNA DELAVNICA

Termin: 11. jul. ob 10h

Informacije/Lokacija: Zavod za turizem Ljubljana, 1000 Ljubljana

MASKE MEHIŠKE LJUDSKE UMETNOSTI - USTVARJALNA DELAVNICA

Termin: 18. jul. ob 10h

Informacije/Lokacija: Zavod za turizem Ljubljana, 1000 Ljubljana

DAROVI JAŠKASTIH GROBOV - USTVARJALNA DELAVNICA

Termin: 25. jul. ob 10h

Informacije/Lokacija: Zavod za turizem Ljubljana, 1000 Ljubljana

CELODNEVNE POČITNIŠKE DEJAVNOSTI ZA OTROKE

Termin: 6. jul.–22. avg. med 8h in 16h vsak pon., tor., sre., cet. in pet.

Lokacija: Tehniški muzej Slovenije-Bistra pri Vrhniki, Bistra pri Vrhniki, 1353 Borovnica

PRAVLJIČNE URE ZA OTROKE

Termin: ob 11h vsak čet.

Lokacija: Knjižnica Janka Glazerja Ruše

Organizator: Mariborska knjižnica p.o., Rotovski trg 2 2000 Maribor

NARAVOSLOVNI KOTIČEK

Termin: med 17h in 18:30 vsak čet.

Lokacija: Dom ustvarjalnosti mladih Maribor, Razlagova ulica 16, 2000 Maribor

Organizator: Zveza prijateljev mladine Maribor, Razlagova 16 2000 Maribor

USTVARJALNE DELAVNICE

Termin: odprto ves čas

Lokacija: Dom ustvarjalnosti mladih Maribor, Razlagova ulica 16, 2000 Maribor

Organizator: Zveza prijateljev mladine Maribor, Razlagova 16 2000 Maribor

RAZSTAVA FOTOGRAFIJ OHRANIMO NARAVO - NA POT Z BUSOM ALI KOLESOM

Termin: 16. jun.–31. jul.

Lokacija: Dom ustvarjalnosti mladih Maribor, Razlagova ulica 16, 2000 Maribor

Organizator: Zveza prijateljev mladine Maribor, Razlagova 16 2000 Maribor

ČITALNICA NA JASI

Termin: 17. maj–20. sep.

Lokacija: Mestni park, Tomšičeva ulica, 2000 Maribor

Organizator: Narodni dom Maribor, Ulica kneza Koclja 9 2001 Maribor

IGRALNICA ZA MAJHNE IN VELIKE

Termin: ob 10h vsak pet.

Lokacija: Mariborska knjižnica – Pionirska knjižnica Rotovž, Rotovski trg 6, 2000 Maribor

Organizator: Mariborska knjižnica – Pionirska knjižnica Rotovž, Rotovski trg 6 2000 Maribor

PRAVLJIČNA URA ZA OTROKE

Termin: ob 17h vsak tor.

Lokacija: Mariborska knjižnica - Pionirska knjižnica Rotovž, Rotovski trg 6, 2000 Maribor

Organizator: Mariborska knjižnica – Pionirska knjižnica Rotovž, Rotovski trg 6 2000 Maribor

USTVARJALNE POČITNICE V KULTURNEM INKUBATORJU

Termin: 1. jul.– 20. avg.

Lokacija: Kulturni inkubator, Koroška cesta 18, 2000 Maribor

Organizator: MKC Maribor, Ljubljanska ulica 4, 2000 Maribor

PEKARNA DOBIŠ-DAŠ

Termin: ob 16h vsako sre.

Lokacija: MISC Infopeka, Ob železnici 8, 2000 Maribor

Organizator: Pekarna – magdalenske mreže, Ob železnici 8 2000 Maribor

USTVARJALNE DELAVNICE V BOTANIČNEM VRTU PIVOLA

Termin: 18. jul. ob 10:30

Lokacija: Botanični vrt Univerze v Mariboru Pivola, Pivola 90 A, 2311 Hoče

Organizator: Botanični vrt Pivola,

Vir:

www.sraka.com

Okolju prijazna energija - Zelena energija

Zelena energija je namenjena vsem gospodinjstvom, ki jim ni vseeno za okolje v katerem živimo ter kako bodo v njem živeli naši otroci.

Elektro Ljubljana d.d. spodbuja proizvodnjo električne energije iz obnovljivih virov ter osvešča uporabnike o pomembnosti njihove rabe. V Sloveniji največji delež električne energije iz obnovljivih virov proizvedemo v hidroelektrarnah. Elektro Ljubljana, d.d. energijo, ki jo trži pod blagovno znamko Zelena energija, pridobiva v desetih, lastnih malih hidroelektrarnah in dveh sončnih ter v partnerstvu z zasebnimi proizvajalci.

Do sedaj se je za nakup Zelene energije odločilo skoraj 1000 gospodinjstev. To dokazuje, da postajajo slovenski odjemalci čedalje bolj okoljsko osveščeni. Če se tudi vi želite pridružiti naprednim in okoljsko osveščenim odjemalcem, se lahko za nakup Zelene energije odločite z

naročilom Zelene oskrbe. Cena dodatka za dobavo Zelene energije je 0,01 €/kWh, kar pri povprečni mesečni porabi električne energije 284 kWh, pomeni le 2,84 € višji račun.

Elektro Ljubljana d.d. vsa sredstva, zbrana iz naslova dobave Zelene energije, nameni za vzdrževanja obstoječih in izgradnjo novih proizvodnih kapacitet okolju prijazne proizvodnje električne energije ter za pospeševanje racionalne rabe energije. Vse količine električne energije proizvedene iz obnovljivih virov, namreč neposredno vplivajo k povečanju deleža obnovljivih virov v Sloveniji. Tako Elektro Ljubljana d.d. gospodinjstvom nudi priložnost posredno vplivati na povečanje obnovljivih virov energije, za vaš prispevek k čistejšemu okolju pa prejmete tudi potrdilo o dobavi Zelene energije. Več informacij na www.elektro-ljubljana.si.

Energija prihodnosti

Zelena energija je naš prispevek k bolj čistemu okolju. Pridružite se nam!

www.elektro-ljubljana.si

 Elektro Ljubljana
Dober tok.

NAVODILA AVTORJEM ČLANKOV

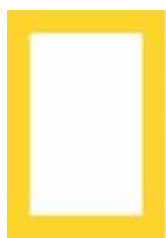
Članki za revijo naj ne obsegajo več kot 30.000 znakov. Za rubriko Šolska praksa so članki lahko krajši. Prispevke pošljite po elektronski pošti na naslov revija@didakta.si, ali pošljite izpis besedila na papirju in priložite disketo oz. CD na naslov Didakta d. o. o. Radovljica, Gorenjska cesta 33 c, 4240 Radovljica s pripisom "Za revijo Didakta".

Zaželeno je, da besedilu priložite slikovno gradivo: slike, fotografije, risbe ... Prosimo, da slikovnega gradiva, vnesenega v Wordovo datoteko, ne pošiljate! Če imate elektronske fotografije ali skenirane slike, morajo biti ustrezne kakovosti (10 cm, 300 dpi).

Prispevek opremiti s podatki o avtorju – imenom in priimkom, naslovom ustanove, domačim naslovom, telefonsko številko in elektronskim naslovom.

Avtorji naj upoštevajo znanstvena oz. strokovna načela pisanja člankov. Članek naj bo napisan zvezno in ustrezno strukturiran (naslovljen in smiselno razdeljen na poglavja). Navedeni naj bodo uporabljena literatura in citati.

Za vsebino prispevkov odgovarjajo avtorji.
Uredništvo revije Didakta

NATIONAL GEOGRAPHIC

National Geographic je v Sloveniji že prepoznana in ugledna blagovna znamka, ki navdušuje in izobražuje stare in mlade. Tokrat vam predstavljamo tudi zbirko didaktičnih pripomočkov, ki jih boste z veseljem uporabljali pri pouku, še bolj z veseljem pa jih bodo uporabljali učenci.

ČLOVEŠKO TELO

Kako bolje razložiti organe in funkcioniranje človeškega telesa, kot na pomanjšanem modelu, ki ga lahko razstavite in podrobno opišete vse dele posebej. Modeli so priročne velikosti (za delo v skupinah), zelo nazorni in trpežni, zato jih boste lahko dali učencem v roke, da si jih pobliže ogledajo in zapomnijo. Obstajajo tudi kompleti za sestavljanje človeškega očesa, človeške lobanje, model za sestavljanje žabe ...

ELEKTRIČNI DIRKALNIK – DRAGSTER

Set za enostavno izdelavo pravega hitrega električnega dirkalnika, ki ima kolesa iz CD-jev. Igrača vzpodbuja ustvarjalnost, logično sklepanje in skupinsko delo. Set vsebuje vse elemente za sestavljanje, vključno z baterijo. Igrača sodi med "zelene igrače", saj je sestavljena iz odsluženih materialov, ki jih na ta način recikliramo. Priložena so podrobna slovenska navodila za izdelovanje.

GOJIŠČE ŽUŽELK

Prozorno gojišče je krasen način za zbiranje in opazovanje različnih vrst hroščev. Otroci bodo navdušeni nad natančnejšim opazovanjem sveta žuželk, kar bo vplivalo tudi na boljše poznavanje in pomnjenje učnih vsebin pri biologiji. Set vsebuje opazovalni prostor, močno povečevalno steklo, pinceto, posodico in mrežo. Priložena so tudi natančna navodila.

Didaktična pomagala bodo vsekakor v pomoč pri doseganju učinkovitega poučevanja, ki bo navduševalo tako učence kot učitelje in bo pouk spremenil v doživeto raziskovanje. Za vse raziskovalne sete velja akcija: pri nakupu desetih enakih izdelkov kompletov je enajsti brezplačen.

4m

Uvoznik izdelkov je Redoljub d.o.o.. Vse izdelke si lahko podrobneje ogledate na spletni strani založbe Didakta www.didakta.si. Za način naročila in ugodnosti prosimo pokličite založbo Didakta; 04/53 20 210.

Učinkovita raba energije, obnovljivi viri in brezogljična proizvodnja energije so temelj trajnostnega razvoja družbe in okolja

Doc. dr. Tomaž Žagar, GEN energija, d.o.o.

Energetika vpliva na vse vidike življenja, okolja, gospodarstva in razvoja družbe. Zato si Slovenija zasluži sodobno energetska politiko z dolgoročno vizijo, usmerjeno v trajnostni razvoj. Takšna energetska politika v osnovi temelji na okoljsko-energetskem paketu, ki ga je pred kratkim sprejela Evropska Unija. Samo z jasno in odločno dolgoročno vizijo lahko v Slovenskem gospodarstvu in družbi ustvarimo potrebne pogoje za razvoj v okolju, ki ga bodo omejevali izzivi okoljskih in klimatskih sprememb. Uporaba obnovljivih virov in jedrska energija lahko Sloveniji omogočijo vidno vlogo pri oblikovanju novega klimatskega sporazuma. Hkrati pa lahko Slovenskemu gospodarstvu zagotovimo zanesljiv vir energije, na katerem bodo lahko gradili proizvodnjo in storitve, ki bodo konkurenčne v mednarodnem okolju.

Trije stebri, ki gradijo Evropsko energetska politiko in bi morali oblikovati tudi odločitve na področju energije v Sloveniji, so investicije v proizvodnje vire energije, ki omogočajo: ekološko trajnostni razvoj, konkurenčne vire energije in zanesljivost dobave energije. A pri usmerjanju v prihodnost ne smemo pozabiti, da energetiko poleg proizvodnje energije močno oblikuje tudi njena poraba. In prav na strani porabe energije se v prihodnosti odpirajo velike možnosti za uvajanje ukrepov njene učinkovite rabe.

Ukrepe na proizvodni strani energetike je lažje nadzorovati in izvajati, ker se dogajajo pri proizvajalcih energije. Teh je manj in so bolj organizirani kot porabniki energije. Porabniki pa smo vsi prebivalci države, od najmlajših do

največjih. Zelo pomembno je, kako in na kakšen način se porabniki obnašamo in čutimo do energije. Ali nam je vseeno, koliko energije porabimo, ali pa imamo pri vsakodnevni opravi v mislih tudi količino porabljene energije? Porabnik, ki razume pomen varčevanja z energijo, se bo pri nakupih obnašal ekološko in bo izbral manjše porabnike. Tudi vsakodnevna opravila v življenju lahko opravimo z večjo ali manjšo količino energije. A za takšno odločanje je potrebno vseživljenjsko učenje. Vemo namreč, da je izobraževanje uporabnikov najmočnejši ukrep učinkovite rabe energije, ki nam je na voljo.

Zato se je GEN energija odločila pristopiti k projektu Energetska varčna šola, o katerem smo pisali že v marče-

vski številki Didakte. Dolgoročni cilj in namen projekta je mlade, ki so in bodo tudi v prihodnje uporabniki električne energije, opozoriti na pomen učinkovite rabe in jih naučiti, kako lahko sami kar se da učinkovito izrabijo električno energijo in s tem tudi sami pripomorejo k manjšemu onesnaževanju okolja. Mladi vedenjske vzorce prenašajo v svoje domove in učinek akcije je lahko dolgoročno izredno velik tudi pri starejši populaciji.

V mesecu maju smo izvedli novinarsko konferenco, na kateri smo predstavili zdaj že končne rezultate o prihrankih energije v letu 2008 in simbolično podelili nagrade prvim petim ustanovam.

Največji prihranek energije je dosegla OŠ Podbočje iz spodnjeseavske regije, ki ji je v letu 2008 v primerjavi z letom 2007 uspelo prihraniti kar 52.784 kWh električne energije. Prislužili so si tudi najvišjo denarno nagrado, in sicer v višini 5.200 evrov. Drugo uvrščena je OŠ Podgorje pri Slovenj Gradcu, ki si je s 24.274 prihranjenimi kWh pridobila 2.400 evrov nagrade. Na tretje mesto pa se je uvrstil Dijaški in študentski dom Kranj, ki na podlagi prihranjenih 23.150 kWh prejme 2.300 evrov nagrade. Nagrade so bile šolam podeljene konec meseca maja 2009.

V okviru projekta Energetsko varčna šola je družba

GEN energija v sodelovanju s strokovnjakoma Andrejem Klemencem iz slovenskega E-foruma in Cvetom Fendretom iz Šolskega centra Velenje razvila vprašalnik za popis energetskega stanja šole in model za izračun prihranka, na podlagi katerega je določila denarne nagrade. Model ustrezno upošteva objektivne zunanje dejavnike, kot so na primer povečanje ali zmanjšanje površin, spremembo števila uporabnikov itd., ki lahko bistveno vplivajo na porabo električne energije, čeprav niso v povezavi z izvedbo ukrepov za njeno zmanjšanje.

Družba GEN energija bo v prihodnjem šolskem letu nadaljevala s projektom Energetsko varčna šola, v katerega se bodo lahko v skladu s pogoji projekta vključile zainteresirane osnovne in srednje šole, šolski centri in dijaški domovi. Glede na izkazani interes tako s strani vodstev šol in učiteljev – mentorjev kot tudi učencev in dijakov pa bomo v prihodnje okrepili predvsem aktivnosti na področju izobraževanja in ozaveščanja o pomenu učinkovite rabe energije in o drugih vsebinah, povezanih z energijo in energetiko.

Prepričani smo, da je izobraževanje in ozaveščanje mladih o pomenu učinkovite rabe energije in s tem povezane odgovornega odnosa do okolja ključnega pomena za dolgoročni trajnostni razvoj Slovenije.

Fotografija: Nada Žgank

ZASLUŽENI DOPUST

SCENARIJ: AKSINJA KERMAUNER

RISBA: GAŠPER RUS

NAROČILNICA NA REVJI DIDAKTA IN VRTEC

- ☐ DA, naročam(o) se na revijo DIDAKTA. Število naročnin: ____
- ☐ DA, naročam(o) se na revijo VRTEC s 50 % popustom (velja ob hkratnem naročilu na revijo Didakta). Število naročnin: ____

Ime ustanove (oz. ime in priimek)

Naslov

Pošta

e-pošta

SI

davčna številka

DA/NE

davčni zavezanec

Telefon

Kraj in datum

Žig/podpis:

Letna naročnina na revijo DIDAKTA znaša 59,90 EUR za 11 števil (9 enojnih in 1 dvojna). Posamezna enojna številka stane 7,90 EUR in posamezna dvojna številka 9,90 EUR.

Letna naročnina na revijo VRTEC znaša 29,90 EUR za 8 števil (4 dvojne). Posamezna dvojna številka stane 12,90 EUR.

Vsi individualni kupci imajo 50 % popust.

Izpolnjeno naročilnico pošljite na naslov založbe:

Didakta d.o.o., Gorenjska cesta 33c, 4240 Radovljica

Naročila sprejemamo tudi po telefonu (04) 53 20 210 in e-pošti: zalozba@didakta.si.

Po faksu gre hitreje: (04) 53 20 211.

Revija Didakta

junij/julij 2009

Didakta d.o.o.
Gorenjska cesta 33c
4240 Radovljica

Za založbo

Rudi Zaman

Glavna urednica

Petra Pučnik

Uredniški odbor

Miha Mohor,
Janko Rednak,
Natalija Komljanc

Lektorirala

Petra Pučnik

Časopisni svet

dr. Cveta Razdevšek Pučko,

mag. Teja Valenčič,

Rudi Zaman

Naslovnica

Aja Gec, OŠ Dutovlje

Z učiteljico se igra

Fotografije

avtorji člankov,

foto dokumentacija uredništva

Oblikovanje in prelom

Evgen Tomazin

Tisk

Tiskarna Impress

Naslov uredništva

Revija Didakta

Gorenjska cesta 33c

4240 Radovljica

tel: 04 53 20 200

faks: 04 53 20 211

e-pošta: revija@didakta.si

www.didakta.si

Obveznosti poravnajte na transakcijski račun

Didakte d.o.o. pri NLB d.d.

šr.: 02 068-0016734826.

Revijo sofinancira Ministrstvo

za šolstvo in šport Republike

Slovenije in Javna agencija za

raziskovalno dejavnost Republike

Slovenije.

Zdravstveni

Strokovni

Informativni

Anonimni

Brezplačni

Nasveti zdravnikov specialistov, pedagogov, psihologov in drugih strokovnjakov. Medsebojna zmenjava izkušenj o življenju in zdravju.

med.over.net

zavod.over.net

travel.over.net

monoblog

styling.over.net

fotogalerija

avto.over.net

trgovina

mali oglasi

Starševski
čvek

Ginekologija,
porodništvo

Partnerska
posvetovalnica

Hujšanje

Sex
v mestu

Družinska
medicina

Pedriatrija

Nosečnost

Zdrava
prehrana

Sladkorna
bolezen

- 150 tematskih zdravstvenih, socialnih, vzgojno-pedagoških, starševskih, pravnih posvetovalnic in klepetalnic
- 100 sodelujočih strokovnjakov in 35 sodelujočih nevladnih organizacij različnih področij
- preko 40.000 strani strokovne vsebine
- skupnost 200.000 ljudi, ki izraža mnenja, deli izkušnje in opogumlja drug drugega
- anonimno, brezplačno, 24 ur na dan

Za čvek, zdravje in nasvet!

Obišči:

www.med.over.net

WAS? KAJ? WHAT?

BREZPLAČNI SPLETNI NAJDI.SI SLOVARJI!

Splet

Slike / Video / Zvoki

Novice

Zemljevid

Slovarji

Najdi

Prevajaj na www.najdi.si/slovarji

Najdi.si

brez jezikovnih skrbi

